Nr. 1 *1 ianuarie 1971*

LUMEA

CABINETUL DE PARTID
BIBLIOTECA

NUMĂR SPECIAL DE ANUL NOU

'71

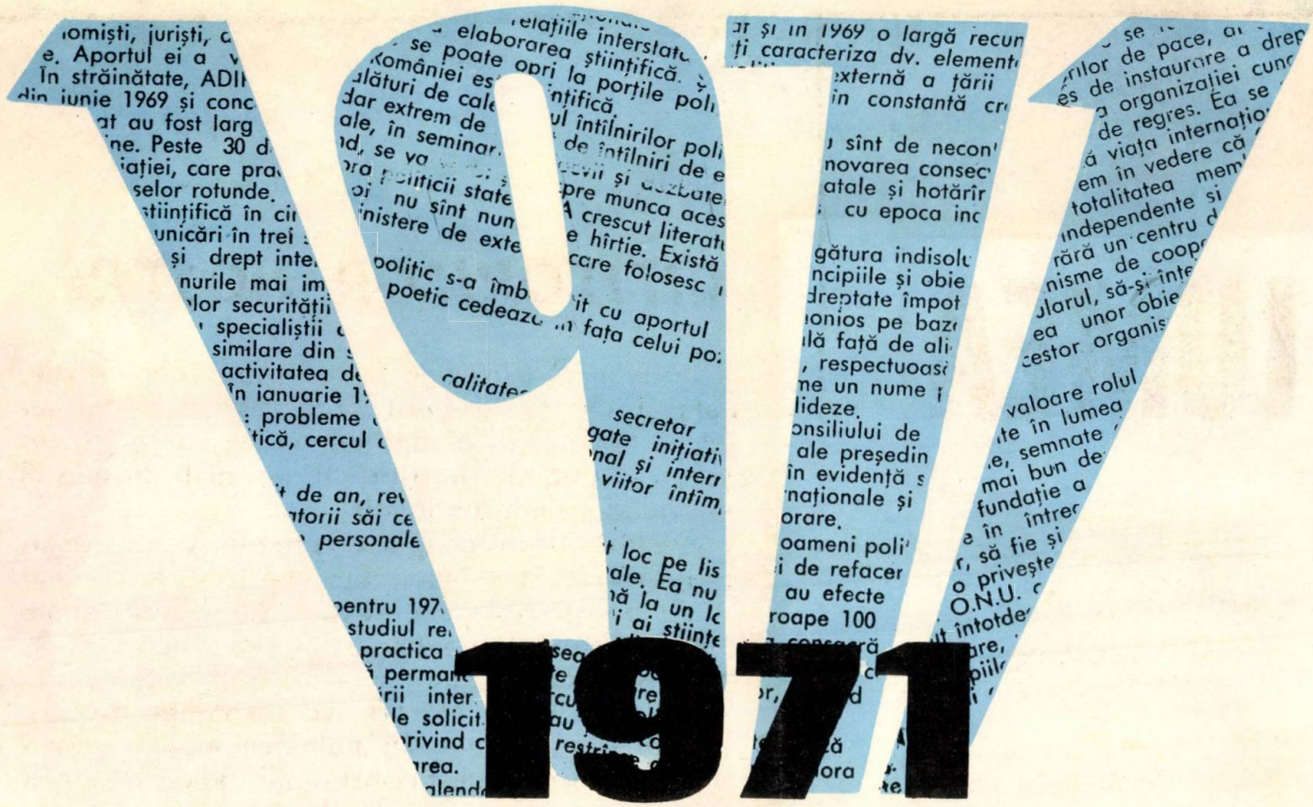

IANUARIE						
L		4	11	18	25	
M		5	12	19	26	
M		6	13	20	27	
J		7	14	21	28	
V	1	8	15	22	29	
S	2	9	16	23	30	
D	3	10	17	24	31	

FEBRUARIE						
L	1	8	15	22		
M	2	9	16	23		
M	3	10	17	24		
J	4	11	18	25		
V	5	12	19	26		
S	6	13	20	27		
D	7	14	21	28		

MARTIE						
L	1	8	15	22	29	
M	2	9	16	23	30	
M	3	10	17	24	31	
J	4	11	18	25		
V	5	12	19	26		
S	6	13	20	27		
D	7	14	21	28		

APRILIE						
L		5	12	19	26	
M		6	13	20	27	
M		7	14	21	28	
J	1	8	15	22	29	
V	2	9	16	23	30	
S	3	10	17	24		
D	4	11	18	25		

MAI						
L		3	10	17	24	31
M		4	11	18	25	
M		5	12	19	26	
J		6	13	20	27	
V		7	14	21	28	
S	1	8	15	22	29	
D	2	9	16	23	30	

IUNIE						
L		7	14	21	28	
M	1	8	15	22	29	
M	2	9	16	23	30	
J	3	10	17	24		
V	4	11	18	25		
S	5	12	19	26		
D	6	13	20	27		

IULIE						
L		5	12	19	26	
M		6	13	20	27	
M		7	14	21	28	
J	1	8	15	22	29	
V	2	9	16	23	30	
S	3	10	17	24	31	
D	4	11	18	25		

AUGUST						
L		2	9	16	23	30
M		3	10	17	24	31
M		4	11	18	25	
J		5	12	19	26	
V		6	13	20	27	
S		7	14	21	28	
D	1	8	15	22	29	

SEPTEMBRIE						
L		6	13	20	27	
M		7	14	21	28	
M	1	8	15	22	29	
J	2	9	16	23	30	
V	3	10	17	24		
S	4	11	18	25		
D	5	12	19	26		

OCTOMBRIE						
L		4	11	18	25	
M		5	12	19	26	
M		6	13	20	27	
J		7	14	21	28	
V	1	8	15	22	29	
S	2	9	16	23	30	
D	3	10	17	24	31	

NOIEMBRIE						
L	1	8	15	22	29	
M	2	9	16	23	30	
M	3	10	17	24		
J	4	11	18	25		
V	5	12	19	26		
S	6	13	20	27		
D	7	14	21	28		

DECEMBRIE						
L		6	13	20	27	
M		7	14	21	28	
M	1	8	15	22	29	
J	2	9	16	23	30	
V	3	10	17	24	31	
S	4	11	18	25		
D	5	12	19	26		

„LUMEA" vă urează LA MULȚI ANI!

CABINETUL DE PARTID
BIBLIOTECA
SIBIU

LUMEA

Nr. 1 (375) — 1 ianuarie 1971

sumar

2 Mîine, anul. *Liviu Rodescu.*

3 DIN AGENDA INTERNAȚIONALĂ A ROMÂNIEI ÎN 1970

RADIOGRAFIA POLITICĂ A ANULUI

6 Spre reconciliere în Europa.
8 O.N.U. la 25 de ani.
9 China în lume.
10 Implicarea Cambodgiei.
12 Entitatea palestiniană.
14 Fenomenul Allende.
16 Anglia în doi timpi.
18 Lecția Biafrei.
19 Zodia violenței.

MERIDIANE '70

23 Lumile celelalte. *Al. Mirodan.*
27 A fi sau a nu fi turist. *Teodor Mazilu*
29 Noaptea în Soho. *Ion Băieșu.*

24 NE-AU DECLARAT ÎN 1970

CONTRAPUNCT

26 Și nimeni nu a mai rîs. *Art Buchwald.*
28 Pudding-ul festiv. *Geoffrey Humphrys.*
34 Instantanee... de durată. *Cik Damadian.*
36 Toți soții sînt uriți. *Pierre Gaxotte.*

30 Peste 3 decenii, mileniul 3. *Mircea Grigorescu.*
37 Oamenii vîrstei de piatră. *Stelian Țurlea.*

CITITORILOR NOȘTRI

În anul 1970, căruia îi numărăm ultimele zile, revista „Lumea" v-a oferit, dragi cititori, 52 de numere, în fiecare joi a săptămînii. Am căutat să cuprindem în paginile noastre cît mai mult din vastul tablou al vieții internaționale.

Numărul de față, special pregătit pentru dumneavoastră de Anul Nou, vă invită la lectura unui conținut abundent, din care nu lipsesc momentele politice majore ale anului, cronologii, incursiuni în viitor, însemnări ale unor scriitori.

Ne amintim cu plăcere marele volum de scrisori primite la redacție. Vă mulțumim mai cu seamă pentru aprecieri, sugestii,observații, adică acel gen de comunicare directă și deschisă care ne dă imaginea preocupărilor dumneavoastră față de profilul și problematica revistei. Am reținut multe din ideile și părerile exprimate, publicîndu-le de altfel săptămînal la „Poșta redacției".

Dorim să vă anunțăm pe această cale că avem în vedere lărgirea tematicii, introducerea unor rubrici noi, precum și o îmbunătățire a prezentării grafice. Așteptăm părerile dumneavoastră, convinși fiind că cititorii noștri, mai vechi sau mai noi, sînt primii chemați și îndreptățiți să se pronunțe, să ne împărtășească preferințele și gîndurile.

Nădăjduim că în anul ce vine, dialogul nostru, asemenea unei corespondențe între prieteni, va deveni mai amplu, mai intens. Vă invităm la o participare mai activă, mai frecventă la dezbaterea problemelor internaționale pe care le oglindim în coloanele revistei. Scrieți-ne cum apreciați un eveniment politic, o declarație, o acțiune diplomatică, examinarea unei probleme, expuneți-vă părerea despre tot ce vă atrage atenția pe scena mondială. Vă recomandăm să concepeți scrisori scurte, concise, pentru ca ele să-și poată găsi mai ușor loc la rubrica rezervată lor.

Așteptînd cu multă încredere aportul dumneavoastră la înmulțirea și strîngerea acestor legături în viitor, vă adresăm, dragi cititori, caldele noastre urări tradiționale de sănătate, succese și bucurii.

La mulți ani!

„L"

Mîine, anul

Liviu Rodescu

Finalul unui an este așa cum l-a sădit obiceiul — preludiul anului următor. Noul An. Vreme de zămislit gînduri și urări.

Oameni și națiuni socotesc, evocă, anticipează. Se bucură de succese și învață din neîmpliniri ; făuresc speranțe și se iau la trîntă cu scepticismul ; se sprijină pe certitudini și își promit să alunge îndoielile.

Românul e optimist din fire. Optimismul lui e de un fel aparte, înțelept și cumpătat. Și-l trage din seva veacurilor, împletind tăria stejarului cu mlădierea trestiei, la răscruce de drumuri și vînturi, uneori de vijelii.

În ultimul pătrar de secol, poporul acesta și-a confirmat și, mai mult, și-a dezvoltat viabilitatea lui istorică. A ales o orînduire care-i întruchipează interesele și-i înrădăcinează certitudinea continuității și progresului. Are prieteni de nădejde, pe același drum croit adînc în evoluția societății umane. Are prieteni și legături pe toate meridianele. Cine l-ar putea dușmăni, cînd știut este că ideea de pace, înțelegere și bune relații a înnobilat dintotdeauna patrimoniul lui moral ?

Moștenim un tezaur al trecutului și-i adăugăm nestematele trăsături noi, ale epocii contemporane. Cu limpede convingere că va rămîne nepoților nu numai zestrea durabilă a anilor de înfăptuiri socialiste ci și terasele înalte de unde să poată scruta civilizația mileniului trei. Construcție eternă, operă eternă, istorie fără capăt...

Ne gospodărim casa, dar ne pasă și de ce se-ntîmplă în sat. Pe toată planeta. În era vitezelor fără escală, toate țările lumii sînt vecine. Curînd nimeni nu va mai fi singur, izolat. Încolțește rapid, pe teren fertil, spiritul de comunitate al națiunilor. Într-adevăr, comunitatea internațională nu mai este o simplă expresie retorică, ci realitatea unui proces complex, destinat să descopere cele mai potrivite forme și metode de supraviețuire, de generalizare și prelungire a securității.

Se spune de mult că pacea este indivizibilă. Multe alte probleme ale omenirii au devenit la rîndul lor indivizibile : și dezvoltarea, și dezarmarea, și decolonizarea, și poluarea mediului, și dreptul la binefacerile științei și tehnologiei moderne... Privilegiul forței și supremației, oricît și-ar disputa întîietatea, nu-și poate renega anacronismul.

Interesele majore, fundamentale, care țin în cumpănă destinul umanității și planetei, aparțin tuturor. Și mari și mici ; și avansați și nedezvoltați ; cu un potențial superior sau redus ; cu un regim social sau altul. Vietnamul nu este nicidecum o exclusivitate americană. După cum dezarmarea nu poate fi limitată la dialogul superputerilor.

În secolul trecut, pe vremea Congresului de la Berlin, care delimita cu rigla pe hartă imperiile și zonele de influență, Zambia era o colonie obscură, undeva la marginea lumii. În zilele noastre, președintele Kaunda conduce lucrările unei conferințe la care participă peste 50 de state nealiniate, iar de la tribuna O.N.U. își spune cuvîntul în marile probleme contemporane.

Dacă am face incursiuni în istoria noastră, indiferent de epocă, termenii comparativi ne-ar oferi imaginea contrastantă a scării urcate pînă acum. La O.N.U., la conferințe internaționale, la întîlnirile dintre șefi de state, pretutindeni s-a auzit — și apreciat — glasul României, prin reprezentanții săi cei mai autorizați, în probleme legate de interesele tuturor popoarelor. O dată cu binemeritatul răsunet și prestigiu, cuvîntarea președintelui Nicolae Ceaușescu s-a înscris pe frontonul recentei sesiuni jubiliare a O.N.U. ca un model de viziune realistă a căilor normale ce se cer urmate în abordarea și soluționarea atîtor probleme și situații internaționale în suspensie. Participare perseverentă, de substanță. Dacă am înmulți comparațiile istorice, ar trebui să enumerăm zeci de țări și popoare. Unele apărute nu de mult, cu statut independent, pe mapamond.

Am constata — o și facem — că multe s-au schimbat sub soare și multe se transformă de la an la an. Fiecare popor dorește să-și afirme și cere să i se respecte personalitatea suverană, ca membru cu depline și egale drepturi al comunității internaționale. Fiecare popor dezaprobă agresiunea și brigandismul internațional — cazuri flagrante ca Vietnamul, Guineea și altele — și cere un minim normal, elementar și civilizat de legalitate și echitate. Altfel, conviețuirea pașnică și colaborarea între națiuni ar rămîne pe hîrtie, ca o iluzorie substanțiere academică a alternativei unice la războiul nuclear.

Sînt teoreticieni care pretind că numai cei slabi și mici ar fi obsedați de respectul legalității internaționale, neavînd „mijlocul" sau „forța" de a-l asigura. E logica celui mai tare, aplicabilă la cazuri izolate. I se opune imensa forță morală a opiniei publice. La scară mondială, reacția erupe uneori cu uimitoare repeziciune și vigoare. Să ne referim numai la indignarea stîrnită de procesul de la Burgos.

Acestei logici i se opune și tendința generală de a supune viața internațională unui proces de democratizare. Influențele ar fi binefăcătoare și ar avantaja pe toată lumea. Am putea întreba atunci, la un moment dat : „E cineva contra ? Se abține cineva ?" Majoritatea covîrșitoare a omenirii dorește acest proces, acest vot. Și are o rațiune temeinică : nu mai vrea nici blocuri, nici arme, nici baze, nici garnizoane străine, nimic care să-i pericliteze liniștea, existența.

Ce vom reține din bilanțul anului scurs ? Un șir de succese remarcabile, desigur. Anumiți pași promițători, în Europa și în alte părți. Dar și neîmpliniri. Războiul mai bîntuie, focare primejdioase pot deveni incendiare, cursa înarmărilor continuă, subdezvoltarea precumpănește în zone întinse.

Venerăm civilizația tehnologică, facem salturi spectaculoase în Cosmos, analizăm praful de pe Lună, dar neglijăm mărunte-le noastre probleme terestre. O bună parte din ele o transferăm pe agenda Anului Nou, moștenire. Dar rezolvarea lor, spre binele omenirii, trebuie să vină de la noi, oamenii. Toți.

DIN AGENDA INTERNAȚIONALĂ 1970

În anul 1970, România socialistă a desfășurat o vastă acțiune politico-diplomatică, pe multiple planuri. Bogată în acte concrete, activitatea internațională a țării noastre în acest an a însemnat o contribuție sporită la rezolvarea problemelor internaționale, la cauza generală a păcii, securității, cooperării și progresului. Bilanțul sfîrșitului de an conturează un tablou de o complexitate și de o bogăție impresionante. S-a lărgit sfera relațiilor diplomatice ale României, dialogul pe planul relațiilor noastre bilaterale și multilaterale a angajat în acest an, la diferite niveluri, o largă gamă de factori responsabili. Numeroasele vizite și contacte la cel mai înalt nivel ale conducătorilor partidului și statului nostru în alte țări, ca și ale șefilor unor state europene și extraeuropene în România au permis identificarea unor noi sfere și modalități de cooperare politică, economică, tehnico-științifică și culturală, s-au concretizat în semnarea a numeroase instrumente de colaborare : tratate, acorduri, aranjamente, protocoale etc. Presa cotidiană a informat și continuă să informeze pe larg despre toate aceste activități. Neputînd cuprinde în acest spațiu multitudinea acțiunilor de politică internațională ale țării noastre în acest an — pentru aceasta ar fi necesar un spațiu de dimensiuni mult mai mari — cronologia de mai jos fixează, în intenția noastră, doar momentele cele mai semnificative, ilustrative deopotrivă pentru amploarea și varietatea contactelor, pentru lărgirea și diversificarea dialogului și cooperării.

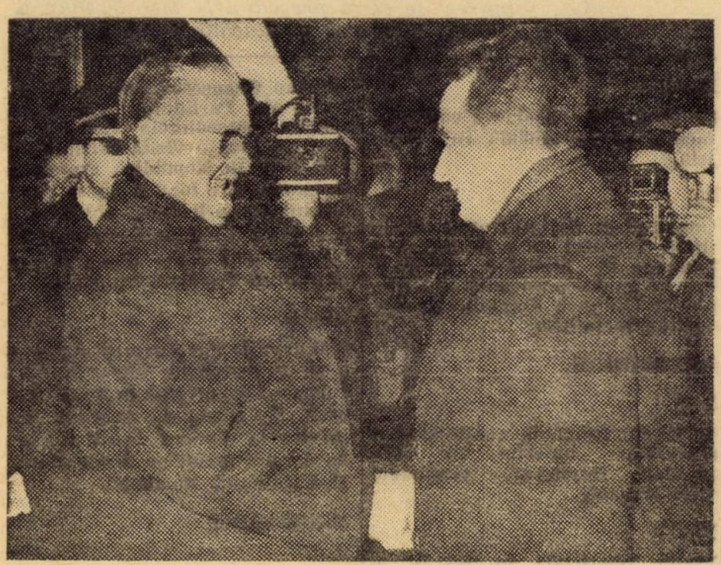

3 noiembrie. Președintele Nicolae Ceaușescu face o vizită în Iugoslavia la invitația președintelui Iosip Broz Tito

IANUARIE

12—16

Președintele Consiliului de Miniștri al Republicii Socialiste România, Ion Gheorghe Maurer, face o vizită în R.S.F. Iugoslavia.

30

Consiliul de Stat al Republicii Socialiste România ratifică Tratatul cu privire la neproliferarea armelor nucleare.

MARTIE

5

Reprezentantul permanent al țării noastre pe lîngă Oficiul O.N.U. de la Geneva, șeful delegației române în Comitetul pentru dezarmare, prezintă, în numele guvernului român, importante propuneri în domeniul dezarmării.

9—12

Vizita oficială în țara noastră a ministrului afacerilor externe al Norvegiei, John Lyng.

12

Se publică Declarația Guvernului Republicii Socialiste România în legătură cu actul ilegal al regimului rasist din Rhodesia privind proclamarea „Republicii Rhodesia".

31 martie — 7 aprilie

Ministrul afacerilor externe și cooperării al Republicii Burundi, Ndabakwaje Libère, face o vizită oficială în România.

19 octombrie. Președintele Nicolae Ceaușescu rostindu-și cuvîntarea la Sesiunea jubiliară a O.N.U.

APRILIE

8—11

Vizita oficială la Praga a ministrului afacerilor externe, Corneliu Mănescu.

13—17

Președintele Republicii Turcia, Cevdet Sunay, vizitează România.

20—23

O delegație a Partidului Comunist Român, condusă de tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretar general al Partidului Comunist Român, președintele Consiliului de Stat al României, participă la manifestările prilejuite în Uniunea Sovietică de sărbătorirea centenarului nașterii lui V. I. Lenin.

26—30

Emil Jonsson, ministrul afacerilor externe al Islandei, face o vizită oficială în România.

MAI

3—27

Ministrul de externe al României, Corneliu Mănescu, vizitează

7 iulie. Tovarășii Ion Gheorghe Maurer și Alexei Kosîghin semnează Tratatul de prietenie, colaborare și asistență mutuală dintre România și U.R.S.S.

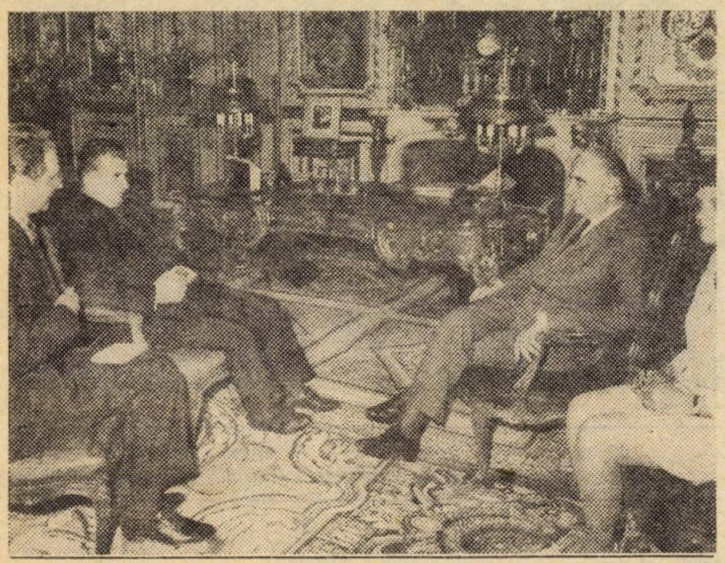

15—19 iunie. Vizita oficială a președintelui Nicolae Ceaușescu în Franța. În imagine : convorbire la Palatul Elysée între șeful statului român și președintele Georges Pompidou

Republica Populară Congo, Republica Democratică Congo, Republicile Gabon, Camerun, Nigeria, Burundi, Tanzania, Madagascar.

11—15

Kenneth David Kaunda, președintele Republicii Zambia, vizitează România.

12—14

Tovarășul Ion Gheorghe Maurer, președintele Consiliului de Miniștri, conduce delegația Republicii Socialiste România la lucrările celei de-a XXIV-a sesiuni a Consiliului de Ajutor Economic Reciproc ce se desfășoară la Varșovia.

15

Stabilirea de relații diplomatice între Republica Socialistă România și Republica Camerun.

18—19

Pe baza înțelegerii între conducerile P.C.R. și P.C.U.S., o delegație a Partidului Comunist Român, condusă de tovarășul Nicolae Ceaușescu, se află la Moscova pentru convorbiri între delegațiile celor două partide.

21—27

O delegație a Marii Adunări Naționale a României, condusă de tovarășul Ștefan Voitec, face o vizită oficială în Belgia.

29

Potrivit unei înțelegeri dinainte stabilite, Ion Gheorghe Maurer, președintele Consiliului de Miniștri al Republicii Socialiste România, s-a întîlnit la Moscova cu A. N. Kosighin, președintele Consiliului de Miniștri al U.R.S.S.

IUNIE

1—3

Secretarul de stat pentru afacerile externe al Canadei, Mitcheli Sharp, face o vizită oficială în România.

3—9

O delegație a Marii Adunări Naționale și a Consiliului de Stat al Republicii Socialiste România, condusă de tovarășul Emil Bodnaraș, membru al Comitetului Executiv, al Prezidiului Permanent al C.C. al P.C.R., vicepreședinte al Consiliului de Stat, face o vizită în R.P.D. Coreeană.

21—22

Are loc la Budapesta Consfătuirea miniștrilor afacerilor externe ai țărilor participante la Tratatul de la Varșovia.

22—26

Președintele Consiliului de Miniștri al Republicii Socialiste România, Ion Gheorghe Maurer, face o vizită oficială în Republica Federală a Germaniei.

22—29

O delegație a Marii Adunări Naționale, condusă de tovarășul Ștefan Voitec, face o vizită oficială în Suedia.

26 iunie — 1 iulie

Maiestățile lor Imperiale, Șahinșahul Iranului, Mohammad Reza Pahlavi Aryamehr, și Împărăteasa Farah, fac o vizită în România.

29

A fost semnat, la Pekin, Protocolul cu privire la ajutorul material și nerambursabil oferit României de către R.P. Chineză.

IULIE

4

Stabilirea de relații diplomatice la rang de ambasadă între Republica Socialistă România și Republica Costa Rica.

11—16

Ne vizitează țara președintele Republicii Africa Centrală, Jean Bedel Bokassa.

AUGUST

20

O delegație de partid și de stat a Republicii Socialiste România, condusă de tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretar general al Partidului Comunist Român, președintele Consiliului de Stat al Republicii Socialiste România, ia parte la Moscova, la ședința Comitetului Politic Consultativ al statelor participante la Tratatul de la Varșovia.

25—29

Președintele Republicii Democratice Congo, Joseph Désiré Mobutu, face o vizită oficială în România.

SEPTEMBRIE

11—12

O delegație de partid și guvernamentală a Republicii Socialiste România, condusă de tovarășul Nicolae Ceaușescu, are o întîlnire prietenească cu o delegație de partid și guvernamentală a Republicii Populare Bulgaria, condusă de tovarășul Todor Jivkov.

14—20

O delegație guvernamentală română, condusă de tovarășul Gheorghe Rădulescu, membru al Comitetului Executiv, al Prezidiului Permanent al C.C. al P.C.R., vicepreședinte al Consiliului de Miniștri, face o vizită în R. D. Vietnam. Se semnează Acordul economic, Acordul cu privire la ajutorul militar nerambursabil pe anul 1971 acordat de către țara noastră Republicii Democrate Vietnam, precum și Acordul privind schimburile de mărfuri și plăți pe anul 1971 între cele două țări.

18—21

O delegație de partid și guvernamentală a Republicii Socialiste România, condusă de tovarășul

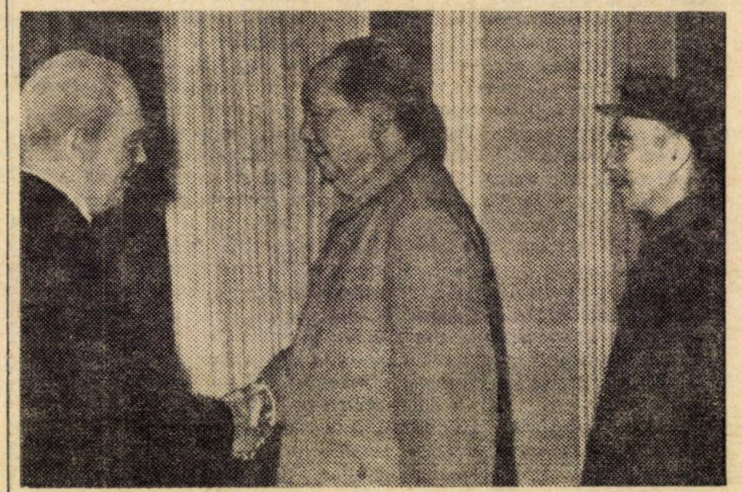

9—12 iunie. O delegație a Marii Adunări Naționale și a Consiliului de Stat face o vizită în R. P. Chineză. În fotografie : primirea de către președintele Mao Tzedun a tovarășului Emil Bodnaraș, conducătorul delegației

21—25

Președintele Nicolae Ceaușescu face o vizită oficială în Austria.

30

Consiliul de Stat al României ratifică Tratatul de prietenie, colaborare și asistență mutuală între Republica Socialistă România și Uniunea Republicilor Sovietice Socialiste.

OCTOMBRIE

1—5

Vizita în România a ministrului afacerilor externe al Republicii Democrate Germane, Otto Winzer.

13—27

Vizita neoficială în S.U.A. a președintelui Nicolae Ceaușescu, cu prilejul participării sale la Sesiunea jubiliară a O.N.U.

NOIEMBRIE

10—13

Vizita oficială în România a unei delegații de partid și guvernamentale a Republicii Populare Polone. Se semnează Tratatul de prietenie, colaborare și asistență mutuală între Republica Socialistă România și Republica Populară Polonă.

14—20

O delegație guvernamentală română, condusă de tovarășul Gheorghe Rădulescu, membru al Comitetului Executiv, al Prezidiului Permanent al C.C. al P.C.R., vicepreședinte al Consiliului de Miniștri, face o vizită în R. D. Vietnam. Se semnează Acordul economic, Acordul cu privire la ajutorul militar nerambursabil pe anul 1971 acordat de către țara noastră Republicii Democrate Vietnam, precum și Acordul privind schimburile de mărfuri și plăți pe anul 1971 între cele două țări.

18—21

O delegație de partid și guvernamentală a Republicii Socialiste România, condusă de tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretar general al Partidului Comunist Român, președintele Consiliului de Stat face o vizită oficială de prietenie în Republica Populară Bulgaria. Are loc semnarea Tratatului de prietenie, colaborare și asistență mutuală dintre Republica Socialistă România și Republica Populară Bulgaria.

20—26

O delegație guvernamentală condusă de tovarășul Gheorghe Rădulescu face o vizită în R. P. Chineză. Se semnează Acordul cu privire la oferirea de către China a unui credit pe termen lung, fără dobîndă, României.

DECEMBRIE

2

O delegație de partid și guvernamentală a Republicii Socialiste România, condusă de tovarășul Nicolae Ceaușescu, participă la Consfătuirea Comitetului Politic Consultativ al statelor participante la Tratatul de la Varșovia, desfășurată la Berlin.

7—11

Președintele Nicolae Ceaușescu face o vizită oficială în Maroc.

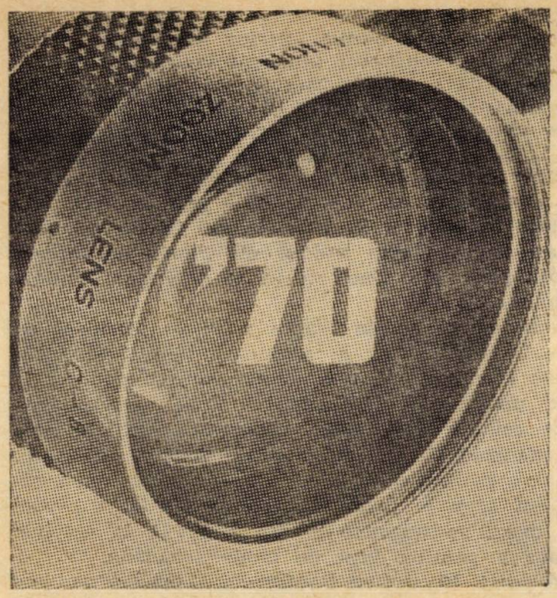

RADIOGRAFIA POLITICĂ A ANULUI

de
Felicia Antip

1 ianuarie 1970 — 1 ianuarie 1971.
Ce s-a schimbat în aceste 12 luni pe suprafața Pământului ?

RĂZBOIUL a continuat să bîntuie pe mai multe meridiane în al 25-lea an de așa-zisă pace generală. După cumplita sfîșiere internă din 1969, **Nigeria** a scăpat, în 1970, din raza lui de acțiune. A fost implicată, în schimb, **Cambodgia** : o schimbare brutală de regim, o neașteptată invazie străină și un război civil care se anunță a fi de durată. Episodul cambodgian și unele evenimente privind Laosul și Tailanda au făcut să se vorbească despre **războiul din Indochina,** nu doar despre **războiul din Vietnam**. Acesta din urmă intrase în 1970 sub semnul dezescaladării, dar se prelungește în 1971 cu tentative de agravare. Armistițiu temporar, tratative întrerupte — iată stadiul conflictului din **Orientul Apropiat** în pragul noului an. În 1970, acest conflict i-a adus în prim plan pe palestinieni și problemele lor. Spre sfîrșitul anului, **Guineea** a făcut obiectul unei lipsite de speranță agresiuni colonialiste.

PACEA Europei își încheie primul sfert de veac cu două succese remarcabile pe calea spre întărirea ei printr-un complex de tratate și de acțiuni de natură să garanteze securitatea continentului nostru : semnarea **Tratatului sovieto—vest-german** privind nerecurgerea la forță și cooperare și a **Tratatului polono—vest-german** care pune bazele normalizării relațiilor dintre cele două țări. Europa intră în 1971 cu perspectiva eliminării treptate a rămășițelor de ură și de neîncredere care i-au otrăvit atmosfera după cel de-al doilea război mondial.

TRATATIVE, a căror valoare reală se va vădi abia în momentul încheierii lor cu succes, s-au desfășurat în 1970 și în legătură cu alte probleme : **dezarmarea** (în Comitetul de la Geneva și, ca un element nou, în convorbiri bilaterale sovieto-americane privind armamentele strategice) ; **războaiele în curs** (negocierile de la Paris au continuat fără progrese notabile spre încheierea războiului din Vietnam, iar tratativele conduse de Gunnar Jarring au debutat dificil și au fost întrerupte la scurtă vreme, existînd însă perspectiva unei reluări în viitorul apropiat) ; unele **litigii de frontieră** (tratativele sovieto-chineze) etc. **Tratativele bilaterale** între țări din Est și țări din Vest au căpătat o amploare și o diversitate fără precedent, netezind calea în vederea unei **conferințe în problemele securității europene.** Conferința țărilor neangajate de la **Lusaka,** reuniunea la nivel înalt a **Organizației Unității Africane** au oferit prilejul unor utile schimburi de vederi. Principalul for de dezbateri, **Organizația Națiunilor Unite,** și-a încheiat primul sfert de veac de existență printr-o sesiune jubiliară. La O.N.U., principalul eveniment al anului a fost realizarea, pentru prima oară, a unui vot majoritar în favoarea restabilirii drepturilor legitime ale **Republicii Populare Chineze,** care înregistrează la capătul anului 1970 un strălucit bilanț diplomatic : normalizarea relațiilor cu o serie de țări importante și perspectiva stabilirii de relații diplomatice cu alte țări de pe toate continentele.

Mai multe țări intră în 1971 cu **GUVERNE NOI** și, în anumite cazuri, cu stiluri de guvernare noi. Schimbarea cea mai remarcabilă a survenit în **Chile,** unde alegerile din septembrie au determinat înlocuirea guvernului creștin-democrat printr-un guvern de orientare socialistă. O gravă greșeală de calcul, și laburiștii au pierdut guvernarea **Angliei** în favoarea conservatorilor, ceea ce a dus la modificări substanțiale în orientările politicii externe și interne a acestei țări. **Italia** și **Austria** au trecut prin crize guvernamentale de lungă durată. În **Orientul Apropiat,** apariția unor echipe guvernamentale noi este de natură să influențeze evoluția relațiilor interarabe. Deși nu era în joc Casa Albă, 1970 a fost pentru **Statele Unite** un an prin excelență electoral, preocupările de acest ordin influențînd vizibil procesul politic și determinînd amînarea pentru 1971 a soluționării unor probleme acute.

CRIZE POLITICE de amploare variabilă au zguduit diverse țări. **Irlanda de Nord** continuă să reprezinte o problemă deschisă pentru Anglia, evenimentele din **Québec** au determinat guvernul canadian să declare, spre sfîrșitul anului, stare excepțională în această provincie, **Libanul** și **Iordania** au trecut prin momente dificile. 1970 n-a fost anul unor mari lovituri de stat, ceea ce nu înseamnă că nu s-au înregistrat cîteva încercări mai mult sau mai puțin reușite **(Bolivia, Argentina).**

VIOLENȚA ȘI TERORISMUL au căpătat proporții fără precedent. 1970 va rămîne în istorie cu trista faimă a anului în care **sechestrările de persoane** din motive politice, șantajul cu vieți omenești, **deturnările de avioane** cu pasageri civili au reprezentat o serioasă amenințare pentru drepturile omului. Mai mulți oameni politici și cetățeni particulari și-au pierdut viața în acțiuni teroriste de acest gen. Faptul că s-a ajuns pînă la un atentat împotriva Papei Paul al VI-lea dă măsura noului flagel.

PERSONALITĂȚI POLITICE de prim plan — președintele **Nasser,** generalul **Charles de Gaulle** — au încetat subit din viață. Funeraliile lor au fost cele mai grandioase manifestații de masă ale anului 1970.

——→

Spre reconciliere în Europa

Evenimentul anului 1970 ? Ar fi poate mai corect să se spună că este evenimentul ultimului sfert de veac ! Eşafodajul de ură şi neîncredere, de ficţiuni juridice şi de absurdităţi poltice construit de Konrad Adenauer în ultimii cei mai activi ani ai existenţei sale, stă să se prăbuşească.

Cînd a început eroziunea acestui eşafodaj ? În 1970, după istoricele întîlniri de la Erfurt şi Kassel între Willy Brandt şi Willi Stoph şi, mai ales, după semnarea tratatelor sovieto — vest-german şi polono — vest-german, putem să privim în urmă şi să vedem de unde a pornit totul. Cert e doar că impulsul iniţial trebuie căutat nu înăuntrul Republicii Federale a Germaniei, ci în afara acestei ţări, paralizată ca de o formulă magică de sloganul lui Adenauer : „Întîi reunificare, apoi destindere", îngrădită de aberanta „doctrină Hallstein" (interdicţia de a întreţine relaţii oficiale cu guvernele care au recunoscut guvernul R. D. Germane), încurajată de cele trei puteri occidentale, în a se erija, în termenii acordului de la Paris din 1954, în singurul stat în măsură să vorbească în numele întregii Germanii. În „era Adenauer", orice reconciliere Est-Vest era condiţionată de reunificarea Germaniei prin înglobarea în fapt a Republicii Democrate Germane în Republica Federală. Anii „războiului rece" au fost marcaţi de periculoasele „crize ale Berlinului". În 1961, cînd, ca rezultat al nenumăratelor diferende, a apărut zidul Berlinului, conflictul ajunsese la apogeu.

La 8 mai 1970, la cea de-a 25-a aniversare a încheierii celui de-al doilea război mondial, cancelarul R.F.G., Willy Brandt, avea să spună că, pentru ţara sa, reconcilierea cu Estul este „la fel de importantă ca şi cea cu Vestul. Se pare că trebuie să pornim, în această direcţie, din punctul în care ne aflam faţă de Vest în 1945 sau în 1949. Dar nu mai sîntem în 1945, ci în 1970. În cei 25 de ani care au trecut, au apărut fapte noi şi nu putem să trecem pur şi simplu peste ele. Dacă vrem să înaintăm, trebuie să pornim de la ele".

Sînt bine cunoscute aceste „fapte noi". În Occident se conturase — într-un fel de la preluarea puterii de către Kennedy, dar incontestabil o dată cu politica externă inaugurată de preşedintele de Gaulle — o atitudine schimbată faţă de relaţiile Est-Vest, o marcată tendinţă spre destindere, manifestată de majoritatea statelor atlantice, în timp ce politica de bloc îşi dezgolea infirmităţile. În acest sens se poate afirma că R.F.G. a rămas cu mult în urma partenerilor ei din N.A.T.O. în materie de reorientare a politicii faţă de ţările socialiste.

Pe de altă parte, Republica Democrată Germană s-a impus tot mai mult pe arena mondială, ajungînd în 1970 să întreţină relaţii diplomatice cu 24 de state. „Doctrina Hallstein" a trebuit să fie abandonată pentru că adăuga unei ridicole inconsecvenţe fundamentale — nu afecta relaţiile diplomatice cu Uniunea Sovietică, stabilite în 1955, cu prilejul unei vizite a lui Adenauer la Moscova — un pericol real : aplicînd-o în continuare, Germania occidentală risca să piardă parteneri preţioşi. Ţările socialiste europene hotărîseră, la consfătuirea lor de la Bucureşti din 1966, să relanseze ideea unei conferinţe pentru securitatea europeană, reluînd astfel o iniţiativă care, în anii 1954—1955, fusese întîmpinată cu ostilitate de statele atlantice.

Este adevărat, totodată, că R.F. a Germaniei nu era doar împresurată de un front tot mai puternic al destinderii. Şi în interiorul ei, se afirmau, din ce în ce mai net, după ieşirea din scenă a cancelarului Adenauer, forţe dornice de o reînnoire a poziţiei internaţionale a ţării, dornice să se renunţe la anacronica încremenire pe meterezele războiului rece. Ele s-au manifestat hotărîtor în alegerile din 1969 cînd, după 20 de ani de netulburat regim al creştin-democraţilor, statul vest-german a căpătat un guvern social-democrat. Dar tendinţa era mai veche şi ţările socialiste au identificat-o încă din momentul amintitei consfătuiri de la Bucureşti, cînd au subliniat posibilitatea şi necesitatea normalizării relaţiilor cu R.F.G. Prima ţară care a acţionat în conformitate cu această con-

fotocronică

11 ianuarie. *Deznodămîntul tragediei biafreze, după doi ani şi jumătate : Şeful statului major biafrez, generalul Effiong (dreapta) încheie armistiţiul cu generalul Gowon*

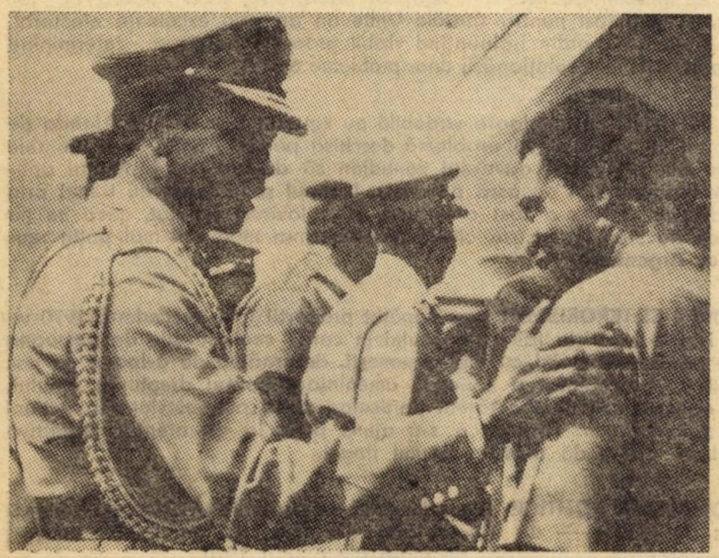

24 februarie. *La Casa Albă, Georges Pompidou şi Richard Nixon. Este al treilea preşedinte al Franţei care efectuează o vizită oficială în Statele Unite, după Vincent Auriol şi generalul de Gaulle*

cluzie a fost Republica Socialistă România. În 1967, ea a stabilit relații diplomatice cu Republica Federală a Germaniei, al cărei ministru de externe se numea Willy Brandt.

Au trebuit să mai treacă trei ani pentru ca să se ajungă la un început de **dialog la nivel înalt între cele două state germane,** apoi la **semnarea Tratatului sovieto—vest-german** privind nerecurgerea la forță și cooperarea și, în cele din urmă, la **încheierea Tratatului polono—vest-german,** stabilind bazele normalizării relațiilor dintre cele două țări și aducînd cu sine un progres excepțional pe drumul spre o destindere durabilă : recunoașterea, de către guvernul de la Bonn, a frontierei vestice a Poloniei, faimoasa frontieră de pe Oder și Neisse, al cărei caracter definitiv nu fusese admis pînă atunci decît de o singură țară occidentală, Franța.

Nu s-a ajuns încă la capătul drumului. Relațiile dintre cele două state germane se restabilesc mai greu, principalul obstacol reprezentîndu-l divergențele asupra **caracterului** acestor relații : relații diplomatice normale, ca între două state suverane și independente, sau „relații intergermane" ? Erfurt-ul a fost primul prilej oficial de recunoaștere a raportului de egalitate dintre cele două state germane. Normalizarea implică, în acest caz special, transformarea recunoașterii de fapt într-o recunoaștere de drept.

Mai este în suspensie delicata problemă a Berlinului occidental, pe care cei patru foști aliați din timpul războiului încearcă s-o rezolve prin discuții la nivelul ambasadorilor, ținînd seama și de vechile acorduri dintre ei și de schimbările intervenite, în ultimii 25 de ani, în situația concretă. **Anul 1970 a demonstrat însă că** și înainte de reglementarea acestei probleme, **Europa poate înainta substanțial spre destindere, că progresele reale intervin atunci cînd se renunță la condiționarea soluționării unui litigiu de rezolvarea prealabilă a altor probleme.** Soluțiile „pachet" și-au dovedit, decenii în șir, lipsa de eficiență atît din motivul amintit mai sus, cît și ca o expresie a insuccesele politicii de bloc.

Tot ceea ce s-a realizat pozitiv în 1970, ca și de altfel în anii precedenți, a pus, dimpotrivă, în evidență **valoarea tratativelor bilaterale duse pe picior de egalitate, fără prejudecăți, cu dorința reală de a se ajunge la o înțelegere.**

Europa a fost, în anul care se încheie, scena a numeroase întrevederi și tratative bilaterale Est-Vest, și nici una dintre aceste întîlniri n-a constituit un eșec. Acordurile încheiate, mai buna cunoaștere reciprocă, au apropiat perspectiva unei **mari conferințe europene** în cadrul căreia absolut toate statele interesate să discute, cu drept egal la cuvînt și la adoptarea hotărîrilor, problemele securității și ale păcii. Ideea unei asemenea

Europa 1970: contacte est-vest la nivel înalt

MARTIE

● **Convorbiri la Erfurt între președintele Consiliului de Miniștri al R.D. Germane, Willi Stoph, și cancelarul R. F. a Germaniei, Willy Brandt.**

APRILIE

● **Vizita președintelui Republicii Turcia, Cevdet Sunay, în România.**

MAI

● **La Kassel, a doua rundă a convorbirilor Stoph-Brandt.**

IUNIE

● **Vizita în Franța a președintelui Nicolae Ceaușescu.**

● **Vizita în R.F. a Germaniei a premierului Ion Gheorghe Maurer.**

● **Președintele Austriei, Franz Jonas, în R.P. Bulgaria și R.P. Ungară.**

● **Premierul suedez Olof Palme la Moscova.**

IULIE

● **Președintele Finlandei, Urho Kekkonen, în U.R.S.S.**

AUGUST

● **Vizita lui Willy Brandt la Moscova. Se semnează Tratatul sovieto—vest-german.**

SEPTEMBRIE

● **Președintele Nicolae Ceaușescu face o vizită în Austria.**

● **Vizita premierului turc, Suleyman Demirel, în Iugoslavia.**

OCTOMBRIE

● **Vizita președintelui R.S. Cehoslovace, Ludvik Svoboda, în Finlanda.**

● **Călătoria vest-europeană (Benelux, R.F.G., Franța) a președintelui Iugoslaviei, Iosip Broz Tito.**

● **Președintele Franței, Georges Pompidou, în U.R.S.S.**

● **Vizita premierului Suleyman Demirel în R.P. Bulgaria.**

NOIEMBRIE

● **Vizita premierului francez Jacques Chaban-Delmas în Polonia.**

● **Todor Jivkov în Islanda, Norvegia, Danemarca.**

DECEMBRIE

● **Willy Brandt la Varșovia. Se semnează Tratatul polono—vest-german.**

14 martie. „Expo '70", la Osaka, a durat șase luni. De la prima expoziție mondială — Londra 1851 — au trecut 119 ani.

18 martie. După Vietnamul de sud și Laos, escaladare în Cambodgia. Intervenția americană transformă această „oază a liniștii" din peninsula indochineză într-un teatru de război.

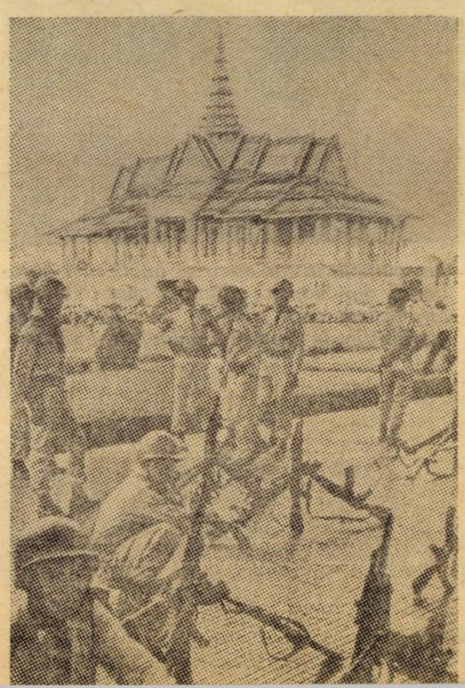

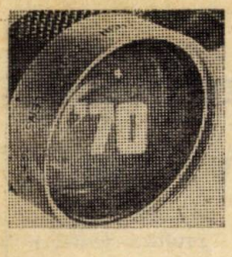

O.N.U. la 25 de ani

conferinţe a fost lansată de statele socialiste, iar astăzi este îmbrăţişată de aproape toate guvernele europene. Dintr-o serie de articole publicate pe această temă de „Le Monde Diplomatique", publicaţie prestigioasă, ai cărei colaboratori urmăresc îndeaproape şi cu competenţă problemele europene, se pot reţine cel puţin două sugestii interesante : „Pînă nu de mult, era de neconceput să se convoace la aceeaşi reuniune reprezentanţi ai Bonnului şi ai Berlinului răsăritean. Obstacolul a devenit mult mai puţin insurmontabil. Un prim avantaj al unei conferinţe pan-europene ar fi că ar determina ratificarea, de către toate statele, a situaţiei geopolitice a continentului. Practic, ea ar avea acelaşi efect ca şi un tratat de pace".

Şi, de asemenea : „Înlocuirea progresivă a sistemului blocurilor printr-un sistem european comun de securitate ar permite depăşirea scindării Europei şi reducerea gravelor probleme în suspensie la o cifră neglijabilă".

Dacă, în ciuda progreselor realizate, convocarea concretă a unui asemenea congres european nu a putut fi realizată în 1970, explicaţia constă în faptul că nu s-a renunţat încă la politica de bloc şi, implicit, la intenţia de a transforma proiectata conferinţă într-o confruntare sau un dialog între cele două blocuri (a se vedea, în acest sens, poziţia recentei reuniuni a Consiliului Atlantic). Deocamdată s-a impus însă în mod definitiv (şi foarte rodnic) metoda întîlnirilor bilaterale, la scara întregii Europe, care duc la lichidarea vechilor neînţelegeri şi statornicesc consultările sistematice ca sistem de întreţinere a noilor relaţii normalizate.

Pentru R. F. a Germaniei urmează normalizarea (anunţată) a relaţiilor diplomatice cu Polonia, precum şi cu Cehoslovacia, Ungaria şi alte ţări socialiste europene. Dacă se va ajunge la o înţelegere şi între cele două state germane, recunoaşterea Republicii Democrate Germane de către toate statele europene şi primirea celor două state germane în Organizaţia Naţiunilor Unite vor trebui să urmeze ca acţiuni de la sine înţelese.

1970 a fost, probabil, pentru Europa, un an de hotar, anul în care s-au urnit din loc cele mai colţuroase stînci.

Un sfert de veac de speranţe — nu numai o dată dezamăgite — de activitate rutinieră înviorată de mari succese (să ne amintim, de pildă, istorica hotărîre privind decolonizarea) şi stînjenită de crize dureroase.

De la 24 octombrie 1945 la 24 octombrie 1970, Organizaţia Naţiunilor Unite a crescut — avea 50 de membri şi are 127 — fără să devină universală, şi-a diversificat preocupările, neizbutind însă să contribuie la rezolvarea conflictelor majore ale epocii ; a oglindit lumea contemporană, ceea ce înseamnă că i-a reprodus nu numai aspectele lăudabile ci şi strîmbătăţile.

O **sesiune jubiliară** a reunit, în toamnă, la New York, şefi de state şi de guverne de pe toate continentele care au ţinut să-şi reafirme ataşamentul faţă de principiile care guvernează acest for internaţional de tratative şi, totodată, să sugereze metode de perfecţionare a activităţii lui.

Principala realizare a O.N.U. în anul 1970 a fost adoptarea, la această sesiune jubiliară a **patru importante documente solemne**. Ele **1) reafirmă principiile Cartei Naţiunilor Unite ; 2) formulează un plan de acţiune pentru al doilea deceniu al dezvoltării ; 3) subliniază necesitatea respectării principiilor fundamentale ale dreptului internaţional în relaţiile dintre state ; 4) trasează un program de acţiune pentru lichidarea vestigiilor colonialismului.** Toate aceste obiective sînt admirabile. România — după cum a reieşit limpede din cuvîntarea rostită la sesiunea jubiliară de preşedintele Consiliului de Stat, Nicolae Ceauşescu, — subscrie pe deplin la ele şi va milita ferm pentru înfăptuirea lor.

Experienţa ultimului sfert de secol a arătat, însă, în repetate rînduri, că unii membri ai O.N.U. uită de principiile Cartei şi de cele ale dreptului internaţional atunci cînd obiectivele urmărite de ei sînt în contradicţie cu aceste principii. La un deceniu de la adoptarea Declaraţiei cu privire la acordarea independenţei ţărilor şi popoarelor coloniale, o „metropolă" care controlează teritorii imense — Portugalia — refuză să se conformeze prevederilor ei. Primul Deceniu al dezvoltării nu a fost la înălţimea aşteptărilor, decalajul dintre ţările avansate şi cele sărace fiind astăzi mai mare, nu mai mic decît la începutul Deceniului. Pentru ca documentele recent adoptate să determine schimbări reale în toate aceste domenii este nevoie de bunăvoinţa şi de bunăcredinţa tuturor.

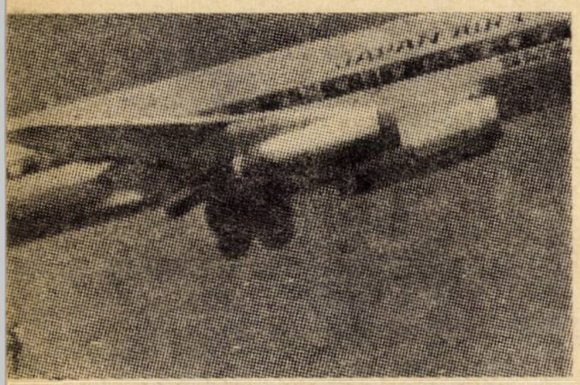

Un cumplit instantaneu al anului. Pe aeroportul din Sidney : ultimele clipe ale unui adolescent care dorea să călătorească clandestin, în lăcaşul trenului de aterizare

11 aprilie. 13h13'13", cel de-al 13-lea „Apollo" este lansat cu trei oameni la bord (James Lovell, Fred Haise şi Jack Swigert) de la Cape Kennedy cu direcţia Lună. Fobie pentru cifra 13 ? După 62 ore, incepe drama : nu cifra 13 este de vină, ci o explozie la un rezervor de oxigen. Astronauţii revin pe Pămînt, după şase zile, transformînd dezastrul în triumf

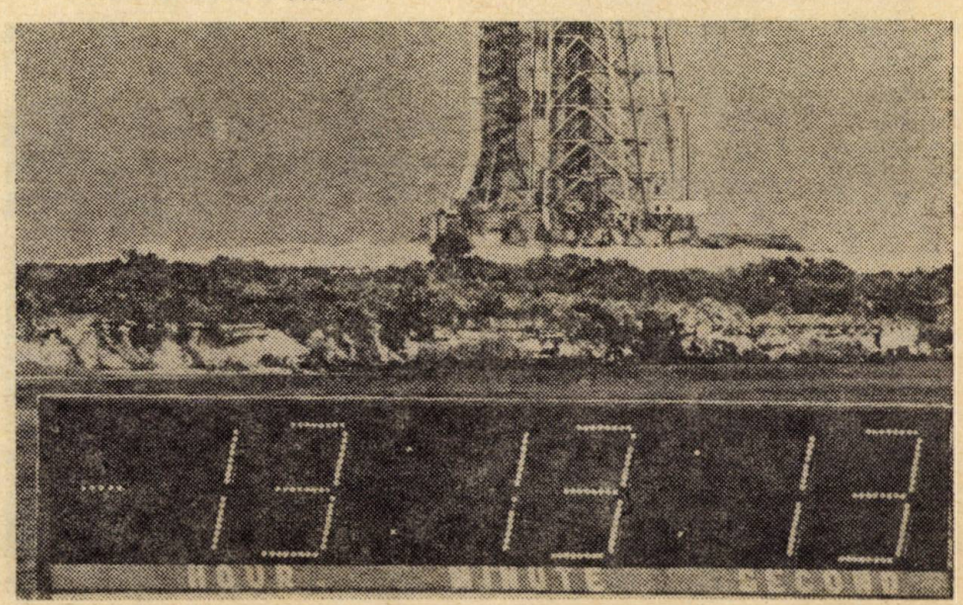

Cît despre principala slăbiciune a O.N.U., ea nu a fost în 1970 alta decît în anii precedenți. A fost poate doar ceva mai evidentă : neputința (din motive diverse, dar nu total necunoscute) de a participa la lichidarea crizelor de maximă gravitate, aceste crize rămînînd îndeobște în sarcina marilor puteri. Toți membrii O.N.U. fiind teoretic egali în drepturi, membrii permanenți ai Consiliului de Securitate sînt „și mai egali" și, ca atare, dezbat (în patru sau în doi) problema Orientului Apropiat, se întîlnesc, în conformitate cu răspunderi mai vechi, pentru a discuta problema Berlinului occidental, suplimentează reuniunile Comitetului O.N.U. pentru dezarmare prin tratative bilaterale privind limitarea armamentelor strategice.

În 1970, principalele probleme acute au fost dezbătute, așadar, pe deasupra capului Organizației mondiale. Evident, atunci cînd se ajunge la soluții în acord cu interesele comunității internaționale, tratativele acestea sînt bine venite. Singurul rezultat de această natură obținut în 1970 a fost „planul Rogers" rămas, pînă acum, din păcate, în stadiul de proiect netranspus în viață.

În 25 de ani, Organizația Națiunilor Unite n-a reușit să prevină — s-a calculat — circa 30 de conflicte armate. Unele au fost rezolvate într-un cadru regional (O.S.A. pentru conflictul Salvador — Honduras, sau Haiti — Republica Dominicană ; O.U.A. pentru cel din Etiopia și Somalia etc.). Altele au fost reglementate prin tratative directe între părți (litigiul de frontieră algeriano-marocan ; conflictul dintre S.U.A. și Panama). Altele continuă și acum.

O.N.U. a trimis forțe de menținere a păcii și observatori de-a lungul cîtorva foste linii de front. Conflictele actualmente în curs, fie că nu sînt de resortul O.N.U. (Vietnam), fie că sînt abordate în formație restrînsă, așa cum se întîmplă cu cel din Orientul Apropiat.

Nu de O.NU. depinde în primul rînd ca Națiunile să fie Unite, ci de acțiunile politice concrete ale fiecărei națiuni în parte. În măsura în care există bune intenții, dorință de pace și de colaborare, Organizația Națiunilor Unite oferă un excelent cadru instituțional pentru o asemenea colaborare. Aceasta ni se pare a fi principala lecție a celor 25 de ani.

China în lume

„Nerecunoașterea" este unul dintre cele mai ciudate și mai otrăvite fructe ale războiului rece. Ea echivalează cu a ignora un stat al cărui regim politic nu-ți convine, a te comporta ca și cînd el nici n-ar exista, într-o epocă în care numai relații diplomatice normale între toate statele și participarea generală la activitatea Organizației Națiunilor Unite pot asigura cadrul necesar prevenirii unor conflicte de proporții catastrofale. În Europa, două state germane deopotrivă de reale parcurgeau paralel procese de consolidare și de dezvoltare economică și politică, dar în timp ce o jumătate din Europa recunoștea unul din cele două state germane, cealaltă jumătate a Europei îl recunoștea doar pe celălalt și niciunul dintre ele nu era reprezentat în O.N.U. Anul 1970 a adus cu sine — după cum am arătat — o marcată tendință de înlăturare a acestei anomalii. Ea ar putea să dispară cu totul în cursul anului 1971, o dată cu altă situație paradoxală : menținerea celui mai mare stat din lume, Republica Populară Chineză, în afara sistemului de relații politice multilaterale materializat în O. N. U. Este evident că, în zilele noastre, toate problemele esențiale pentru pacea mondială — de la dezarmare la situația din Asia de sud-est — ar trebui fie dezbătute cu participarea statului care, în ultimii 20 de ani, a adăugat calității sale de fondator al Organizației Națiunilor Unite toate atributele unei mari puteri (este membru al clubului nuclear, are un program spațial propriu ș.a.m.d.)

E semnificativ că **Republica Populară Chineză întreține dialoguri paralele cu toate celelalte mari puteri ale lumii.** De-a lungul întregului an 1970, la Pekin au continuat convorbirile chino-sovietice privind litigiile de frontieră. În toamnă, ambasadorul sovietic și ambasadorul chinez au revenit la posturile lor de la Pekin și respectiv, Moscova, iar la 22 noiembrie a fost semnat un nou acord comercial chino-sovietic. În 1970 au fost reluate contactele chino-americane la nivelul ambasadorilor de la Varșovia. Vizitele lui Giscard d'Estaing și Couve de Murville la Pekin au constituit un prilej de reafirmare a excelentelor relații dintre Franța și Republica Populară Chineză, iar raporturile anglo-chineze evoluează normal.

Canada, Italia și Guineea au stabilit recent legături diplomatice cu Republica Populară Chineză, recunoscînd, prin declarații oficiale, că „guvernul Republicii Populare Chineze este singurul guvern legal al Chinei". **Guvernul austriac și cel chilian și-au anunțat intenția de a proceda la fel. Japonia, Tunisia și alte țări le-ar putea urma în curînd exemplul. Primul rezultat : la 20 noiembrie, Adunarea Generală s-a pronunțat printr-un vot majoritar (fapt fără precedent în existența ei) pentru intrarea R. P. Chineze în Organizație și pentru excluderea ciancaișiștilor.** „Votul, apreciază «Le Monde Diplomatique» marchează sfîrșitul unei epoci și prăbușirea politicii blocusului diplomatic impus Chinei populare din primele zile ale existenței ei".

Și, totuși, artificiul procedural inventat cu ani în urmă de Statele Unite a împiedicat Adunarea Generală să trage

→

16 aprilie. *Șampanie, la Viena, pentru a inaugura a doua etapă a convorbirilor sovieto-americane privind limitarea armelor strategice (S.A.L.T.) După recenta etapă de la Helsinki, va urma alta, la Viena, în martie 1971. Pe cînd cupa finală ?*

21 aprilie. *În lumea întreagă s-a sărbătorit împlinirea a 100 de ani de la nașterea lui Lenin. La Moscova, o adunare festivă la care participă conducători de partide comuniste și muncitorești, șefi de state*

consecințele propriului ei vot: ea se pronunțase, printr-un scrutin anterior, în favoarea rezoluției americane care cere ca problema reprezentării Chinei în O. N. U. să fie tratată ca „o problemă importantă" și să fie rezolvată numai pe baza unei majorități de două treimi (așa cum este cazul cu admiterea de noi membri). Că lucrurile stau cu totul altfel au demonstrat-o în fața Adunării Generale reprezentanții a numeroase țări. Am putea cita declarația delegatului român, declarația delegatului sovietic și altele. Iată și punctul de vedere exprimat de o țară membră a Pactului Atlantic, Franța: „Organizația noastră nu poate să păstreze față de Republica Populară Chineză o atitudine juridică rău întemeiată și nerealistă din punct de vedere politic, fără să-și dăuneze sie însăși și fără să înșele speranțele a căror depozitară este. Problema în discuție nu este admiterea unui nou stat și ca atare ea nu se încadrează în articolul 18 al Cartei. Drepturile și răspunderile care revin Chinei în calitate de membru fondator al O.N.U. și de membru permanent al Consiliului de Securitate au fost încredințate de Cartă statului care este cu adevărat în măsură să le exercite. Nu se poate contesta că acest stat este Republica Populară Chineză".

Inconsecvența Adunării Generale decurge din poziția încă ambiguă a unor delegații (de pildă cele ale Angliei, Italiei, Canadei) care au votat în favoarea ambelor rezoluții, deși ele erau contradictorii. Dar ministrul de externe al Canadei a avertizat că delegația țării sale își va schimba atitudinea în 1971 dacă va ajunge la concluzia că „regula celor două treimi" nu servește decît la a frustra voința majorității". În cabinetul italian s-a cerut același lucru.

Noua majoritate în favoarea recunoașterii drepturilor guvernului legal al Chinei în O.N.U. se bazează nu numai pe cele cinci delegații (Canada, Guineea, Italia, Chile, Austria) care au votat pentru rezoluția albaneză în acest sens, ci și creșterii (cu nouă) a numărului abținerilor. De notat, între acestea, două voturi europene (Irlanda și Luxemburg) și două voturi sud-americane (Bolivia și Peru). **Poziția americană pierde, astfel, sprijinul a încă trei parteneri din N.A.T.O. precum și sprijinul a trei țări latino-americane** care și-au manifestat, de altfel, în multiple feluri, în 1970 voința de independență. Concludentă pentru situația țării respective este și atitudinea Cambodgiei care, pînă în 1969, se pronunța pentru admiterea Chinei în O.N.U. dar în 1970, după lovitura de stat care a dus-o în sfera de influență americană, a votat contra.

Întrebarea este, pe de-o parte, cît vor mai putea rezista Statele Unite presiunilor exercitate chiar de principalii lor aliați și, pe de altă parte, dacă rezistența opusă de S.U.A. nu va fi contrabalansată de răspîndirea pe toate meridianele a conștiinței necesității de a se da formă legală unei stări de fapt: **vocea Chinei este prea puternică și prea importantă pentru a fi ignorată în marele concert al națiunilor.**

Implicarea Cambodgiei

1970 urma să fie anul unei dezescaladări lente dar, se spera, continue. Negocierile de la Paris intrau în cel de-al doilea an fără să se întrevadă vreun progres, dar președintele Nixon le promisese americanilor o dezangajare treptată față de conflictul din Vietnam. Promisiunea era amendată de o condiție în care scepticii — și aceștia erau foarte numeroși — vedeau un subterfugiu primejdios. Condiția era succesul politicii de „vietnamizare", o formulare nouă pentru o doctrină datînd din anii Administrației Eisenhower, cînd fusese prezentată în termeni ceva mai direcți: „asiaticii să lupte împotriva asiaticilor". **Se urmărea oare o soluționare politică a conflictului sau continuarea războiului într-o variantă mai puțin costisitoare pentru Statele Unite?** La începutul lui 1970, nimeni nu se hazarda să dea un răspuns categoric la această întrebare. **Anul se încheie fără ca balanța să fi înclinat în favoarea unui răspuns optimist.**

Un ziarist francez, bun cunoscător al problemelor războiului din Vietnam, Jacques Decornoy (în noiembrie 1970 el a fost cel care, prin corespondențele sale de la fața lo-

21 mai. *La Kassel, pe teritoriul R.F.G., a doua întîlnire dintre premierul R. D. Germane, Willi Stoph, și cancelarul R.F. a Germaniei, Willy Brandt. Cu două luni în urmă, la 19 martie, avea loc primul lor contact, la Erfurt, pe teritoriul R.D. Germane. Discuții utile, teren fertil.*

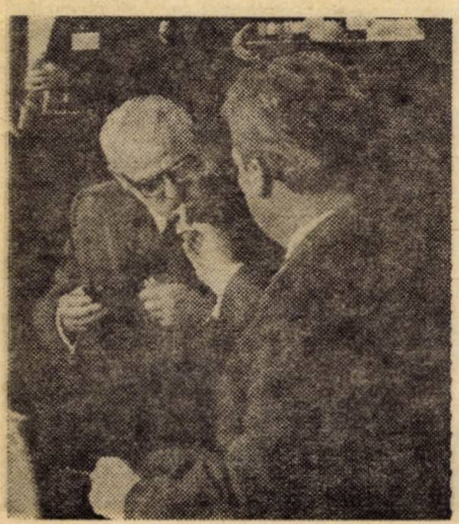

31 mai. *În Peru, catastrofale cutremure: orașul Yungay este ras de pe suprafața pămîntului. 50 000 de oameni pier sub dărîmături.*

cului, a determinat oficialitățile americane să admită că au reluat bombardamentele la nord de paralela 19) atrăgea atenția, din primele zile ale lui 1970, asupra unei declarații neliniștitoare, a secretarului american al apărării, Melvin Laird. Rugat să explice în fața Comitetului pentru relațiile externe ce a vrut să spună președintele Nixon prin cuvintele „am convingerea că, peste trei ani, războiul va fi încheiat", Laird răspunsese : „Cred că președintele s-a referit la angajamentul american... Nu vreau să prezic că peste trei ani în Asia de sud-est nu se va desfășura nici un război... Mă tem că cineva, citind întrebarea dv., ar putea s-o plaseze în contextul general al absenței oricărui război în Asia de sud-est și nu cred că președintele se gîndea la așa ceva. Cred că s-a referit la angajarea americană în acest război concret".

Or, chiar în primul trimestru al anului 1970, în Asia de sud-est, mai precis **în Indochina, forțele americane au amorsat două noi războaie sau poate e mai concret să se spună că au tatonat în două direcții — Laos și Cambodgia — în vederea extinderii războiului vietnamez la întreaga peninsulă, alegerea fixîndu-se în cele din urmă asupra Cambodgiei.**

Vreme de șase ani, aviația americană a bombardat „discret" regiunile laoțiene controlate de forțele patriotice Patet-Lao. Avioanele decolau din Tailanda, opinia publică americană nu era informată, iar scopul principal al acestor operațiuni de hărțuire era psihologic : bombardată sistematic, populația civilă din zonele vizate urma să le părăsească, în cele din urmă, creind astfel o masă de refugiați despre care să se poată spune că au fugit de „comuniști". În februarie 1970, agenția „Associated Press" anunța din Saigon că zeci de bombardiere B-52 au început să decoleze zilnic de la Da Nang și de pe portavioanele flotei a 7-a pentru a bombarda Valea Ulcioarelor și alte zone ale Laosului. Cantitativ, bambordamentele se apropiau de cele efectuate anterior împotriva R.D. Vietnam.

În timp ce America afla despre aceste acțiuni aproape din întîmplare (din stenograma sever cenzurată a unui subcomitet senatorial care examinase situația din Laos), la Pnom Penh avea loc o lovitură de stat. Profitînd de absența temporară din țară a șefului statului, Norodom Sianuk, un grup de ofițeri de dreapta a acaparat la 18 martie puterea. Foarte curînd avea să se vadă că regimul uzurpator fusese instalat cu o misiune precisă : să deschidă calea unei intervenții străine. **La 30 aprilie, trupe americane secondate de trupe saigoneze au invadat Cambodgia.** Acțiunea a luat prin surprindere nu numai opinia publică americană, nu numai Congresul, dar și Consiliul Securității, cel mai înalt organism consultativ al președintelui S.U.A. Președintele Nixon a dat asigurări că operațiunea Cambodgia va fi de scurtă durată și că ea va înlesni accelerarea procesului de „vietnamizare" a războiului din Vietnam. Cu alte cuvinte că, intrînd în Cambodgia, soldații americani vor ajunge mai repede acasă. La sfîrșitul anului 1970 este limpede pentru toată lumea că **singurul rezultat tangibil al invaziei a fost împingerea Cambodgiei într-un dureros război civil, probabil de lungă durată.**

Apariția agresorilor străini a declanșat — așa cum s-a întîmplat întotdeauna, pe toate meridianele — **o puternică mișcare de rezistență națională.** După plecarea americanilor și a sud-vietnamezilor, războiul popular de eliberare continuă, ținta lui fiind regimul uzurpator de la Pnom Penh, care a acceptat și a sprijinit intervenția străină.

Dezastruoasă pentru Cambodgia — care a început anul 1970 ca un stat pașnic, neutru și intră în 1971 lovită în mod brutal, sfîșiată pe plan intern și cu un viitor incert — operațiunea americană n-a adus nimic bun nici Statelor Unite. **Spatele frontului lor din Indochina nu s-a restrins,** așa cum promisese președintele Nixon, **ci s-a lărgit.** În ultimele zile ale anului, Congresul a fost pus în situația de a vota un ajutor militar suplimentar pentru regimul Lon Nol, Cambodgia devenind o nouă moară de măcinat bani americani.

Mai gravă este însă perspectiva. Observatorii competenți se întrebau cu îngrijorare, la începutul verii, dacă nu cumva Administrația s-a angajat pe o cale cu sens unic : escaladarea. Pentru a oferi rezultatele promise, spuneau ei, pentru a dovedi că operațiunea Cambodgia a fost justă, că adversarul cedează în fața presiunilor, nu-i deloc exclus ca, spre sfîrșitul anului, președintele să ordone o reluare masivă a bombardamentelor asupra R.D. Vietnam. Bombardamentele din noiembrie, declarația președintelui că ele vor continua dacă artileria antiaeriană a R.D. Vietnam va stînjeni recunoașterile aeriene americane, arată că temerile amintite au fost mai mult decît îndreptățite.

Pe de altă parte, la șapte luni după atacarea Cambodgiei, se poate spune că Administrația republicană și-a făcut sie însăși un mare deserviciu atunci cînd a pornit pe acest făgaș. Senatul a reacționat violent respingînd, la 11 iunie, cu 52 de voturi contra 47 și o abținere, un text care ar fi recunoscut dreptul președintelui de a trimite trupe în Cambodgia și adoptînd la 30 iunie amendamentul Church-Cooper, care interzice folosirea trupelor și a consilierilor americani în Cambodgia fără asentimentul prealabil al Congresului. Deși nici una dintre aceste luări de atitudine nu are, în condițiile sistemului american, putere de lege, desolidarizarea Senatului l-a supărat în asemenea măsură pe președinte încît a hotărît să-și consacre cea de-a doua jumătate a anului modificării raportului de forțe în acest

→

16 iunie. *La Los Angeles începe procesul împotriva asasinilor lui Sharon Tate. Principalul acuzat — Charles Manson (35 ani, în fotografie). Procesul va costa — se spune — două milioane de dolari*

18 iunie. *La Londra, surpriză totală. Conservatorii nu oferiseră impresia că vor cîștiga alegerile din iunie. Și totuși... Harold Wilson părăsește reședința din Downing Street 10 ; noul premier, Edward Heath, se instalează...*

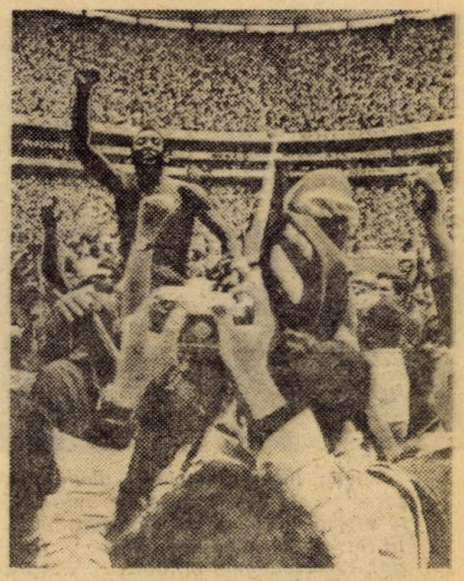

21 iunie sau victoria fotbalului brazilian. Felé înaintea finalei cu Italia : „Vom duce cupa pentru totdeauna în Brazilia". Pe stadionul mexican Azteca, „Cupa Jules Rimet" intră definitiv în posesia brazilienilor

for legislativ. Ca atare, principala caracteristică a campaniei electorale pentru **alegerile „mid-term"** a fost participarea activă a președintelui, la un nivel de intensitate atins de obicei numai în anii în care este în joc Casa Albă.

Cu excepții neînsemnate, țintele — senatorii cu tendințe liberale din ambele partide care urmau să-și reînnoiască mandatele — n-au fost doborîte. Orientarea generală a Senatului a rămas practic neschimbată, **coaliția dintre democrații și republicanii care se opun continuării războiului din Vietnam și altor măsuri nepopulare fiind în continuare majoritară.**

Administrația își angajase însă în prea mare măsură prestigiul în lupta electorală pentru ca absența unei victorii clare să nu-l știrbească. După alegeri, chiar și comentatorii care au manifestat totdeauna simpatie față de președintele Nixon au ajuns la concluzia că **pierderile morale ale ultimei campanii electorale ar putea să aibă în 1972 repercusiuni serioase, mergînd pînă la îndepărtarea republicanilor de la Casa Albă.** Alegerile din noiembrie 1970 au spulberat mitul „majorității tăcute", pe care Administrația declara că se bizuie. Prea mult politicianism și prea puțină politică, în înțelesul cel mai bun al acestui cuvînt — iată diagnosticul pus de James Reston anului american 1970.

Și **Vietnamul ?** Anul 1970 a îndepărtat perspectiva păcii, în loc s-o apropie. Tratativele de la Paris — cadrul cel mai potrivit pentru o pace negociată — nu au avansat, deși delegațiile vietnameze au făcut propuneri din ce în ce mai concrete, oferind o excelentă bază de reglementare. Soldații americani continuă să se întoarcă acasă (în prezent se află în Vietnam 343 000 de militari americani, iar plafonul prevăzut pentru 1 mai 1971 este de 284 000, față de 543 000 în aprilie 1969) în ritmul calculat pentru a împinge retragerea pînă spre sfîrșitul lui 1972 — scadența electorală spre care Administrația republicană privește cu atenție de doi ani. Dar episodul Cambodgia și în special bombardamentele din noiembrie și perspectiva reluării lor aduc în primul plan al actualității declarația lui Melvin Laird, citată la început.

„Entitatea palestiniană"

Nici pace, nici război. Israelul și țările arabe învecinate au lăsat să treacă anul 1970 observîndu-se reciproc, străduindu-se să-și întărească potențialul militar, așteptînd un consens al marilor puteri (materializat în planul Rogers), definindu-și și redefinindu-și pozițiile față de tratativele de pace preconizate de acest plan, înfruntîndu-se în cîteva ambuscade în perioada premergătoare încetării focului, iar după aceea discutînd cu diverse cancelarii diplomatice străine despre condițiile prelungirii acestei încetări a focului. Misiunile oamenilor politici arabi și israelieni peste hotare au continuat pînă în ultimele zile ale anului.

Pe frontul arabo-israelian, 1970 a fost, așadar, un an de tatonări, de pași prudenți care nu au apropiat vizibil atît de necesara soluționare pașnică a conflictului.

Marile puteri au conlucrat la elaborarea de soluții, dar au acționat pe cont propriu în ceea ce privește livrarea de armament pentru țările implicate în acest război de uzură. Cursa înarmărilor a continuat să fie una din realitățile cele mai indiscutabile și cele mai periculoase ca perspectivă în această prea incendiară zonă a lumii.

Principalul fapt nou al anului 1970 a fost, în Orientul Apropiat, manifestarea energică, imperioasă, a unei forțe care cere să se țină seama de existența și de aspirațiile ei : entitatea reprezentată de arabii palestinieni. Asistăm, după toate aparențele, la nașterea unei națiuni. Fenomenul n-ar fi neobișnuit pentru epoca noastră dacă s-ar produce în interiorul unor frontiere proprii națiunii în curs de constituire. El se desfășoară, însă, pe teritoriul altor țări, ceea ce provoacă crize și înfruntări dureroase, situații aparent fără ieșire. În 1948, după primul război arabo-israelian, 700 000 de arabi de pe teritoriul care între 1920 și 1948 se numise Palestina și-au părăsit ținuturile natale. Exodul a continuat după războiul din 1956, iar după cel din 1967, refugiații au devenit și mai numeroși și, masați în lagăre speciale amplasate de-a lungul frontierelor cu Israelul, au trăit ca niște străini în țările arabe gazdă, nu s-au amestecat cu populația acestora, nu s-au asimilat.

Prin 1963—1964 a început să se vorbească despre o „entitate palestiniană". **Evenimentele din Orientul Apropiat au fost determinate în 1970 aproape exclusiv de acțiuni ale ara-**

1 iulie. Încep negocierile dintre „cei șase" și „cei patru", care vor dura pînă la sfîrșitul anului și vor mai dura încă... În fotografie : Geoffrey Rippon, (stînga), reprezentantul britanic, cu vicepreședintele C.E.E., Sicco Mansholt.

2 iulie. Sosește la Paris David Bruce, noul ambasador al Washingtonului la convorbirile cvadripartite în problema Vietnamului (primul din stînga). În numele delegației Guvernului Revoluționar Provizoriu din Vietnamul de Sud, Nguyen Thi Binh a prezentat propuneri realiste, cu răsunet internațional, cunoscute sub numele de „planul în opt puncte"

1970 în Orientul Apropiat

FEBRUARIE

● **Bombardarea de către israelieni a uzinei metalurgice de la Abu Zabal (R.A.U.).**

● **Ciocniri între armata iordaniană și palestinieni. Intervine un acord între regele Hussein și Yasser Arafat.**

APRILIE

● **Joseph Sisco, secretar de stat adjunct al S.U.A., vizitează cîteva capitale arabe. Este prima personalitate americană trimisă în misiune în Orientul Apropiat, după războiul din iunie 1967.**

MAI

● **Ciocniri la granița Israelului cu Libanul.**

IUNIE

● **Reizbucnesc incidentele între comandourile palestiniene și armata iordaniană. Tentativă de asasinare a regelui Hussein.**

● **La Cairo, delegați reprezentînd unsprezece organizații palestiniene hotărăsc înființarea unui Comitet Central care înlocuiește Comandamentul unificat al rezistenței palestiniene.**

● **William Rogers propune un plan privind soluționarea situației din Orientul Apropiat.**

IULIE

● **R.A.U., Iordania, Libanul și Sudanul acceptă așanumitul „plan Rogers" ; Siria, Irakul, Algeria, precum și organizațiile palestiniene, îl resping. Israelul acceptă planul.**

● **Un nou acord între guvernul iordanian și liderii palestinieni.**

AUGUST

● **În ziua de 7 intră în vigoare încetarea focului în zona Canalului de Suez. Pentru prima oară, după 37 de luni, nu se mai aud tunurile. La 25 august, la New York, își reincepe activitatea „misiunea Jarring".**

● **Israelul refuză să mai participe la negocieri, invocînd nerespectarea statu quo-ului de către R.A.U.**

● **Ciocniri violente în Iordania între armată și palestinieni.**

SEPTEMBRIE

● **Organizațiile palestiniene deturnează 4 avioane aparținînd unor companii occidentale.**

● **La Amman reizbucnesc incidentele. Se formează un guvern militar.**

● **Intense consultări interarabe privitor la conflictul iordaniano-palestinian. Regele Hussein și Yasser Arafat semnează la Cairo un nou acord de încetare a ostilităților.**

● **Decesul lui Gamal Abdel Nasser.**

OCTOMBRIE

● **Anwar El Sadat este ales președinte al R.A.U.**

● **U.R.S.S. face propuneri pentru soluționarea conflictului din Orientul Apropiat.**

● **Adunarea Generală a O.N.U. dezbate situația din zonă și adoptă rezoluția afro-asiatică.**

NOIEMBRIE

● **Părțile interesate acceptă prelungirea încetării focului cu încă 90 de zile.**

● **R.A.U., Libia și Sudan anunță formarea unei uniuni tripartite.**

● **Lovitură de stat în Siria. Noii conducători anunță aderarea țării lor la uniunea tripartită.**

DECEMBRIE

● **Regele Hussein vizitează Riadul, Cairo, Washingtonul, Parisul, Bonnul și Londra.**

● **Generalul Dayan în S.U.A.**

● **Activitate intensă în vederea reluării „misiunii Jarring".**

bilor palestinieni. Nemulțumiți de acceptarea de către celelalte părți interesate a „planului Rogers", bazată pe rezoluția Consiliului de Securitate din 1967, pe care ei o resping, palestinienii au încercat să-și impună punctul de vedere prin metode de mînă forte. Cisiordania — teritoriul iordanian ocupat de Israel cu începere din iunie 1967 — s-a dovedit a fi un teren puțin propice desfășurării acțiunilor de guerilă. Dispozitivul militar israelian amplasat de-a lungul Iordanului împiedică sprijinirea din afară a mișcării de rezistență. Constrînși la imobilitate în acest sector, palestinienii își revarsă întreaga energie în activități organizate pe teritoriul statelor arabe învecinate cu Israelul.

Este cunoscut faptul că ei au izbutit să determine, încă de la sfîrșitul anului 1968, implicarea în conflictul din Orientul Apropiat a Libanului, împotriva dorinței conducătorilor acestei țări. **Criza politică din Liban** din martie 1970, care a urmat celor din mai și octombrie 1969, a fost provocată, ca și cele dinaintea ei, de dezechilibrarea fragilului echilibru politic intern, ca urmare a intrării în joc a forțelor palestiniene. Ce este primordial ? Deplina suveranitate a statului libanez în materie de politică externă și internă sau solidaritatea nelimitată față de cauza arabă ?

Dificilă pentru Liban, care găzduiește 170 000 de refugiați palestinieni la o populație de 2,5 milioane de oameni, problema este implicit mai dificilă pentru Iordania, ai cărei locuitori sînt, în proporție de două treimi, de origine palestiniană. **1970 a fost anul unor înfruntări sîngeroase între fedainii palestinieni și beduinii iordanieni,** culminînd în septembrie cu uciderea a cîteva mii de fedaini de către armata regală. Fiecare dintre aceste ciocniri — februarie 1970, iunie 1970, septembrie 1970 — a co-

4 iulie. 5 morți pe străzile Belfastului. Intervenția trupelor și ciocnirile violente dintre catolici și protestanți continuă, periodic, să facă victime, menținînd tensiunea

15 iulie. Docurile, sector deosebit de sensibil al economiei britanice, sînt paralizate total de greva, pentru prima oară după 44 de ani, a 47 000 de docheri. Efecte economice — pierderi de aproape 600 milioane lire sterline

încis cu schimbarea echipei guvernamentale a Iordaniei, a necesitat o mediere externă și s-a încheiat prin acorduri bilaterale care nu aveau să fie respectate de niciuna dintre părți.

Deturnînd, la începutul lunii septembrie, patru mari avioane de transport ale unor companii occidentale, luîndu-i ostatici pe pasagerii acestor avioane și deținîndu-i în apropiere de Amman, sub ochii armatei iordaniene căreia îi era cu neputință să intervină, una dintre organizațiile fedainilor, „Frontul popular pentru eliberarea Palestinei", a lansat o sfidare colosală nu numai guvernelor străine interesate (ele au cedat presiunii și au pus în libertate pe toți teroriștii palestinieni arestați cu prilejul altor încercări de deturnare a unor avioane), ci și guvernului iordanian. Reacția lui a fost dură : armata regală a dat o lovitură zdrobitoare forțelor palestiniene, fără ca trupele irakiene staționate pe teritoriul iordanian sau trupele siriene care și-au făcut apariția în Iordania, după începerea scurtului și sîngerosului război civil, să intre în acțiune în apărarea palestinienilor. A intervenit un nou armistițiu, un nou acord, dar problema rămîne deschisă și presantă : organizațiile fedainilor înarmați pentru a lupta împotriva Israelului țin în șah guvernul iordanian.

Conflictul din Orientul Apropiat a căpătat o dimensiune nouă : pe lîngă respectarea suveranității și a integrității teritoriale a tuturor statelor existente în regiune, rezolvarea lui impune și satisfacerea aspirațiilor naționale ale palestinienilor. În momentul de față, această necesitate se bucură de o recunoaștere aproape generală, dacă ținem seama de faptul că și primul ministru al Israelului, Golda Meir, a vorbit la 2 octombrie despre „entitatea palestineană", a declarat că dialogul cu aceasta este „posibil și de dorit" și a luat în considerare perspectiva formării unui stat palestinian. (De notat că la Ierusalim nu se mai manifestă aceeași unitate în intransigență ca în anii precedenți și că oamenii politici influenți admit necesitatea retrocedării unei părți din teritoriile ocupate).

Dar, între recunoașterea necesității de a se da o patrie palestinienilor, „noii evrei ai Orientului Apropiat", cum au fost supranumiți, și traducerea ei în viață se ridică un obstacol care pare insurmontabil : lipsa unei „țări a nimănui", în care să se poată edifica noul stat. Organizațiile palestiniene susțin că el ar trebui să ia locul Israelului. Primul ministru al Israelului a sugerat ca statul palestinian să cuprindă Iordania, „unde populația palestiniană este în orice caz majoritară", plus „acea parte din Cisiordania pe care Israelul este dispus s-o evacueze în cadrul unui acord de pace". Regele Hussein s-a pronunțat pentru „un statut de autonomie mergînd chiar pînă la independență" pentru palestinienii din Cisiordania. Organizațiile palestiniene resping categoric ideea unei „Palestine mici", redusă la Cisiordania, iar Israelul se declară de asemenea împotriva apariției unui al treilea stat în regiune.

Pînă la lupta decisivă din septembrie se contura destul de amenințător perspectiva înlăturării de la putere a regelui Hussein și a transformării Ammanului în capitala unui nou stat palestinian. Se crede că această perspectivă l-a și determinat, de altfel, pe regele Hussein, să-și reducă adversarul intern la tăcere prin forța armelor. În orice caz, organizațiile palestiniene, care s-au declarat tot timpul ostile unei reglementări pașnice a conflictului arabo-israelian în termenii rezoluției Consiliului de Securitate și oricărei soluții negociate în general, vor trebui cointeresate în restabilirea păcii în regiune dacă se dorește ca această pace să fie stabilă.

Fenomenul Allende

„Revoluție în legalitate", așa definește cunoscuta specialistă Elena de la Souchère, **evenimentul nr. 1 al anului 1970 pe continentul latino-american.**

La 4 septembrie, dr. Salvador Allende, candidatul forțelor de stînga, a ieșit învingător la limită în alegerile prezidențiale din CHILE.

La 24 octombrie, deputații democrat-creștini i-au adus în parlament sprijinul de care avea nevoie pentru a prelua puterea, în lipsa unei majorități absolute în alegeri.

La 3 noiembrie, președintele ales a fost instalat la palatul Moneda din Santiago.

Faptele sînt bine cunoscute cititorilor revistei „Lumea" din corespondențele trimisului nostru special, Eugen Pop.

→

31 iulie. *Cu acceptarea așa-numitului „plan Rogers", ostilitățile arabo-israeliene încetează temporar. La Canalul de Suez e liniște, dar Orientul Apropiat rămîne o zonă fierbinte...*

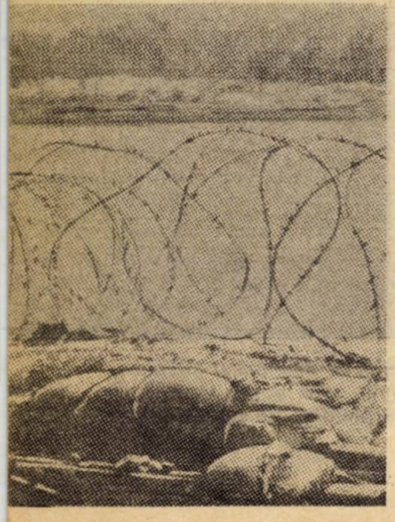

12 august. *La Moscova, se semnează Tratatul sovieto-vest-german, eveniment european de largă rezonanță internațională*

5 septembrie. *Privilegiile maharajahilor („elefantul de paradă" din fotografie simbolizează luxul paroxistic și puterea lor tradițională), întemeiate pe trei mii de ani de superstiții și teroare, au fost abolite prin decret guvernamental*

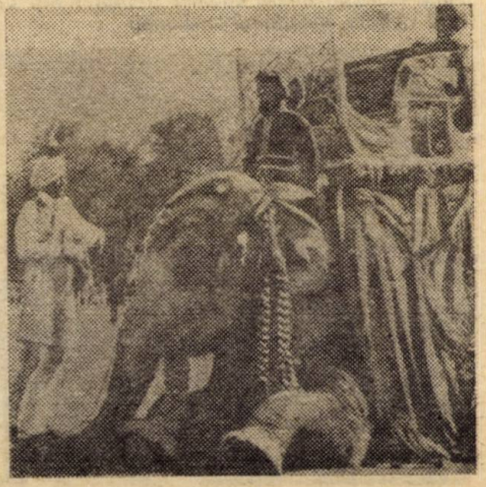

La capătul anului se mai cuvine să subliniem doar excepţionala importanţă internaţională a experienţei stîngii chiliene. Calea urmată pentru a aduce la putere un guvern de front popular, cu participarea partidului comunist, a partidului socialist şi a patru formaţii politice nemarxiste, va fi studiată fără îndoială cu atenţie nu numai în celelalte ţări ale Americii Latine, nu numai în aşa-zisa „lume a treia", ci şi în state ca Franţa sau Italia.

Trebuie de altfel să subliniem că partidul comunist are în Chile o pondere comparabilă cu cea a partidelor comuniste din aceste două ţări vest-europene şi să amintim că statul chilian a mai fost condus, între 1935 şi anii celui de-al doilea război mondial, de guverne de front popular, care au introdus reforme de structură cu efecte binefăcătoare pînă în ziua de azi. Mişcarea de stînga are rădăcini puternice în Chile (unde partidul comunist n-a fost interzis niciodată), iar reprezentanţii ei se bucură de un prestigiu deosebit în toate păturile populaţiei.

Cînd liderii democrat-creştini i-au propus un amendament constituţional care să garanteze respectarea promisiunilor făcute de noul preşedinte partenerilor săi, Salvador Allende a acceptat să dea aceste garanţii, dar a ţinut să sublinieze că însăşi persoana lui reprezintă o garanţie vie a respectării libertăţilor cetăţeneşti. Democrat-creştinii au fost de acord întrucît, după cum subliniază aceeaşi Elena de la Souchère, Allende „este prin temperament, mai mult decît prin tactică, partizan al buletinului de vot şi adversar al aventurismului armat".

Acum, cînd statul chilian păşeşte pe calea unor transformări progresiste, pe care guvernele anterioare le schiţaseră cu timiditate şi începuseră să le realizeze cu şi mai multă timiditate, succesul metodei parlamentare de cucerire a puterii de către forţele populare merită o atenţie deosebită. El se impune ca fenomenul anului 1970 în aceeaşi Americă Latină care, în anii precedenţi, îşi punea speranţele mai ales în mişcările de guerilă. Diversitatea formelor de acţiune decurge din marea diversitate a condiţiilor interne. Chile este o ţară cu o bună tradiţie parlamentară şi, ca atare, metoda Allende a putut să dea roade. În ţările cu regimuri dictatoriale, violenţa dă naştere la violenţă. Apar mişcările clandestine de guerilă. Acestea au săvîrşit şi în 1970 acţiuni îndrăzneţe, făcînd să se vorbească mult despre ele, dar nu au determinat nici o schimbare de regim sau măcar de guvern.

În momentul eliberării lui Régis Debray, este sigur că, la trei ani după asasinarea lui „Che" Guevara, BOLIVIA se situează pe poziţii mai democratice, mai de stînga decît oricînd în trecutul ei. Procesul evolutiv a început cu lovitura de stat dată la 26 septembrie 1969 de generalul Ovando Candia, şi-a încetinit ritmul pe măsură ce preşedintele ţării cădea sub influenţa forţelor de dreapta, a fost în mare primejdie în septembrie 1970, cînd militarii de dreapta, în frunte cu generalul Miranda, au încercat să pună mîna pe putere şi a fost reluat după instalarea la preşedinţie a generalului Juan José Torres. Important este că Torres „a fost adus de fapt la putere de către stradă", după cum observa un comentator. Sindicatele, studenţimea, toate forţele politice de stînga au colaborat pentru a face să eşueze complotul dreptei. Va fi oare Torres mai consecvent decît Candia ? Rămîne de văzut. Cert este doar succesul coaliţiei forţelor populare, care a barat calea reacţiunii.

În PERU, o coaliţie similară în jurul guvernului Alvarado (din nou un general care a obţinut puterea printr-o lovitură de stat şi tot din nou un program de democratizare reală a vieţii interne, de înfăptuire a aspiraţiilor de independenţă şi justiţie socială ale poporului) a prezentat un front unic în faţa presiunilor nord-americane, împiedicînd aplicarea de sancţiuni economice. Evenimentele evocate datează din 1963—69, în 1970 preocuparea centrală a guvernului fiind consolidarea independenţei economice.

Ultimele exemplificări pun în evidenţă altă caracteristică a Americii Latine în 1970 : **manifestarea activă, eficientă a elementelor patriotice şi progresiste din armată.** Nu o dată s-a văzut că armatele supradimensionate din

Schimbări de guverne în America Latină

COSTA RICA. Alegeri prezidenţiale (1 februarie). Preşedinte : **José Figueres**

GUATEMALA. Alegeri prezidenţiale (1 martie). Preşedinte : **Arana Osorio**

COLUMBIA. Alegeri prezidenţiale (19 aprilie). Preşedinte : **Misael Pastrana**

REPUBLICA DOMINICANĂ. Alegeri prezidenţiale (1 iulie). Preşedinte : **Joaquin Balaguer** (reales)

ARGENTINA. Lovitură de stat (9 iunie). Junta militară care preia puterea îl instalează ca preşedinte pe **Roberto Levingston**

MEXIC. Alegeri prezidenţiale (1 iulie). Preşedinte : **Luis Echeverria**

CHILE. Alegeri prezidenţiale (4 septembrie). Preşedinte : **Salvador Allende**

BOLIVIA. Demisionează preşedintele **Ovando Candia** (4 octombrie). La 7 octombrie preia puterea preşedintele **Juan José Torres**

4 septembrie. *Victoria în alegeri a lui Salvador Allende, reprezentantul Frontului Unităţii Populare. O campanie electorală cu specific latino-american : Salvador Allende îşi face intrarea în capitală călare pe un cal alb.*

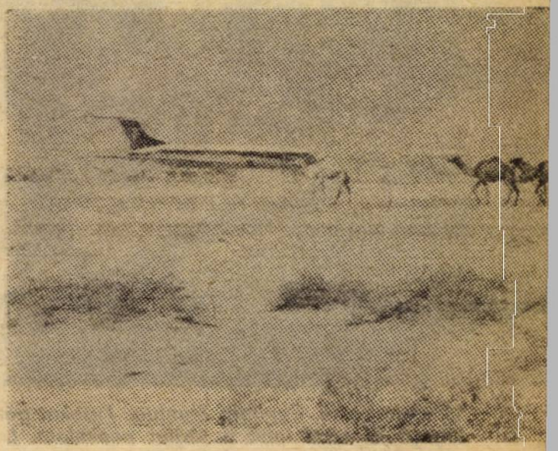

6 septembrie. *Pe un aeroport improvizat în deşert, la 40 km de Amman, sînt aduse şi apoi aruncate în aer trei avioane ale companiilor „Swissair", „T.W.A." şi „B.O.A.C." deturnate de comandouri palestiniene*

America Latină sînt formate nu numai din „gorile", nu numai din „ultra", ci și din oameni luminați, conștienți de necesitatea înnoirii structurilor sociale perimate. Evident, există și reversul medaliei. Am amintit încercarea neizbutită a generalului de dreapta Miranda de a acapara puterea în Bolivia, este cunoscută asasinarea de către extremiști a generalului René Schneider, comandantul suprem al armatei chiliene, adept convins al menținerii ordinii legale. În ARGENTINA, generalul Roberto Levingston și-a asumat conducerea țării și o exercită împreună cu comandanții celor trei genuri de forțe armate, după înlăturarea fostului președinte, de asemenea un general, Juan Carlos Ongania, care venise la putere tot printr-o lovitură de stat. Înlocuirea dictaturii unui general printr-o dictatură militară difuză a survenit în zilele imediat următoare asasinării altui general care fusese președinte al Argentinei, Pedro Eugenio Aramburu, răpit în prealabil în condiții misterioase. (Șirul actelor de violență comise anul acesta în America Latină pare, într-adevăr, fără sfîrșit).

Altă mare țară latino-americană, BRAZILIA, a confirmat, la 15 noiembrie, prin alegeri organizate în așa fel încît să nu se schimbe nimic, preponderența absolută în parlament a partidului guvernamental ARENA, creația militarilor care au obținut puterea, printr-o lovitură de stat, în aprilie 1964. În 1970, Brazilia a făcut obiectul informațiilor de presă mai ales în legătură cu torturarea numeroșilor deținuți politici și cu cruzimea „escadronului morții" care execută în secret delincvenți și criminali, dar și oameni incomozi din alte puncte de vedere, și cu protestele Vaticanului împotriva persecuțiilor la care sînt supuși preoții progresiști.

Dar lucruri de acest gen s-au mai văzut și s-au mai auzit în America Latină. Decenii în șir ele au monopolizat aproape actualitatea. Nou, important, de perspectivă, este ceea ce se întîmplă în Chile. În pragul lui 1971, Chile, Peru, Bolivia sînt alături de Mexic, de Venezuela și de celelalte țări care își realizează „noua independență", independența economică, imagini ale unui continent în plină și promițătoare transformare.

Anglia în doi timpi

În prima jumătate a anului 1970, Anglia a arătat lumii chipul ei laburist, în cea de-a doua jumătate a anului, pe cel conservator. Schimbarea la față s-a produs, s-ar putea spune, din greșeală. Încredințat de infailibilele sondaje de opinie că și-ar putea consolida majoritatea parlamentară, **Harold Wilson a organizat, la 18 iunie, o consultare electorală care l-a făcut să piardă guvernarea.**

Rezultatele sondajelor fuseseră corecte. Numai că, mulți dintre alegătorii care nu doreau victoria conservatorilor — și își exprimaseră, atunci cînd au fost întrebați, preferința față de laburiști — fuseseră totuși prea dezamăgiți de cei trei ani și jumătate de guvernare a acestora pentru a se mai obosi să se ducă la vot. În ziua celei de-a 155-a aniversări a bătăliei de la Waterloo, englezii s-au prezentat la urne doar în proporție de 72 la sută și laburiștii au suferit o înfrîngere pentru care nu erau pregătiți. Tradiția britanică nu cunoaște cazul nici unui prim-ministru care să fi cîștigat trei alegeri consecutive. Harold Wilson credea că va fi prima excepție. Se înșelase.

În materie de politică externă, bipartizanismul britanic a semănat mult, în ultimul sfert de veac, cu cel american : partidele alternau la putere fără ca aceasta să aducă schimbări notabile în orientările externe ale celor două țări. Deopotrivă fideli alianței atlantice, deopotrivă nevoiți să accepte necesitatea istorică a dezmembrării imperiului colonial, deopotrivă preocupați de soarta lirei sterline, laburiștii și conservatorii se diferențiau ceva mai net în politica internă, deși nici în acest domeniu deosebirile nu mai erau, în ultimii ani, esențiale. Atitudinea față de Piața comună îi situase cîtăva vreme în tabere adverse (în 1961, cînd partidul conservator a solicitat admiterea Marii Britanii în C.E.E., partidul laburist s-a opus). Începînd însă din mai 1967, cînd guvernul laburist a reînnoit cererea de aderare a Angliei, conducerile celor două mari partide erau pe poziții similare în această privință.

Și totuși, **din iunie încoace, Anglia pare a încerca să se întoarcă din drum, să renunțe la renunțări care se dovediseră necesare, să concilieze obiective ireconciliabile.** Atunci cînd optase pentru aderarea la Piața comună, Harold Wilson se decisese să cultive „vocația europeană" a țării sale, considerînd definitiv încheiată (pe plan militar, nu însă și pe plan economic) aventura ei imperială peste mări și țări. Trăgînd concluziile acestei opțiuni, anunțase retragerea, pînă în 1971, a tuturor forțelor aflate „la est

11 septembrie. *Capitala Zambiei, Lusaka, găzduiește a treia Conferință la nivel înalt a țărilor nealiniate. Lucrările se desfășoară în impunătoarea clădire Mulungushi Hall, construită special pentru acest eveniment*

15 septembrie. *La tribuna Adunării Generale, schimbarea ștafetei : președintele precedentei sesiuni, Angie Brooks, înmînează președintelui celei de a 25-a sesiuni, Edvard Hambro, ciocănelul, însemn al înaltei funcții*

de Suez", ceea ce echivala cu o substanțială reducere a contribuției la sistemul americano-britanic de patrulare a mărilor și oceanelor lumii.

Noul prim-ministru, Edward Heath, fervent adept al intrării Angliei în Piața comună (de notat că 1970 este anul în care au început tratativele între „cei șase" și Anglia și totodată anul în care n-au izbutit să se materializeze planurile de realizare a unei uniuni monetare în cadrul C.E.E.), dorește să participe în același timp la partidele care se desfășoară pe toate eșichierele lumii.

Primordial din punctul său de vedere este obiectivul ca Anglia să rămînă (sau să redevină) o mare putere. De aceea intenționează să mențină prezența militară britanică în Golful Persic, deși statele din regiune (în primul rînd Iranul, care și-a făcut cunoscută poziția în această privință) nu sînt de loc încîntate de perspectivă. De aceea și din considerente strategice decurgînd din obiectivul nr. 1 va avantaja suplimentarea efectivelor militare britanice din zona Singapore-Malayezia cu forțe ale Commonwealthului. Europa occidentală, căreia urmărește să i se alăture pe plan economic și eventual politic, trebuie să devină, în viziunea sa, un bastion independent, egal cu Statele Unite, în cadrul unei organizații nord-atlantice consolidate. De altfel, și relațiile cu S.U.A. trebuie să redevină la fel de „speciale" ca în vremea războiului și imediat după el. Într-o perspectivă mai îndepărtată, blocul militar vest-european ar trebui, în viziunea lui Heath, să fie capabil să trimită „misiuni militare europene" pentru acțiuni de poliție internațională pe meridiane îndepărtate. Și, în sfîrșit, tot pentru a-și menține și spori influența la toate latitudinile, a hotărît să vîndă arme Republicii Sud-Africane, considerată de el un avanpost important pentru acțiuni de patrulare în Oceanul Indian.

De dragul unor încîlcite avantaje politice și strategice viitoare, guvernul britanic a adoptat față de Republica Sud-Africană (și este pe cale să adopte și față de rebela Rhodesiei de sud) o politică de conciliere și de strînse relații care a indignat Commonwealthul. Statele africane independente privesc cu neliniște consolidarea militară și politică a sudului Africii dominat de rasiști albi. În măsura în care va sprijini pe plan militar Republica Sud-Africană, Marea Britanie va redeveni, în mod obiectiv, un factor de dezbinare în Africa și un aliat de fapt al colonialiștilor portughezi. Atacul împotriva Guineei a fost, se crede, o acțiune de sondaj menită să măsoare atît forța în replică a acestui stat cît și reacția mondială față de încercarea de invazie. Mișcarea de eliberare națională din Angola, Mozambic și celelalte colonii portugheze se bizuie în mare măsură pe vecinii independenți. Complicitatea dintre statele rasiste din sud și colonialiști urmărește reprimarea acestei mișcări. Prin ajutorul militar acordat, Anglia va interveni practic în favoarea rasiștilor, punînd în primejdie independența unor state și întîrziind, poate, obținerea ei de către altele. **Livrările de arme pentru Republica Sud-Africană prind Anglia în cercul vicios al unei a doua ere colonialiste care, spre deosebire de prima, va avea numai dezavantaje.**

Iată, deci, că **în cea de-a doua jumătate a anului 1970, Marea Britanie a pornit pe o pistă care duce spre impas.** Politica externă determinată de ambiții practic irealizabile este prea costisitoare. Guvernul laburist decisese limitarea angajamentelor externe ale țării pentru a le pune în acord cu mijloacele materiale disponibile. S-a calculat că Anglia, care în 1960 era a treia putere economică a lumii după S.U.A. și U.R.S.S., se va situa în 1980 pe locul șapte. În momentul în care Harold Wilson a părăsit reședința din Downing Street 10, Anglia avea o jumătate de milion de șomeri și totodată o inflație de proporții îngrijorătoare. Ea nu poate duce o politică de mare putere, nici dacă impune restricții economice mereu sporite în interior.

Dar englezii nu sînt de acord să suporte nota de plată a unei politici externe care le depășește forța economică. Greva celor 47 000 de docheri din iulie 1970 a fost un prim avertisment în acest sens. Un avertisment atît de serios încît regina Elisabeta a trebuit să semneze, pentru a treia oară în timpul domniei ei, un decret instituind starea de urgență. Pentru a înțelege cît de puțin obișnuită este o asemenea măsură în Anglia, să reținem că ea a mai fost aplicată în 1921 împotriva unei greve a minierilor, în 1926 în timpul unei greve generale, în 1948 și apoi din nou în 1949 sub guverne laburiste, în 1955 sub un guvern conservator în legătură cu o grevă a feroviarilor, iar în 1966 cu prilejul grevei echipajelor marinei comerciale. Așadar, **de șase ori în jumătate de secol, însă de două ori în ultima jumătate de an :** avertismentul din iulie n-a fost înțeles la justa lui valoare. Guvernul conservator a pregătit o legislație antimuncitorească, întîmpinată de muncitorii din industria energetică printr-o mișcare grevistă de asemenea proporții încît la începutul lunii decembrie s-a decretat din nou starea de urgență.

În timp ce **englezii se pronunță în proporție de 70 la sută împotriva aderării țării lor la Piața comună,** negocierile în vederea acestei aderări continuă intens. În timp ce nemulțumirile de ordin economic provoacă în interiorul țării o efervescență greu de stăpînit, guvernul pregătește o extindere a angajamentelor externe, cu riscul de a încărca și mai mult nota de plată a contribuabililor.

Accidentul electoral produs la 18 iunie a avut consecințe serioase, a determinat schimbări realmente neprevăzute. Acesta este motivul pentru care, dintre toate țările Europei occidentale, am ales Anglia pentru a figura separat în această trecere în revistă.

Deși în Franța dispariția generalului de Gaulle a prilejuit interesante reconsiderări ale pozițiilor, o adevărată scrutare a conștiinței politice a țării, deși Italia și Austria au trecut prin crize guvernamentale de lungă durată, Marea Britanie este singurul stat european (cu excepția Republicii Federale a Germaniei) care intră în 1971 sub auspicii schimbate față de cele de la începutul anului 1970.

→

17 septembrie. *În Iordania, diplomația, în impas, cedează cuvîntul armelor. Ciocnirile armate izbucnesc : morți și răniți, pe străzile capitalei lipsite de apă, electricitate și legături telefonice*

1 octombrie. *Funeraliile președintelui Nasser. În imagine : Anwar El Sadat, noul președinte al R.A.U., prezintă condoleanțe fiului lui Nasser.*

Lecţia Biafrei

La 11 ianuarie 1970, radio Biafra transmitea simfonia eroică: ultimul salut adresat generalului Odumegwu Ojukwu — care pleca în exil — şi totodată cel din urmă apel sonor lansat omenirii de mîndrul şi deznădăjduitul popor ibo. La sfîrşitul anului 1970, Nigeria — „elefantul Africii", cum a fost supranumit acest stat cu 55 de milioane de locuitori — nu şi-a vindecat încă oribila rană provocată de cel mai devastator şi mai ucigător dintre conflictele militare din ultimul sfert de veac.

În războiul civil din Nigeria au pierit cîteva milioane de oameni — în majoritate, firește, civili — victime ale unor concursuri de împrejurări care merită o atenţie specială pentru că au acţionat şi acţionează şi pe alte meridiane. S-a spus că rebeliunea biafreză a fost în primul rînd aventura personală a lui Ojukwu şi a consilierilor săi şi că, refuzînd să se declare învins cu un ceas mai devreme, el şi-a sacrificat cinic compatrioţii în numele cărora acţiona. Nu e însă mai puţin adevărat că populaţia ibo l-a urmat frenetic şi fanatic, suportînd presiunea unor forţe militare superioare, înfometarea şi bolile, pînă dincolo de limitele obişnuite ale rezistenţei umane.

Era oare injustă pretenţia lui Ojukwu de a obţine independenţa Biafrei invocînd dreptul naţiunilor la autodeterminare? A avut sau nu dreptate guvernul central atunci cînd s-a opus, în numele păstrării integrităţii statului nigerian? Ce i-a adus în tabere opuse pe generalul Gowon, şeful guvernului central, şi pe generalul Ojukwu, care s-au distins deopotrivă luptînd, în cadrul forţelor O.N.U., împotriva mercenarilor lui Chombe şi ştiau deci, în măsură egală, ce înseamnă secesiunea?

Cu excepţia războiului civil din Congo, toate crizele sîngeroase ale epocii post-coloniale au avut ca teren de desfăşurare fostul imperiu colonial britanic: conflictele dintre India şi Pakistan, înfruntarea dintre musulmanii din nordul şi creştinii din sudul Sudanului, masacrele din Ruanda, crearea a două state rasiste în sudul Africii, chiar şi războiul din Orientul Apropiat sînt, în ultimă instanţă, rezultatul faimoasei politici imperiale de dezbinare, de exploatare a particularităţilor naţionale sau religioase şi de cultivare a animozităţilor latente.

Pe harta Africii, hotare trase cu rigla de-a curmezişul munţilor, al apelor şi al grupurilor etnice au împărţit popoarele după criterii economice sau de oportunitate, fără nici o legătură cu afinităţile şi interesele lor reale. Dar singura modalitate de apărare împotriva haosului general care ar urma oricărei tentative de contestare sau de rectificare a acestor frontiere sau de fărîmiţare a statelor independente constituite în interiorul lor este respectarea, cu orice preţ, a statu quo-ului. **Aceasta este lecţia Biafrei şi, în acelaşi timp, explicaţia solidarizării aproape a tuturor guvernelor africane cu guvernul central nigerian.**

Anul african

În 1970, 17 state africane — Camerun, Ciad, Congo (Kinshasa), Congo (Brazzaville), Dahomey, Gabon, Coasta de Fildeş, Madagascar, Mali, Mauritania, Niger, Nigeria, Republica Africa Centrală, Senegal, Togo şi Volta Superioară — au celebrat încheierea primului deceniu al independenţei.

Ianuarie. **Se încheie războiul civil din Nigeria.**

Februarie. **Conferinţa preşedinţilor statelor Guineea, Mauritania, Mali şi Senegal hotărăşte relansarea Organizaţiei statelor riverane fluviului Senegal (O.E.R.S.), grupare regională de întrajutorare.**

Aprilie. **În Rhodesia au loc primele alegeri legislative. Votează 87 000 europeni şi 8 326 africani (din patru milioane); Gambia, minuscul stat de pe coasta vestică a Africii, devine republică. Dauda Jawara este ales preşedinte; Farimany Signate, guvernatorul general reprezentînd Anglia, se retrage.**

Septembrie. **La Lusaka are loc a treia conferinţă la nivel înalt a ţărilor nealiniate. Participă reprezentanţi a 54 de state, în majoritate africane.**

Octombrie-noiembrie. **Alegeri prezidenţiale în Congo (Kinshasa). J.D. Mobutu este reales preşedinte al ţării.**

Noiembrie. **Agresiune imperialistă împotriva Guineei. Este sesizată O.N.U. Consiliul de Securitate trimite la faţa locului o misiune de anchetă care, în raportul ei, acuză Portugalia de pregătirea şi comiterea agresiunii.**

Decembrie. **La Lagos are loc sesiunea Consiliului ministerial al O.U.A. Delegaţi din 41 de state africane analizează consecinţele invaziei împotriva Guineei; Ultima etapă a reconcilierii dintre cele două state congoleze (Kinshasa şi Brazzaville) se încheie prin restabilirea relaţiilor diplomatice.**

6 octombrie. *Timp de o săptămînă, preşedintele Franţei, Georges Pompidou, a făcut o vizită oficială în Uniunea Sovietică. În fotografie: semnarea comunicatului final*

7 octombrie. *Inundaţiile aduc la Genova zile apocaliptice. Oraşul italian este sufocat de aluviuni, pămîntul se desface, casele se prăbuşesc, străzile devin cimitire de automobile...*

Printre sprijinitorii secesiunii biafreze s-au găsit Portugalia, Republica Sud-Africană și Rhodesia de sud, state direct interesate în a demonstra că africanii nu sînt în măsură să se guverneze singuri și interesate să încurajeze tendințele de dezagregare a țărilor lor. Celelalte foste puteri coloniale sau neocolonialiste au acționat neunitar, fiecare dintre părțile în conflict putînd conta pe alți furnizori de armament. Acest comerț (pentru majoritatea țărilor care îl practică veniturile bănești obținute de pe urma lui sînt neglijabile) a apărut drept deosebit de cinic în cazul conflictului intern din Nigeria : dividendele politice urmărite de negustorii de arme nu pot justifica procurarea mijloacelor folosite pentru prelungirea unui masacru de proporții fără precedent.

Acum, însă, cînd Biafra nu mai este decît numele unei aventuri disperate, care a dat greș, comunitatea internațională acordă un ajutor substanțial pentru refacerea provinciei pustiite. Peste 30 de țări au contribuit cu circa o sută de milioane de dolari la fondul de ajutor și la proiectele de reconstrucție. Se apreciază că acest ajutor a salvat zeci sau poate sute de mii de vieți din fosta provincie secesionistă, dar că o parte din acest ajutor (cel puțin 20 la sută) s-a pierdut din cauza corupției și a incompetenței unora dintre cei însărcinați să-l distribuie. Construirea unității interne a țării, reconcilierea între supraviețuitorii ibo și populațiile haussa și yoruba sînt principalele obiective pe care guvernul nigerian își propune să le atingă, simultan cu vindecarea rănilor fizice ale țării.

Zodia violenței

În 1970, natura a fost neîndurătoare. În Peru, în Pakistan și în alte țări, pămîntul și apele au înghițit sate, orașe, sute de mii de oameni. S-a făcut observația amară că și catastrofele sînt cu atît mai neîndurătoare cu cît țara asupra căreia se abat este mai săracă, mai neajutorată. În California, un uragan de proporțiile celui care a pustiit Pakistanul de est ar fi făcut foarte puține victime. De la alertă la evacuarea oamenilor și a bunurilor și de aici la remedierea stricăciunilor, eficiența depinde direct de nivelul de dezvoltare generală.

Așadar, ești bogat, ești salvat. Bunăstarea este însă o pavăză numai împotriva manifestărilor violente ale naturii, ea nu apără de izbucnirile violente ale unor grupuri sau indivizi exasperați, care nu izbutesc sau nu vor să-și canalizeze altminteri nemulțumirile. În state în care este endemică și se hrănește din fundamentale nedreptăți sociale, ca și în state care au trăit pînă în 1970 în condiții de calm și stabilitate, violența și terorismul au bîntuit în ultimul an cu o furie fără margini. Viețile omenești au devenit obiecte de troc : se iau ostatici și se anunță că vor fi uciși dacă nu vor fi îndeplinite condițiile dictate de răpitori. Rezistența la șantaj s-a dovedit deosebit de periculoasă : cîțiva ostatici au fost uciși cu sînge rece.

Asasinarea ambasadorului vest-german în Guatemala, contele Karl von Spreti, a reprezentat un avertisment cu răsunet pe toate meridianele : a fost răpit la 31 martie de șase tineri aparținînd unei organizații clandestine. S-a cerut, ca preț de răscumpărare, 700 000 de dolari și eliberarea a 22 de deținuți politici. Guvernul vest-german a cerut insistent să se satisfacă pretențiile răpitorilor, oferindu-se să plătească singur suma respectivă. Guvernul guatemalez a refuzat, deși trei crime anterioare — asasinarea la 16 ianuarie 1968, a șefului misiunii militare americane și a atașatului naval american și împușcarea, la 28 august 1968, a ambasadorului american — ar fi trebuit să-l determine să se teamă de consecințe. Karl von Spreti a fost ucis.

A urmat un val de răpiri de oameni politici și de diplomați. Aproape de fiecare dată, șantajul a reușit. Efect întîrziat al gloanțelor trase în von Spreti. În toamnă, însă, **ministrul muncii din Québec, Pierre Laporte,** avea să plătească cu viața refuzul guvernului canadian de a ceda în fața terorismului.

Guatemala și Canada sînt două lumi complet diferite. În Guatemala, comparată de un ziarist american cu „o junglă, în care legea fundamentală a luptei este supra-

→

120 deturnări de avioane în 1970

După aprecierile președintelui „Asociației britanice a piloților de linii aeriene", Laurie Taylor, deturnările de avioane constituie cea mai importantă categorie de amenințări la adresa securității zborurilor, numărul deturnărilor în 1970 depășind cifra de 120. Din 1967, numărul deturnărilor s-a dublat an de an. În 1967 au fost 15, în 1968 — 30, iar în 1969 — 60. Potrivit aprecierilor U.N.E.S.C.O., de la începutul anului 1969 pînă în mijlocul anului 1970 au fost înregistrate 118 sechestrări de avioane și 14 cazuri de sabotaj. Aceste incidente au afectat companii aeriene din 47 de țări. S-au înregistrat 96 de morți și 57 de răniți.

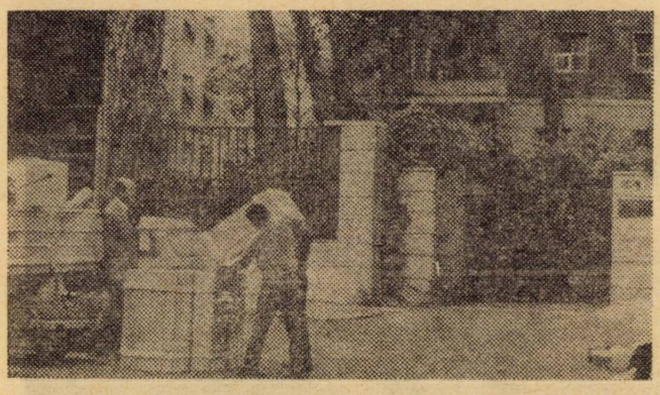

6 noiembrie. După anunțarea hotărîrii guvernelor Republicii Populare Chineze și Italiei privind recunoașterea reciprocă și stabilirea de relații diplomatice între cele două state, ambasada Taiwanului din Roma și-a închis porțile.

11 noiembrie. Moare generalul de Gaulle : „Mormîntul meu va fi acela unde odihnește fiica mea Anne și unde, într-o zi, va odihni soția mea. Inscripția : Charles de Gaulle (1890—...) Nimic altceva".

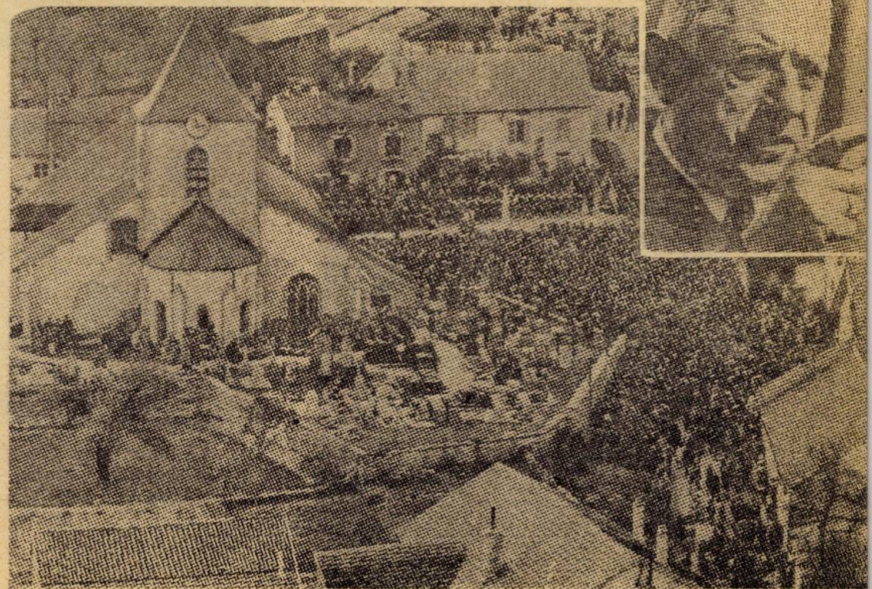

vieţuirea", extrema dreaptă a asasinat în 1967 şi 1968 cinci mii de persoane, iar în 1969 şi 1970 — alte cinci mii. Brazilia — care deţine recordul răpirilor de diplomaţi — este şi ea o ţară cu 12 000 de deţinuţi politici, 2 000 de cetăţeni (între care 3 foşti preşedinţi, 20 de foşti guvernatori şi 200 de foşti deputaţi) lipsiţi de drepturi civice pe o perioadă de zece ani şi un număr mereu crescînd de adversari ai regimului, în exil voit sau silit. Aici violenţa se naşte din violenţă, terorismul este o reacţie la persecuţii, protestatarii nu fac decît să împrumute metodele de mînă forte ale autorităţilor.

Canada, însă, n-a cunoscut niciodată represiunea poliţienească, problemele reale ale ţării sînt examinate cu seriozitate de guvernul federal, care a acordat în ultimii ani o atenţie specială necesităţilor specifice ale Québecului. Răpirea şi asasinarea lui Pierre Laporte, ca şi **răpirea diplomatului britanic Richard Cross,** au fost acte gratuite, lipsite de vreo justificare politică sau de alt ordin. De aici, îngrijorarea.

Terorismul nu mai este doar o metodă politică reprobabilă ci o modă, o adevărată epidemie. În Filipine, un individ care dorea probabil să atragă atenţia asupra propriei sale persoane, a încercat să-l ucidă pe Papa Paul al VI-lea. F.B.I.-ul a anunţat că a descoperit un complot urmărind răpirea lui Henry Kissinger, principalul consilier de politică externă al preşedintelui Nixon. Tot în Statele Unite, plasarea de bombe în clădiri alese aproape la întîmplare a devenit un joc pervers şi periculos, practicat de tineri care înţeleg să-şi exprime concret dispreţul faţă de viaţa umană. Uneori cad ei înşişi victime acestui joc cu focul, aşa cum s-a întîmplat de pildă la New York, unde trei tineri au fost găsiţi morţi sub dărîmăturile imobilului în care preparau substanţe explozive.

Dacă răpirile de diplomaţi sînt selective, **hijaking-ul,** pirateria zilelor noastre, pune în primejdie viaţa oricărui călător cu avionul. O statistică întocmită la jumătatea anului 1970 arăta că, **în 18 luni, 90 de pasageri fuseseră ucişi, iar alţi 23 fuseseră răniţi în timpul a 114 răpiri de avioane, sabotaje aeriene şi atacuri împotriva unor avioane civile aflate la sol.** Deturnarea a patru mari avioane aparţinînd unor companii occidentale de către una din organizaţiile palestiniene, zilele de calvar şi de teroare trăite de pasagerii lor în deşertul iordanian, neputinţa generală de a interveni în favoarea lor şi, în sfîrşit, cedarea în faţa şantajului cu atîtea vieţi omeneşti şi eliberarea tuturor teroriştilor arabi suprinşi anterior, în timp ce atentau la securitatea unor avioane civile — toate aceste fapte au constituit episodul cel mai dramatic al guerilei aeriene, care nu cunoaşte nici o lege şi nici o îngrădire morală.

Catastrofe naturale

● 2 ianuarie. **Mari inundaţii în Ceylon. 1 milion de oameni afectaţi de catastrofă (aproximativ a 12-a parte din populaţia ţării). 16 morţi.**

● 4—6 ianuarie. **Ploi torenţiale în provincia Mendoza (Argentina). 35 de morţi.**

● 28 ianuarie. **Mari avalanşe de zăpadă în nordul Iranului. 36 de victime.**

● 10 februarie. **La Val d' Isére, cea mai mare avalanşă înregistrată vreodată în Franţa : 48 de morţi şi numeroşi răniţi.**

● 26 martie. **Locuitorii din Pozzuoli (Golful Neapole) sînt evacuaţi ca urmare a ridicării scoarţei pămîntului într-un regim mediu de 3 cm pe zi şi a pericolului surpării clădirilor.**

● 28 martie. **1.300 de victime şi 90 000 locuitori rămaşi fără adăpost în vestul Turciei, în urma unui cutremur. Oraşul cel mai afectat : Gediz.**

● 21 mai. **Punctul culminant al inundaţiilor din România. 170 de morţi. Imense pagube materiale.**

● 22 mai. **Inundaţii în Ungaria. Rămîn fără adăpost 30 000 de locuitori.**

● 25 mai. **Inundaţii în R.S.S. Ucraineană.**

● 31 mai. **Cutremur catastrofal în Peru : 50 000 de morţi.**

● 12-15 august. **Ploi torenţiale în Brazilia. Principalele zone afectate : Pernambuco (capitala provinciei, Recife, complet izolată). 200 de morţi.**

● 22-23 august. **Ciclonul „Dorothy" afectează greu Antilele, Haiti şi Republica Dominicană.**

● 11 septembrie. **Veneţia este lovită de un puternic ciclon. 36 de persoane îşi pierd viaţa. După patru zile, un alt ciclon se soldează cu 40 de victime.**

● 13—16 septembrie. **Taifunul „Georgia" devastează Filipinele. 200 de morţi.**

● 3—4 octombrie. **În Franţa, între Toulon şi Cannes, mistralul produce 26 de incendii.**

● 19 octombrie. **În Filipine, taifunul „Kate" provoacă imense pagube materiale şi moartea a 400 de persoane.**

● 12 noiembrie. **Ciclon devastator în Golful Bengal. Aproximativ 300 000 de morţi. 2 milioane de persoane rămase fără adăpost.**

12 noiembrie. *Noapte apocaliptică în Pakistan : un ciclon bintuie coasta de nord a Golfului Bengal. Numărul morţilor şi dispăruţilor este de ordinul sutelor de mii*

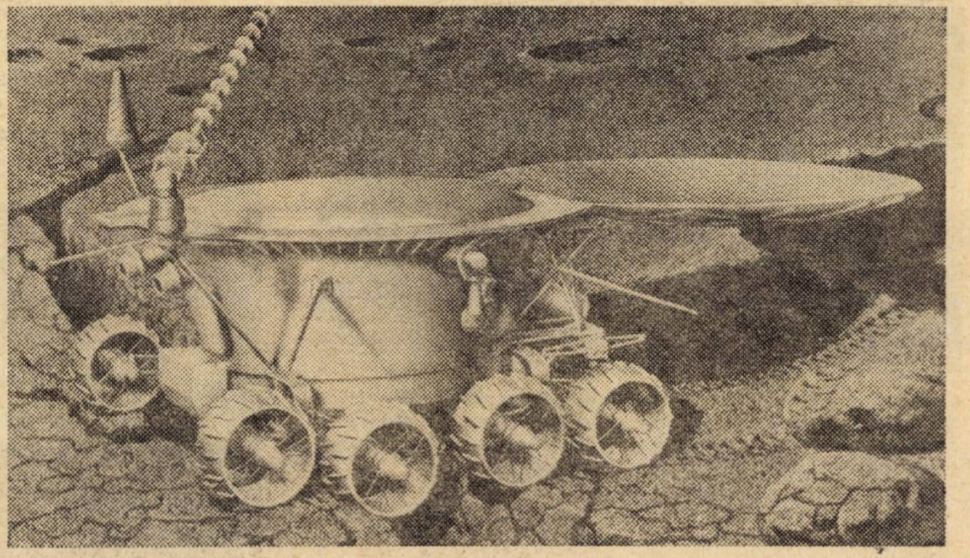

17 noiembrie. *Premieră mondială absolută : autovehiculul „Lunohod-1", aşezat pe o platformă a staţiei cosmice „Luna-17", soseşte pe suprafaţa Selenei. Cele opt roţi circulă şi astăzi pe Lună*

În 15 luni: 18 diplomaţi răpiţi

● 4 septembrie 1969 : **Bruke Elbrick, ambasadorul S.U.A. în Brazilia. Eliberat în schimbul a 15 deţinuţi politici.**

● 27 februarie 1970 : **Alberto Fuentes-Mohr, ministrul de externe al Guatemalei. Eliberat în schimbul unui deţinut politic.**

● 27 februarie 1970 : **Sean M. Holly, diplomat american acreditat în Guatemala. Eliberat în schimbul a trei deţinuţi politici.**

● 11 martie 1970 : **Nobuo Okuchi, consulul general al Japoniei la Sao Paulo. Eliberat în schimbul a cinci deţinuţi politici brazilieni.**

● 24 martie 1070 : **lt-col. Donald Crowley, ataşatul american al aerului în Republica Dominicană. Eliberat în schimbul a 19 deţinuţi politici.**

● 24 martie 1970 : **Waldemar Sanchez, consulul Paraguayului la Buenos Aires. Eliberat necondiţionat.**

● 28 martie 1970 : **Iuri Pivovorov, ataşat comercial al U.R.S.S. în Argentina. Încercare de răpire neizbutită.**

● 31 martie 1970 : **Contele Karl von Spreti, ambasadorul R.F. a Germaniei în Guatemala. Ucis de răpitori.**

● 5 aprilie 1970 : **Curtis Cutter, consulul american la Porto Allegre (Brazilia). A reuşit să scape din mîinile răpitorilor.**

● 11 iunie 1970 : **Ehrenfried von Golleben, ambasadorul R.F.G. în Brazilia. Eliberat în schimbul a 40 de deţinuţi politici.**

● 31 iulie 1970 : **Dan Al. Mitrione, consilier american în Uruguay. Ucis de răpitori, întrucît autorităţile au refuzat să elibereze 150 de deţinuţi politici.**

● 31 iulie 1970 : **Aloisio Mares Dias Gomide, consulul Braziliei la Montevideo. Caz nerezolvat.**

● 7 august 1970 : **Claude L. Fly, expert american (agronom) în Uruguay. Caz rezolvat.**

● 5 octombrie 1970 : **James Cross, diplomat britanic, răpit la Montreal. În schimbul eliberării lui, răpitorii au obţinut dreptul de a părăsi nestingheriţi ţara.**

● 10 octombrie 1970 : **Pierre Laporte, ministrul muncii din Quebec. Ucis de răpitori.**

● 27 octombrie 1970 : **generalul Cesar Rohn Sandoval, comandantul forţelor aeriene din Ecuador. Pus în libertate necondiţionat.**

● 2 decembrie 1970 : **Eugéne Biehl, consulul R.F.G. la San Sebastian (Spania). Pus în libertate.**

● 7 decembrie 1970 : **Giovanni Enrico Bucher, ambasadorul Elveţiei în Brazilia. Caz nerezolvat.**

Comunitatea internaţională a decis, la sfîrşitul anului, să se opună cu forţe unite pirateriei aeriene. Rămîne de văzut dacă măsurile preconizate îi vor descuraja sau nu pe atentatori. **1970 va rămîne în orice caz în istorie ca anul în care s-a dovedit că forţele represive ale statelor, oricît de puternice şi de bine echipate ar fi, sînt neputincioase în faţa terorismului individual lipsit de scrupule.**

Cine sînt, de unde se recrutează toţi aceşti cavaleri ai morţii, dispuşi să-şi pună viaţa în pericol pentru a ucide ? Un studiu psiho-sociologic, cuprinzînd pe toţi autorii actelor teroriste din 1970, ar permite să se tragă concluzii foarte interesante despre societatea contemporană. „Desperados", ca în cîteva ţări latino-americane şi ca teroriştii recrutaţi dintre palestinieni, ar figura alături de agenţi provocatori care, în S.U.A., în Italia şi în alte ţări sînt trimişi de extrema dreaptă în organizaţiile progresiste pentru a le atrage în acţiuni compromiţătoare ; ar mai putea să fie identificaţi tineri rătăciţi, reziduuri astăzi obişnuite ale societăţii de consum pe care o neagă şi vor „s-o arunce în aer" pentru că nu reuşesc să-şi găsească un loc în interiorul ei.

Violenţa s-a desfăşurat în 1970 şi pe alte coordonate. Ciprul încheie în linişte un an care a început printr-un complot, o încercare de asasinare a preşedintelui Makarios şi misterioasa ucidere a unui fost ministru de interne Polycarpos Gheorghiadis, implicat atît în atentatul împotriva preşedintelui Makarios cît şi, indirect atentatul nereuşit din 1968 împotriva primului ministru al Greciei, Papodopoulos. Irlanda de Nord a trăit un an agitat, sîngeros, iar perspectiva pentru 1971 nu este de loc încurajatoare. În ambele cazuri, comunităţi religioase care convieţuiesc de secole îşi impută reciproc neîmplinirile şi insatisfacţiile lor reale. **În Irlanda de Nord,** escalada adversităţii dintre catolici şi protestanţi nu ţine seama de nici o logică şi de nici o măsură. Înăbuşită pentru moment, explozia urii inutile şi profund dăunătoare poate reîncepe oricînd.

Privind astfel lucrurile, deturnările de avioane— atunci cînd nu sînt simple acte exhibiţioniste ale unor maniaci — răpirile de diplomaţi, actele de terorism individual, sînt strigăte menite să atragă atenţia asupra unor situaţii de mare violenţă. Mijloacele folosite sînt tot violente, cumplit de violente, căci violenţa nu poate naşte decît violenţă. Şi dacă s-a ajuns într-un cerc vicios, impulsul iniţial nu aparţine protestatarilor.

26 noiembrie. *Cel mai lung periplu papal : 44 000 km sînt străbătuţi de Paul al VI-lea în voiajul său asiatic. La Manila, pictorul Mendoza atentează la viaţa Papei (în imagine)*

3 decembrie. *La Burgos, 16 oameni sînt judecaţi, şase dintre ei fiind pasibili de pedeapsa cu moartea. Pe străzile Burgosului, poliţia răspunde cu bastoane de cauciuc manifestanţilor care protestează.*

7 decembrie. *La Varşovia, a fost semnat Tratatul polono-vest-german, act cu adînci semnificaţii politice, morale şi psihologice. În imagine : cancelarul vest-german la Varşovia, în faţa monumentului ridicat pe locul fostului ghetou.*

CONTRAPUNCT

Laird : — Noi pacificăm Vietnamul de sud, Vietnamul de sud pacifică Cambodgia, Cambodgia pacifică Laosul, Laosul pacifică... Stai niţel că m-am încurcat...

(Din „Washington Post")

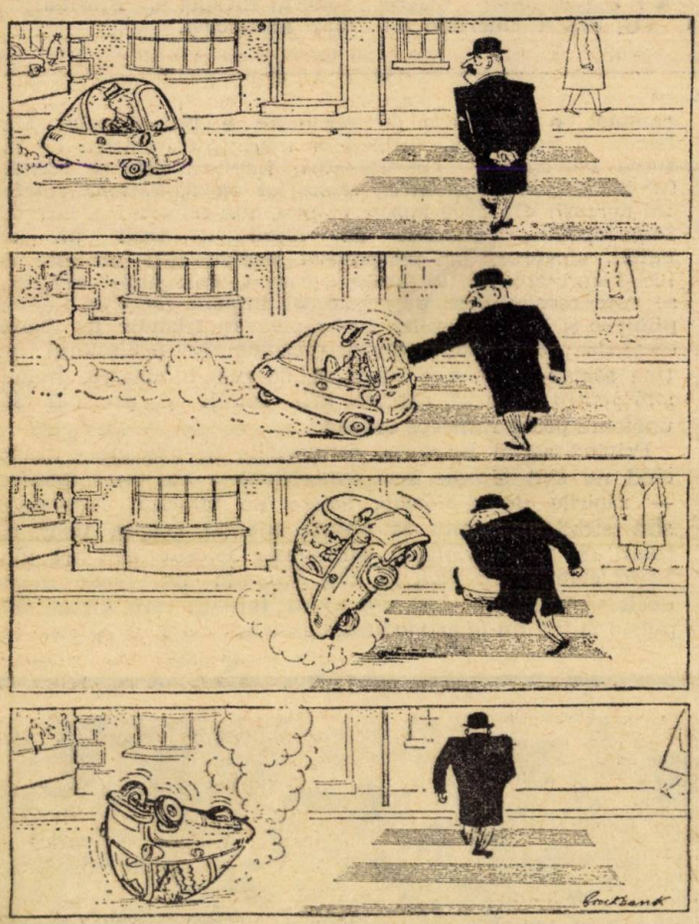

(Din „Punch")

RECIDIVA

Cu doi ani în urmă, un calendar sud-african, distribuit în Marea Britanie, număra între ilustraţii fotografia unei perechi africane aşezată lîngă un automobil de ultimul tip. Sceptic în privinţa bunăstării africanilor din R.S.A., un ziarist englez a luat numărul maşinii, vizibil în fotografie, şi a cerut informaţii oficiului de înregistrare a automobilelor din Johannesburg. Proprietarul s-a dovedit a fi... „Societatea de turism sud-africană", agenţie guvernamentală, al cărei personal se compune exclusiv din albi.

Ar fi fost de-ajuns şi atît. Dar iată că aceeaşi fotografie a fost folosită recent şi pe coperta revistei „Report on South Africa", textul însoţitor fiind : „Eră de progres pentru populaţia bantu".

Curat progres, de vreme ce nici măcar falsul propagandistic nu s-a schimbat...

1970 DIN PUNCTUL DE VEDERE AL MONŞTRILOR

În cele din urmă, 1970 s-a dovedit a fi un an bun pentru monstrul de la Loch Ness. Nu numai că nu a sucombat, victimă a poluării ; dimpotrivă, pare a fi devenit mai activ — au afirmat că l-ar fi văzut de două ori mai multe persoane decît în 1969. Spun unii că „Nessie" ar apărea mai frecvent, enervat fiind de zgomotele unui şantier de pe malul sud-estic al lacului scoţian. Este o teorie acceptată de „Biroul pentru cercetarea fenomenelor de la Loch Ness", instituţie întemeiată de un deputat englez şi aflată sub conducerea ştiinţifică a unui biochimist american. „Biroul" a împlinit în 1970 zece ani de activitate şi numără, în 15 ţări, 1 150 de membri care plătesc fiecare o cotizaţie anuală de 6 lire sterline („biroul" este finanţat şi prin donaţii, de provenienţă predominant nord-americană).

În anul încheiat, „Nessie" — nume cu care este el răsfăţat — şi-a apărat cu succes aura de mister. Este adevărat că inginerul texan Robert Love a afirmat că i-ar fi dat de urme folosind sonda acustică ; dar detectarea prin „sonar" este îndoielnică, iar încercările de fotografiere la infraroşu — efectuate de o echipă finanţată de producătorii de scotch „Black and White" — precum şi scufundările repetate ale unui batiscaf — nu au adus nici o probă asupra existenţei şi naturii monstrului. În plus, enigmatica făptură a rezistat şi încercărilor de momire cu „esenţe sexuale" de ţipar şi foci — cele două specii al căror reprezentant superlativ ar putea fi „Nessie".

Monstrul de la Loch Ness a rezistat, deci, poluării, indiscreţiilor şi seducţiei. Va rezista el şi concurenţei ? Întrebarea devine insistentă deoarece, în anul încheiat, un rival a încercat să-i dispute lui „Nessie" atenţia publică. Este vorba despre un alt animal neidentificat, cu reşedinţa într-un alt lac din Scoţia — Loch Morar. (vezi fotografia alăturată). Primele mărturii referitoare la manifestările acestuia datează, se zice, din 1887, iar cea mai recentă — din septembrie 1970. Relatările sînt în general imprecise, autorii lor vorbesc de „pete" sau „protuberanţe". O excepţie remarcabilă oferă pescarul Bob Duff, care pretinde că a văzut „o şopîrlă monstruoasă, de şase metri lungime cu ochii oblici, orificiul bucal încăpător, precum şi patru picioare, cele din faţă cu cîte trei degete".

Comentînd perspectivele unei competiţii între monştri, ziarele engleze se opresc la două concluzii : una speculativă — monştrii sînt interesanţi atîta vreme cît sînt învăluiţi de mister şi chiar de îndoială ; alta pragmatică — monştrii ajută industria turistică şi este recomandabil ca, atunci cînd există condiţii (un lac mai mărişor), să apară — aşa, din cînd în cînd — şi cîte un monstru.

Loch Morar, „rivalul" lui Loch Ness

Al. MIRODAN

LUMILE CELELALTE

California este un stat anti-american. Prin afirmația de mai sus nu înțeleg că locuitorii de pe coasta de vest ar nutri în medie sentimente altele decît compatrioții din Massachussetts sau New Jersey ori că ar fi în bloc buni pentru analizele critice ale răposatei comisii McCarthy. Dar, inventată mai tîrziu decît Manhattanul sau Detroit, California mi-a apărut ca o reacție la stilul de viață american.

Newyorkezii locuiesc în „buildinguri" înalte, compacte și fără spații între ele. În Manhattan nu mai există case, ci apartamente. Cînd te plimbi pe Fifth Avenue, îndreptîndu-te de pildă spre Metropolitan Museum, ți se spune : aici, la 18, stă Rockefeller. Acolo, la 82, Jacqueline Kennedy... Dincolo, trebuie să se mute Elisabeth Taylor... California, care e socotită a fi avangarda societății americane — și poate nu numai americane —, a exclus zgîrie-norii din ideal, reabilitînd casa cu parter și eventual un etaj. (De unde s-ar putea trage concluzia că forma supremă a urbanisticii contemporane este satul). Newyorkezul aleargă cinci zile pe săptămînă la serviciu, pentru ca vineri după-amiază să fugă pentru week-end la Long Beach sau Mahopak, unde și-a cucerit o căsuță cu pajiște, frigare (barbecue) pe terasă, eventual bazin de înot (swiming-pool), masă de ping-pong, mașină de tăiat iarba, găini și aer. Inginerul din Los Angeles nu fuge nicăieri : el și-a adus cantitatea necesară de natură la domiciliu. Newyorkezul se duce la premieră în smoching, iar soția afișează vizonul, de la capă la maxi, după nivelul de trai. Doamnele din Chatsworth (California) ies la shopping (cumpărături) în pijama, la cinematograful de pe Hollywood Boulevard în picioarele goale, iar soții lor joacă baccara la Las Vegas în șort. Ceea ce, dacă privim atent lucrurile, e mai mult decît o modă, e un stil. Iar stilul, de cîteva mii de ani încoace, e definit ca un mod de exprimare a omului.

Ce anume afirmă omul californian prin încercările sale de viață-pamflet împotriva super-buildingurilor ? O întoarcere la natură, s-a spus. De acord, dar nu-i destul. De altfel, valoarea unei civilizații se caracterizează nu prin contopirea cu natura ci, dimpotrivă, prin diferențiere și crearea de „naturi" noi.

O fugă în lumea drogurilor. E un anume adevăr aici, dar, pe de o parte, indivizii care pornesc la un „trip" (călătorie) instalîndu-se în cocaină sau L.S.D. sînt, totuși, minoritari ; pe de altă parte, valoarea unei civilizații nu se poate defini prin capacitatea sa de dezagregare a substanței umane ci, dimpotrivă, prin explorări creatoare. Atunci ?

Cred că civilizația californiană e semnificativă prin ideea de a organiza „trip"-uri, dar nu în universurile distrugătoare ale drogurilor, ci în niște universuri construite. Niște anti-lumi, poate. Niște reale lumi imaginare.

În vara lui 1968, trecînd prin Paris, citeam pe zidurile Sorbonei sloganurile „evenimentelor din Mai". Și în primul rînd cunoscutul „Imaginația la putere !".

În vara lui 1970, plecînd împreună cu inginerul Z. B. și cu fiica sa Aura (3 ani), de la Los Angeles spre Disneyland, am văzut cîteva rezultate ale luptelor purtate de imaginație pentru cucerirea puterii.

Mai întîi Santa Claus. Ceea ce înseamnă pe americană „Moș Crăciun". Și se află, de o parte și de cealaltă a highway-ului (autostrada), în chip de așezare urbană. Nefiind avertizat că după Washington, Boston sau Bronx voi trece cu

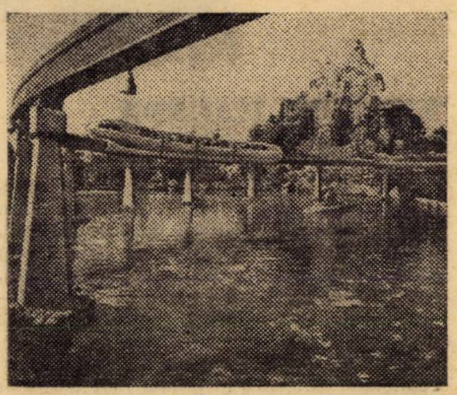

„Disneyland — mai mare, mai divers și mai electronic decît orice parc de distracții european"...

„Pontiacul" printr-un mit, n-am reușit să ne oprim la vreme : cele 127 859 mașini din fața noastră și cele 271 598 din spate ne condamnau la un prizonierat mobil. Dar, traversîndu-l pe Moș Crăciun cu 120 km pe oră, am văzut casele (ca-n orășelul copiilor din București, în Piața Republicii), magazinele (vopsite-n roșu, ca mantia, și în alb, precum barba). Stația de benzină (ca un chioșc de limonadă), banca (teatru de păpuși) spitalul (aproape ispititor), școala (să mai precizez ?). Înăuntru — mi s-a spus — mobilele, tapetul și obiectele rimează toate cu exteriorul.

Cînd s-a născut Santa Claus ? De curînd. (Pentru că nevoia de Moș Crăciun a devenit mai acută ca niciodată, acum, de curînd). Cum ? Nu se știe... (Cine cunoaște ziua de naștere a unui basm ?). Se pare că locuitorii au avut într-o noapte o idee, primarul a spus : O.K., șeriful a opinat favorabil, știind din experiență că oamenii candizi provoacă incomparabil mai puține crime decît cetățenii gravi — și a doua zi s-a pornit la ridicarea orașului. De fapt, Santa Claus e mai mult decît un oraș, e o idee. E, probabil, primul oraș-idee din istoria Americii.

...Pe urmă — la un ceas de drum — Disneyland.

Despre așezarea sus-amintită s-au scris, în ultimii ani, destul de multe și puține lucruri. Că „țara" aceasta cu nume de artist a fost întemeiată datorită faptului că Walt Disney, nemulțumit să-și vadă imaginația sub formă de peliculă cinematografică, a vrut-o (ambiție supremă de conducător politic) în chip de viață. Că autorul Albei ca Zăpada, piticilor și a lui Pinocchio a vrut să lase, după moarte, creaturilor sale un teritoriu și niște case de locuit, cam așa cum un părinte se îngrijește de bunăstarea urmașilor. Că Disneylandul e mai mare, mai divers și mai electronic decît orice parc european de distracții. Cu toate acestea, nu-mi amintesc să fi citit undeva faptul cel mai semnificativ al Disneylandului : și anume că, la 200 m de intrare, se află cîteva hoteluri. Cînd intri în Praterul Vienei, vrei să-l vezi. La Disneyland, poți trăi. Tivoli din Copenhaga îți oferă spectacole. Disneyland-ul îți oferă un mod de viață. Nimeni nu va spune : anul ăsta o să-mi petrec concediul la Moși. Dar, privind motelul Howard Johnson's din fața lumii lui Walt Disney, am înțeles că un contemporan doritor, după 11 luni de normal, să „rupă", să se „deconecteze", să efectueze o călătorie în nerealul construit, poate ateriza cu bagajele la Disneyland și începe, o dată cu achiziționarea biletelor de intrare, explorarea unei planete posibile. După programul pe care l-am alcătuit într-un „saloon" texan din incinta parcului.

LUNI : Vizită în secolul XVII la New Orleans-ul reconstituit. De consumat cocktail-ul mentolat și la gheață al plantatorilor. Masă la restaurantul corespunzător. Seara: jazz anii '20 (charleston).

MARȚI : Satul indian. Șuete cu Pieile Roșii. Masă la frigarea în aer liber. Somn în corturi. Seara — muzică la tobe și alte instrumente din filmele cu John Wayne.

MIERCURI : Escaladarea castelului unde locuiește Albă ca Zăpada. Conversații cu piticii. Dejun pe bază de zaharicale. Seara, trecere cu barca printr-un concert oferit de păpușile ce te salută ospitalier la ivirea ta. Pinocchio.

JOI : Dimineața : Croazieră pe vaporul lui Mark Twain, în susul unui mini-Mississippi. Reîntîlnire cu Tom Sawyer și cu Huck Finn. La cotitură, atac al piraților. Se va riposta. După-amiază : Așezare Western. Potcovit caii. Fumat nepăsător și rezemat de balustrada „saloon-ului". Intrat, comandat whisky. Spart sticlă (eventual oglindă). Seara...
etc. etc.
Pentru că, așa cum spunea Oscar Wilde, viața imită arta.

Ne-au declarat în 1970

din interviurile acordate revistei „Lumea"

MITIA RIBICICI

președintele Veceî Executive Federale a R.S.F. Iugoslavia

„Noi considerăm că rezultatele bune ale colaborării româno-iugoslave constituie o contribuție la afirmarea internațională a ideilor securității europene, deoarece dacă între toate țările s-ar obține un asemenea nivel de colaborare și înțelegere, aceasta ar contribui la crearea unei situații în care fiecare popor, fiecare stat european ar avea posibilitatea de a se dezvolta autonom, în condițiile respectării principiilor independenței și suveranității naționale, egalității în drepturi, neamestecului în treburile interne, avantajului reciproc, ale respectării dreptului fiecărei țări de a-și hotărî singură destinele".

MAURICE SCHUMANN

ministrul afacerilor externe al Franței

„Respectul pentru independență și suveranitate, neamestecul în treburile interne, spiritul de comprehensiune și de colaborare sînt pentru Franța, ca și pentru România, principiile care trebuie să călăuzească raporturile dintre țările europene, să inspire instituirea unui sistem de securitate colectivă, să îngăduie depășirea împărțirii continentului în blocuri și să favorizeze înflorirea spirituală a națiunilor și statornicirea unui climat de bună înțelegere".

KENNETH KAUNDA

președintele Republicii Zambia

„Am fost puternic impresionat de fapte, de realitățile grăitoare ale României. Am vizitat obiective diferite : o hidrocentrală, un centru minier, o fermă, un cartier nou de locuințe. Ni s-a spus, de fiecare dată, cînd a fost începută construcția și am înțeles cît de rapid a fost progresul realizat de poporul român ; noi sîntem evident interesați să urmărim asemenea realizări în economie, datorate în primul rînd efortului propriu".

A. V. BASOV

ambasadorul Uniunii Sovietice la București

„Între Uniunea Sovietică și România s-au statornicit legături tradiționale de prietenie și bună vecinătate. Solidaritatea dintre popoarele noastre s-a manifestat de-a lungul istoriei. După instaurarea Puterii populare în România, prietenia dintre popoarele noastre, întărită de sîngele vărsat în comun în lupta împotriva fascismului, a căpătat un conținut calitativ nou. Uniunea Sovietică s-a pronunțat întotdeauna și se pronunță pentru dezvoltarea și consolidarea prieteniei sovieto-române, considerînd că ea corespunde intereselor fundamentale ale popoarelor noastre, cauzei consolidării unității țărilor socialiste, a mișcării comuniste și muncitorești internaționale, cauzei socialismului și a păcii".

WILLY BRANDT

cancelarul R. F. a Germaniei

„În prezent există premise favorabile ca disponibilitatea guvernelor din estul și vestul Europei pentru a se găsi norme ale unei mai bune colaborări să se dezvolte. Firește, nu este un lucru simplu. Cu toate acestea, trebuie să încercăm să punem în evidență interesele comune, dincolo de diferențele de păreri politice. Deosebirile dintre sistemele noastre politice și sociale nu pot fi trecute cu vederea, dar aceasta nu trebuie să împiedice obținerea de succese".

VELASCO ALVARADO

președintele Republicii Peru

„Este esențial ca nici o țară să nu influențeze politica altor țări, să nu intervină în treburile acestora. Trebuie să se respecte suveranitatea fiecărei țări, independența ei. Sîntem pentru relații cu toate țările. Pe baza respectului reciproc și în cadrul unor relații de la egal la egal".

OTTO WINZER

ministrul afacerilor externe al Republicii Democrate Germane

„O impresie deosebit de pregnantă ne-a făcut-o, atît mie cît și tovarășilor care m-au însoțit, dezvoltarea dinamică a economiei Republicii Socialiste Româ-

nia. Ea este determinată de succesele oamenilor muncii români în construirea socialismului, sub conducerea Partidului Comunist Român. La aceasta aș adăuga impresiile despre dezvoltarea culturală a României ; am avut prilejul să fac o incursiune interesantă în istoria poporului român, în bogăția culturii sale și, totodată, să-mi formez o imagine despre grija pe care o manifestă partidul și statul în acest domeniu".

MITCHELL SHARP

secretarul de stat pentru afacerile externe al Canadei

„Trebuie să vă spun că atitudinea consecventă și constructivă a României pe arena internațională este deosebit de apreciată în Canada... Am fost impresionați de realizările României în diversificarea economiei".

TRAN DUY HUNG

primarul Hanoiului

„Acordăm o mare atenție schimburilor de experiență cu capitalele țărilor socialiste. In acest scop, încă din 1959, am vizitat Bucureștiul... Ne propunem să învățăm din experiența dv. în ce privește organizarea muncii, administrarea orașului, formularea sarcinilor imediate și a obiectivelor de perspectivă".

RAFAEL CALDERA

președintele Venezuelei

„Reînnoiesc opinia pe care am exprimat-o reprezentanților țării dv., în sensul că Venezuela dorește să aibă cele mai bune relații cu România, nu numai diplomatice, ci și comerciale și culturale".

RUDOLF KIRCHSCHLÄGER

ministrul afacerilor externe al Austriei

„Politica fiecărei țări se bazează pe realități proprii, pe istoria sa, pe tradițiile sale, pe sistemul său economic și pe ideologia sa, dar adevărata colaborare internațională se poate compara cu un concert în care trebuie să se facă auzit glasul fiecărei țări. Noi am sprijinit punctul de vedere al țării dv. în sensul ca toate statele europene să poată participa la o conferință în problema securității continentului".

JOSEPH-DÉSIRÉ MOBUTU

președintele Republicii Democratice Congo

„Vreau să subliniez că plec din țara dv. cu impresii excelente. România este prima țară socialistă vizitată de un șef de stat al Republicii Democratice Congo. A fost, deci, prima ocazie de a vedea la fața locului realizările unui regim socialist... Mă întorc în Congo încurajat. Căci sînt convins — în urma contactelor avute în capitala dv. și a convorbirilor oficiale — că relațiile de prietenie și cooperare în domeniile economic, cultural și chiar științific dintre România și Republica Democratică Congo se vor întări și dezvolta".

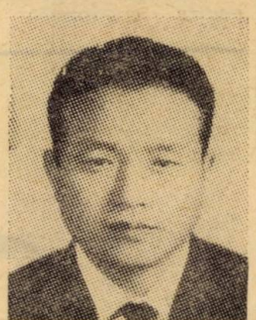

KANG IĂNG SĂP

ambasadorul R.P.D. Coreene la București

„Prietenia și colaborarea între R.P.D. Coreeană și Republica Socialistă România, bazate pe principiul egalității depline, al respectării reciproce a suveranității și al întrajutorării tovărășești, cunosc o dezvoltare și întărire continuă în lupta comună pentru construirea socialismului, împotriva imperialismului... Poporul român este solidar cu lupta justă a poporului coreean pentru izgonirea imperialiștilor americani din Coreea de Sud, pentru unificarea independentă a patriei. Noi acordăm o înaltă prețuire acestui sprijin și ne exprimăm recunoștința pentru aceasta".

ALFRED KASTLER

laureat al Premiului Nobel

„Am convingerea că oamenii vor înțelege ce aberație stupidă este războiul, ce competiții splendide li se oferă în munca pașnică pentru progres. Secunda exactă a omului de mîine, a omului din următoarele două-trei generații, deci a copiilor și a nepoților noștri, va fi mult prea valoroasă pentru a o pierde în certuri și litigii".

YOUSSEF BEL ABBES

ministrul afacerilor externe al Regatului Maroc

„Cel mai important lucru este ca țările mici și mijlocii să-și spună în toate împrejurările punctul lor de vedere asupra diferitelor probleme spinoase ale contemporaneității. Exprimîndu-și ferm adeziunea și opțiunile lor... se va reuși în cele din urmă să se impună soluțiile dorite de comunitatea internațională".

MANUEL PEREZ GUERRERO

secretar general al U.N.C.T.A.D.

„În condițiile actuale, cînd, sub impulsul dinamismului fără precedent al progresului științific și tehnic, cresc complexitatea și diversitatea producției, cooperarea economică internațională, în cadrul căreia fiecare țară, dezvoltată sau mai puțin dezvoltată, are de dat și de primit, se afirmă tot mai mult ca un factor de seamă al creșterii economice, participarea activă a fiecărei țări la diviziunea mondială a muncii, la circuitul economic mondial, fiind o exigență majoră a însuși progresului uman".

CONTRAPUNCT

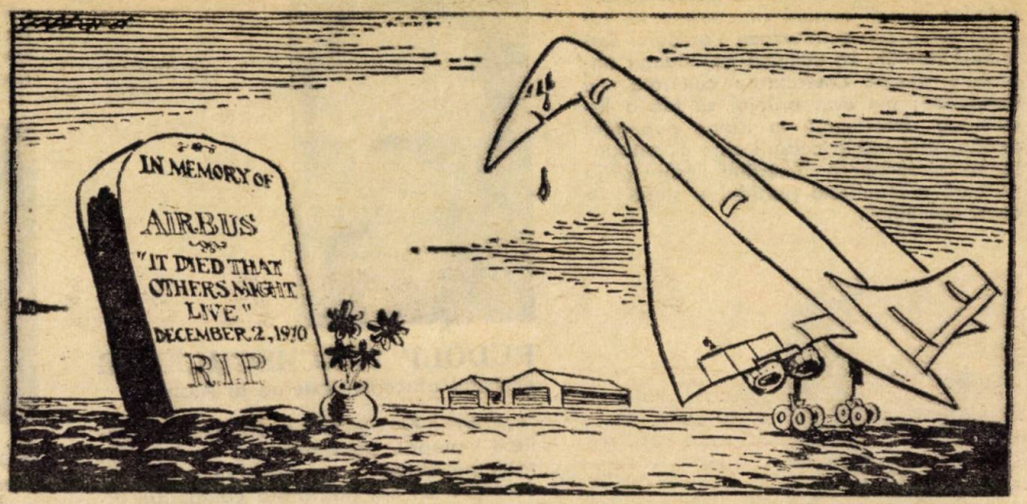

Inscripția de pe placa funerară: „În memoria Aerobuzului. A murit pentru ca alții să poată trăi".
2 decembrie 1970

(Din „The Guardian")

ȘI NIMENI NU A MAI RÎS...

Art Buchwald

Ultima persoană care a rîs în Statele Unite a fost Robert Ketchum, în ziua de luni, 3 august 1978. Nu s-a adoptat vreo lege care să interzică oamenilor să rîdă; pur și simplu au renunțat de bună voie.

Nimeni nu știe exact cînd au încetat să rîdă oamenii în America. Republicanii au afirmat că acest lucru s-a întîmplat în cursul Administrației Johnson, iar democrații au declarat că s-a întîmplat în cursul mandatului președintelui Nixon. Putnam Toynbee, care în 1984 a scris istoria definitivă a anilor '70, susține că primul grup care a renunțat să rîdă au fost studenții.

„Nu-i nimic de rîs, și-au spus cu disperare unul altuia. Totul e putred. Guvernul, establishmentul, sistemul și viața însăși. Sîntem condamnați la o existență de nylon și să ne ia naiba dacă vom rîde de acest lucru. În caz că vom arăta cît de cît vreo urmă de voioșie, va fi un semn de inadmisibilă slăbiciune".

După cum subliniază Toynbee, tot ce făceau tinerii din Statele Unite era imitat în cele din urmă de populația adultă. Cînd tineretul a încetat să rîdă, vîrstnicii au procedat și ei la fel.

Rîsofobia a devenit foarte la modă. Revistele de mare tiraj au început să publice articole în care se arăta că rîsul s-a demodat și că, în curînd, cine va rîde, indiferent din ce motiv, va fi socotit un nătărău sau un om lipsit de educație. Specialiștii în publicitate, sensibili la starea de spirit a consumatorului, au suprimat toate spectacolele de comedie de la televiziune, iar ziarele au renunțat la orice materiale de natură să-l facă pe cititor să zîmbească.

În cartea sa, Toynbee scrie că unora le-a fost greu să renunțe la rîs, dar că aceste persoane continuau să rîdă numai în particular, și foarte discret, acasă la ei, unde nu puteau fi văzuți de nimeni. Unele grupuri de prieteni intimi se adunau, își trimiteau copiii să petreacă noaptea la rude și pe urmă rîdeau două sau trei ore între ei.

Existau anumite cluburi unde mai apărea cîte un actor comic sau unde puteai vedea o comedie din trecut. Dar, pe măsură ce vechea generație a început să dispară, cluburile au dat faliment pentru simplul motiv că nu existau tineri amatori de rîs care să-i ia locul.

Rîsul în clădirile publice a fost interzis și considerat drept o manifestare de prost gust. Oricine rîdea într-un restaurant sau într-un teatru era obligat să părăsească imediat localul. Dacă cineva îndrăznea să rîdă pe stradă sau într-un parc, trecătorii, indignați, aruncau cu pietre după el.

Guvernul contribuia și el la campania împotriva rîsului, dînd în fiecare zi comunicate în care arăta că lucrurile merg mai prost decît în ziua precedentă. Pentru a se asigura că oamenii nu vor reveni la vechile lor obiceiuri, Washingtonul majora impozitele, adopta legi severe, evoca amenințări internaționale și prezenta rapoarte economice sumbre. Viața se înfățișa într-adevăr într-o lumină sinistră.

După cum spuneam la început, Toynbee afirmă că ultima persoană din Statele Unite despre care se știe efectiv că a rîs în public a fost Robert Ketchum, din orașul Salem ((Massachusetts). Ketchum se afla la un colț de stradă cînd un prieten al său, Adolf Green, care trecea prin apropiere, a alunecat pe o coajă de banană și a căzut. Înainte de a-și da seama ce face, Ketchum a izbucnit în rîs. S-a adunat atunci o mulțime furioasă, care a pus mîna pe Ketchum și l-a tîrît în centrul pieței, unde l-a legat de un stîlp, a aruncat crengi de copac la picioarele lui și i-a dat foc. Toate cele trei canale de televiziune au relatat acest eveniment, iar populația a tras învățămintele care se impuneau.

Toynbee este de părere că va mai trece multă vreme pînă cînd va mai rîde cineva în Statele Unite.

(După „International Herald Tribune")

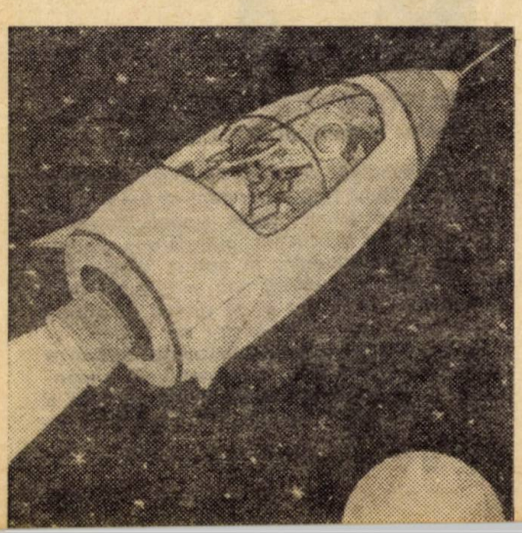

„Deturnare" în anul 2000

(Din „Paris Match")

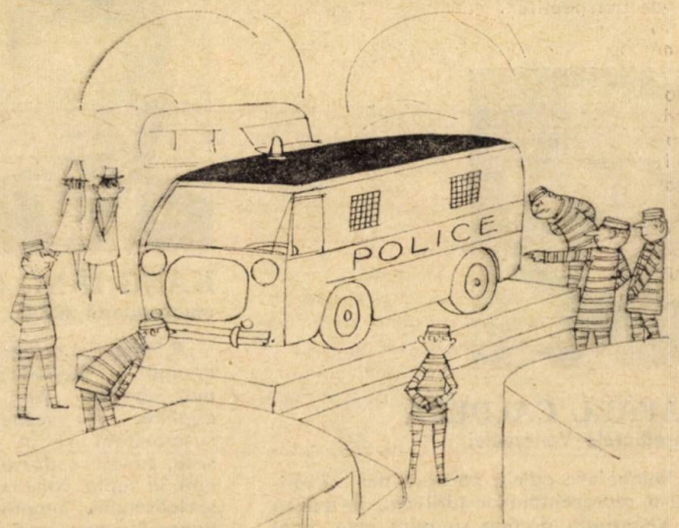

La Salonul automobilului: un model care stîrnește interes...

(Din „Paris Match")

Teodor MAZILU

A FI SAU A NU FI TURIST

Despre călătorii și semnificația călătoriilor, filozofii s-au ocupat foarte puțin, adevărul e că ei nu se dădeau în vînt după acest mod de cunoaștere ; Kant n-a avut curiozitatea nici să vadă măcar marea care se afla la doi pași. De altfel — cred eu — de-abia în epoca modernă, o dată cu rapida dezvoltare a mijloacelor de transport, călătoriile au devenit un mod de existență. Sînt oameni pentru care a fi turist înseamnă a trăi... În afară de peisaje, nu mai cer nimic de la viață. Am întîlnit în călătoriile mele în Europa occidentală și peste Ocean, în Mexico, oameni, și nu numai tineri, care refuză să mai stea în case, disprețuiesc imobilitatea, ei trăiesc pe drum, se căsătoresc pe drum, divorțează pe drum și visează să moară la o răstr-o formă de protest ?... Se călătorește, deci, nu numai de plăcere, se călătorește în scopuri politice, religioase, filozofice. Voiajul încearcă să înlocuiască mitingul... Am văzut pe străzile Londrei tineri rași în cap, îmbrăcați în portocaliul înțelepciunii budiste, ei erau hotărîți să străbată Europa în picioarele goale pînă ce Europa le va da dreptate... Călătoria a devenit pentru ei — ca și pentru mulți alții — o formă de protest, o posibilitate de a acționa. Cei care își fac din pribegie un mod de existență o fac din sila față de certitudinile burgheze, ei socot nesiguranța zilei de mîine o condiție superioară respectabilității. Desigur — acest dor de pribegie se exprimă și prin nostalgia față de epocile primitive, cînd nu apăruse încă

pîntie. Dar aceste ambiții sînt ale tinereții — de murit au să moară tot în patul lor. N-am vrea să luăm noi pîinea filozofilor și a psihologilor, dar nu se poate să nu remarcăm că întreaga omenire e cuprinsă de un cumplit dor de ducă... Cei care călătoresc cel mai mult sînt tinerii, pensionarii și mai ales văduvele. Sînt oameni care muncesc o viață întreagă cu speranța că la bătrînețe cel puțin vor admira cerul Spaniei... Dar, altul e cerul Spaniei la 20 de ani și cu totul altul la 65 de ani... Am văzut la Madrid o corrida, organizată special pentru un grup de turiști din Anglia și Statele Unite, energic trecuți de 60 de ani ; eu, care aveam 39 de ani, eram privit ca un impostor... Oamenii între 40 și 60 de ani călătoresc mai puțin ca turiști ; plăcerea lor sînt călătoriile de afaceri.

Eu cred că studiind turismul internațional, ajungem să înțelegem mai exact realitățile politice, problemele care frămîntă lumea, neliniștile și speranțele omului... Cine și-ar fi închipuit vreodată că aceste nevinovate călătorii se vor transforma în-

„Cu cît reușești să fii mai departe de civilizație, cu atît ai mai multe motive de satisfacție cînd te întorci acasă"...

proza lui Proust și filmele lui Antonioni și relațiile dintre oameni erau mai violente și mai simple.

Aceste călătorii sînt în același timp și călătorii în trecut, de aici nimbul lor poetic și de aici și lipsa lor de realism. Sigur — te poți duce oricînd pînă la capătul lumii, dar niciodată în trecut... Ignorarea prezentului e o vanitate puerilă... Voiajul a devenit și o formă de evaziune, se consumă un voiaj cu același sentiment cu care se consumă gin. Se așteaptă de la o călătorie aceleași iluzii care se așteaptă de la alcool.

Dar călătoriile sînt în Occident și o formă a vanității — o formă — prin care individul își demonstrează gradul lui de respectabilitate, situația lui financiară, locul pe care, cu chiu cu vai, a reușit să-l ocupe în societate. Nimeni nu te mai judecă după marca automobilului, toți te judecă după locul unde îți petreci concediul. Spune-mi unde călătorești ca să-ți spun cîți bani cîștigi... Degeaba ai Mercedes alb sau Alfa-Romeo ultimul tip, dacă-ți petreci concediul într-o stațiune din Spania, nimeni nu se uită la tine. Spania e socotită țara turiștilor cu venituri mici — un fel de braserie a celor săraci... Și-n materie de voiajuri există o modă pe care, dacă te țin curelele, trebuie s-o respecți. Sînt la modă insulele îndepărtate din Pacific — cu cît reușești să fii mai departe de civilizație, cu atît ai mai multe motive de satisfacție cînd te întorci acasă.

Literatura americană a descris magistral dramele sufletești pe care — cu ani în urmă — le născtea achiziționarea de automobile, pasiunile, vanitățile care se cheltuiau în această stupidă dorință de a te deosebi de altul... Cine nu avea o mașină mai elegantă decît a vecinului se socotea un om nefericit ; atît de nefericit încît se gîndea la sinucidere. Acum asemenea drame au ca temă voiajurile. Toate economiile se sacrifică de dragul unui cer mai albastru. O femeie e în stare să se uite cu ironie la un bărbat care-i mărturisește că s-a întors dintr-un scurt concediu în sudul Italiei. Dacă vrei să fii un bărbat galant, trebuia să-i oferi femeii o vînătoare de leoparzi în Africa. Cineva, la Paris, vrînd să-mi demonstreze ce bine i-au mers afacerile în anul care a trecut, mi-a declarat laconic în loc de oricare altă explicație :

— Anul acesta îmi fac concediul într-o mică insulă din Pacific...

Am înțeles că a dat lovitura. Dar ar fi o greșeală să credem că se călătorește numai din motive filozofice, politice, comerciale, religioase, numai din vanitate și snobism. Cei mai mulți oameni călătoresc — așa cum declara sec romancierul american Henry Miller, cînd a fost întrebat ceremonios ce caută la Paris : „așa, din plăcere".

Și e ciudat să vezi cum, în călătorii, înainte de tablourile lui El Greco, înainte de somptuoasele catedrale, oamenii caută fericirea. Ei cred că îndată ce au coborît scările avionului au și găsit ființa ideală. O turistă din Suedia îmi mărturisea cu umor și tristețe că de ani de zile colindă Europa în speranța de a descoperi un bărbat cu care să se înțeleagă... Cred că și acum mai caută...

Și din toate călătoriile, iarăși foarte ciudat — mai pregnant decît toate muzeele, toate catedralele toate aeroporturile ultramoderne — îți stăruie zîmbetul unui om. Acel zîmbet domină toate amintirile... Dacă dintr-o călătorie mă aleg cu o privire plină de inteligență și căldură umană, am sentimentul că n-am făcut drumul de pomană. Cunoscîndu-i la ei acasă, îți dai seama cît de asemănători sînt toți oamenii. Și atunci războiul ți se înfățișează și mai evident ca ceva cu desăvîrșire absurd, care n-are nici o legătură cu frumusețea inimaginabilă a lumii și cu nevoia omului de fericire.

CONTRAPUNCT

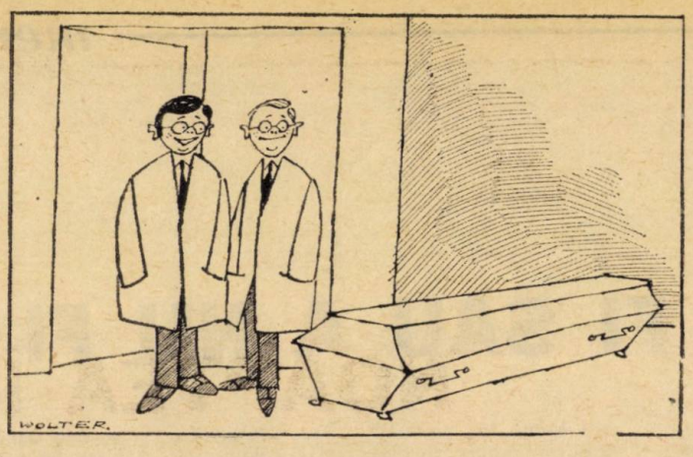

— *Asta e al treilea apendice operat de noi. Cred că pînă se întoarce şeful, mai avem timp de-o operaţie...*

(Din „Spiegel")

PUDDING-UL FESTIV

Geoffrey Humphrys

Potrivit legilor în vigoare, în Anglia nu e îngăduit ca cineva să facă sau să mănînce un pudding de Crăciun în ziua de Crăciun. Această lege a fost una din numeroasele măsuri adoptate de „Parlamentul Lung" al lui Cromwell pentru a descuraja sărbătorirea Crăciunului, definită în legea respectivă drept o „faptă cumplită şi eretică pe care creştinii trebuie s-o evite".

Nefiind niciodată abrogată oficial, legea este încă aplicabilă. Ţinînd seama că, an de an, se fac de Crăciun zece mii tone de pudding şi că, în cea mai mare parte, acest pudding e destinat să fie mîncat de Crăciun, rezultă clar că englezii sînt o naţiune de păcătoşi incorigibili.

Ironia soartei: una din persoanele care încalcă legea în modul cel mai grav este însăşi maiestatea sa regina. Ea nu numai că împarte de Crăciun vreo 400 de pudding-uri la diferite persoane merituoase dar mai şi oferă cîte un pudding fiecărui poliţist de gardă la Buckingham Palace. Şi nu s-a întîmplat vreodată ca un poliţist să aresteze pe regină, aşa cum s-ar fi cuvenit, pentru încălcarea legilor ţării.

Pudding-urile regale s-au modernizat şi ele. Cîndva erau preparate în bucătăriile palatului. Astăzi, ele sînt produse industriale, cumpărate la magazin.

Pudding-ul de Crăciun poate fi considerat pe drept cuvînt drept un simbol al Commonwealthului. Ingredientele lui sînt cu adevărat reprezentative: făina vine din Canada, untul din Noua Zeelandă, nucile pisate din Singapore, cuişoarele din India, scorţişoara din Ceylon, fructele uscate din Australia şi merele din Tasmania. Ouăle şi laptele sînt produse în Anglia, iar toată această superbă compoziţie e stropită cu alcoolul care a adus atîta glorie Scoţiei.

Dacă mănînci prea mult pudding, ajungi să-ţi lărgeşti cureaua cu o gaură sau să-ţi deschei nasturii, dar experţii în probleme de nutriţie declară că prăjitura ne face bine. Ouăle şi laptele furnizează substanţe care apără organismul; produsele cerealiere ne furnizează calorii, iar fructele uscate ne permit să stocăm rezerve de fier. Poate că pentru ţară ele nu sînt atît de utile ca rezervele de aur dar, din punct de vedere individual, nu sînt de dispreţuit.

În 1840, anul căsătoriei sale, regina Victoria a pus monezi de aur în pudding-ul de Crăciun destinat personalului Casei regale. Această idee s-a răspîndit repede în Marea Britanie dar, deoarece puţini oameni îşi puteau permite să pună monezi de aur în pudding-uri ele au fost înlocuite cu monezi de argint.

În ultimii ani a început să se pună din nou aur în pudding-uri. Cultivatorii de fructe australieni au oferit în 1961 pudding-uri de Crăciun bătrînilor şi nevoiaşilor din Marea Britanie. Două pudding-uri conţineau lingouri mici de aur, fiecare în valoare de aproximativ 25 de lire sterline. Un lingou a fost găsit în uriaşul pudding trimis lordului-primar al Londrei pentru a fi împărţit. Celălalt a fost descoperit într-unul din cele 100 de pudding-uri mai mici, distribuite în alte regiuni ale ţării. Fapt este însă că o lege severă interzice intrarea de aur brut în Marea Britanie. Drept care, norocoşii descoperitori au trebuit să restituie lingourile de aur Băncii Angliei pentru a primi contravaloarea lor în numerar.

Se povesteşte că, pentru a-şi face reclamă, un cofetar din New York a pus trei monezi de argint în compoziţia ce urma să fie folosită pentru prepararea a 100 000 de pudding-uri. A lansat apoi o mare campanie publicitară, anunţînd că găsitorii monezilor vor primi fiecare 1 000 de dolari. Pudding-urile s-au vîndut ca pîinea caldă dar probabil că cineva a înghiţit din nebăgare de seamă una din monezi căci, deşi toate pudding-urile fuseseră vîndute, au fost revendicate doar două premii.

Nu este recomandabil să ascunzi în gură ceea ce ai găsit în pudding-ul de Crăciun. Ernest Hatfield din Dover a procedat aşa cu o monedă de şase pence. Toată familia fusese avertizată la masă că în pudding se află o monedă. Şi totuşi, după consumarea întregului pudding, moneda nu fusese încă semnalată. Pe cînd membrii familiei discutau foarte contrariaţi ce putea să se fi întîmplat, Hatfield chicotea în sinea lui, continuînd să ţină moneda în gură. S-a întîmplat însă că, amuzîndu-se peste măsură de speculaţiile şi ipotezele emise în jurul lui, a sfîrşit prin a înghiţi piesa de şase pence. După 27 de ani, Hatfield a trebuit să fie operat pentru a i se scoate moneda din stomac deoarece, ori de cîte ori tuşea, sărea şi moneda de la locul ei.

În trecut, ori de cîte ori englezii s-au adunat de Crăciun — pentru distracţie, sport sau chiar războaie — li s-a trimis inevitabilul pudding. El a străbătut deşerturi aride, a navigat pe cele şapte mări, a fost coborît cu elicopterul, a fost lansat cu paraşuta în regiuni inaccesibile, ba chiar a fost strecurat înăuntrul unor obuze, pentru a ajunge la apărătorii unor poziţii pe front. Nu-i exclus ca anul acesta pudding-urile să fi fost transmise prin releu din S.U.A. de către un satelit sau să fi fost confecţionate cu ajutorul ordinatoarelor.

Oricum ar fi, să ne bucurăm de pudding-urile anului 1970. Dar fiindcă viaţa e tot mai scumpă, cine ştie dacă la anul vom mai avea posibilitatea să mîncăm pudding. În caz că o asemenea perspectivă vă indispune, încercaţi să păstraţi pudding de anul acesta pentru anul viitor. În care caz vă va interesa să aflaţi că oricum, potrivit unor eminenţi specialişti, un pudding de Crăciun este mai gustos după ce a fost pus un an la păstrare.

(După „Illustrated London News")

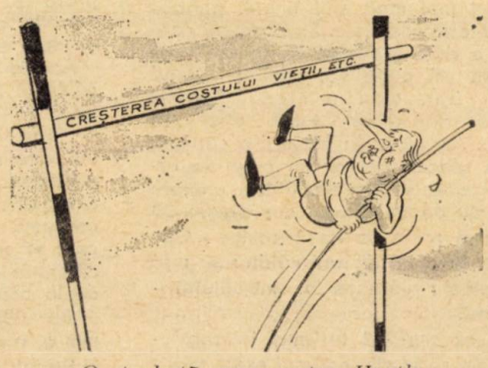

O ştachetă grea pentru Heath

(Din „Morning Star")

Ion BĂIEȘU

NOAPTEA ÎN SOHO

Poate nu era nevoie să vă mai spun eu că Soho este locul cel mai colorat al Londrei, Montparnasse-ul ei, semnul care-i salvează personalitatea și o poate face străinului nu numai respectată, dar și dragă. Cîteva informații istorice care să vă introducă în temă : cartierul a fost întemeiat la sfîrșitul secolului XVII, cînd cîteva mii de protestanți francezi persecutați se refugiază la Londra și se stabilesc cu cățel și purcel în împrejurimile lui Soho Square. Parte latină, poetică și boemă a capitalei britanice, artiștii și intelectualii s-au simțit aici la locul lor, și dau ca exemplu pe Mozart, Verlaine, Rimbaud, Canaletto și Karl Marx. Verlaine a scris într-un hotel din Soho, în care locuia la un loc cu apașii și damele de consumație, „Romances sans paroles", iar Rimbaud poemele din ciclul „Les Illuminations". Mozart dădea aici concerte la care veneau lorzi și prințese, iar Karl Marx și-a scris o bună parte din opera lui cu care a răsturnat o lume, pe Dean Street, la numărul 26.

Dar toate acestea nu sînt decît niște detalii banale, pentru că Soho, de fapt, nu este un cartier, ci un fenomen, un mod de viață și de existență, un teritoriu social independent al Angliei. În Soho oamenii trăiesc altfel, mănîncă altfel, se îmbracă altfel și gîndesc altfel. Intri în Soho ca într-o lume exotică și bizară, înspăimîntat de curiozitate și de riscul de a te întoarce acasă altfel, dacă nu cu o tăietură de cuțit în spate, atunci măcar cu o crestătură pe zona cea mai inocentă a sufletului tău.

Soho e locul în care tinerii englezi și străini ghiftuiți de viață vin, vorba unei reviste ilustrate, „ca să scuipe pe viață" (mormanele de gunoaie care zac pe străzi și trotuare și duhoarea de cîrnați care sfîrîie zi și noapte în aer liber face dintr-un început metafora plauzibilă). Băieții au părul căzut pe spate pînă spre șale, fetele se îmbracă în zdrențe, à la tzigane, și-și fac intrarea în micul infern chiuind și îmbrîncindu-se, jucînd fotbal cu cutii de conserve, pocnindu-se cu mere în cap, aruncîndu-se pe capotele mașinilor și cerșind bani sau mîncare. După o raită de cîteva ceasuri pe străzi și cîteva încăierări turbate (la care fetele iau parte frățește și cu picioarele și cu unghiile), haitele pletoase dau buzna într-un dancing numit „Barul dement", unde la miezul nopții începe să cînte o orchestră de chitare electrice, alcătuită din zece negri foști boxeri, care urlă fără întrerupere de se cutremură pereții. Barul e situat la subsol, nu are ferestre, fumul îți cade pe creierul mic ca o ploaie de plumb, e semibeznă, se bea și se dansează. Ringul e mic, băieții și fetele intră în dans separat, nu în cupluri, după care cad în transă, adică își zguduie trupul ca într-o criză epileptică, închid ochii, țipă, se tăvălesc pe jos vreme cam de un ceas-două. Cîteva negrese dezbrăcate 99 la sută se strecoară printre clienți ca niște umbre, punîndu-le în palmă țigări cu haşiș. Clienții fumează, privirea li se aprinde ca un incendiu, gesturile lor devin incoerente, apoi încremenesc pe scaune și coboară în lumea imaginației îmbolnăvite de absență și nepăsare animalică.

Localul se închide la ora 6 dimineața cînd vin băieții de ordine, adună de pe

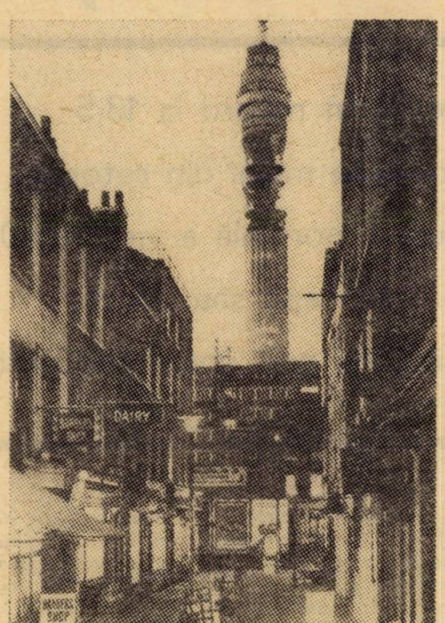

Soho — nu un simplu cartier

jos cadavrele vii și le aruncă în taxiuri, în camerele hotelurilor vecine sau pe trotuare, printre grămezile de gunoaie.

Soho e zona liberă a erotismului și pornografiei. Cinematografele anunță filme cu titluri de genul „Mă placi și tu ?" și cu inscripții care avertizează că „cine intră în sală leșină de plăcere". Dai lira, intri într-o bombă mizerabilă și vezi că pe ecran, în locul operei care ar fi trebuit să te lesine, se mișcă trupurile bronzate și implinite ale membrilor unui club de nudism (bărbați, femei și copii) care trăiesc după lozinca semicreștinească a „înfrățirii sexelor". Spectatorii plescăie gumă, fumează sau rontăie alune, într-o tristă indiferență obosită, unii își mint aici noaptea, dormind pe umărul vecinului.

Localurile cu strip-tease se înghesuie din zece în zece metri, fotografii în mărime naturală cu trupuri goale te cheamă înăuntru ca să uiți o oră de viață, de complexe, de necazuri, de familie. La intrare se află de obicei un italian care știe să vorbească mai multe limbi, care te îmbrățișează ca un vechi prieten și care îți dă biletul de o liră ca pe o favoare. Apoi te dă în primire unui șarlatan englez și sobru, care te întreabă dacă ești membru al clubului lor. Dacă nu ești membru, trebuie să mai plătești încă o liră. Faci scandal, ceri banii înapoi, italianul se face că intervine în favoarea ta, după care ești împins pe un gang întunecos, îți faci cruce, îți iei adio de la viață și te trezești într-o sală care geme de militari și adolescenți excitați, înghesuiți în jurul unei scene de doi metri pe doi. Programul este non-stop, fetele vin, se dezbracă, se mișcă două minute pe ritmul unei muzici leșinate, după care pleacă la alt bar. Programul localurilor de strip-tease durează de la ora 2 după-amiază pînă la 8 dimineața. După miezul nopții, fetele sînt obosite, dansează adormite, nu le mai deranjează cocoloașele de hîrtie și alunele cu care asistența le stimulează, nu e ușor nici pentru ele să se chinuie noapte de noapte pentru cîteva lire. Ziarele au denunțat cu vehemență uriașa afacere care se face cu strip-tease-ul în Soho, dar sindicatul fetelor care trăiesc din dezbrăcat a făcut un mare scandal, obligînd autoritățile să nu-și vîre nasul în treburile lor. Impresia cea mai puternică a făcut-o declarația unei tinere femei de 28 de ani, care a declarat că aceasta este o profesie onorabilă, singura sursă de cîștig pentru familia ei compusă din doi copii mici, o mamă bătrînă și un soț șomer. „Meseria mea este la fel de onorabilă ca oricare alta, soțul meu mă aduce la bar, mă așteaptă pînă îmi termin programul, mă duce apoi la alt bar și mă ia acasă dimineața. Trăim în secolul XX, nu este cazul să ne fie rușine de trupurile noastre, care arată așa cum arată, mai frumoase sau mai urîte".

În Soho mai sînt și localurile cu jocuri de noroc, în care se pot pierde și se pot cîștiga sume frumușele, dar ca să intri aici trebuie să fii introdus de un membru al clubului și să prezinți garanția a cel puțin cîteva sute de lire.

Cam de pe la ora 2-3 noaptea, nu e recomandabil să te plimbi singur prin Soho ; este bine, sănătos și just să te întorci la hotel, cu mintea tulburată, cu inima speriată și cu mîndria de a putea povesti prietenilor : „Am fost în Soho, să vă spun ce-am văzut acolo".

Se prevede că, în 1985, o duzină de staţii orbitale locuite vor evolua pe cer

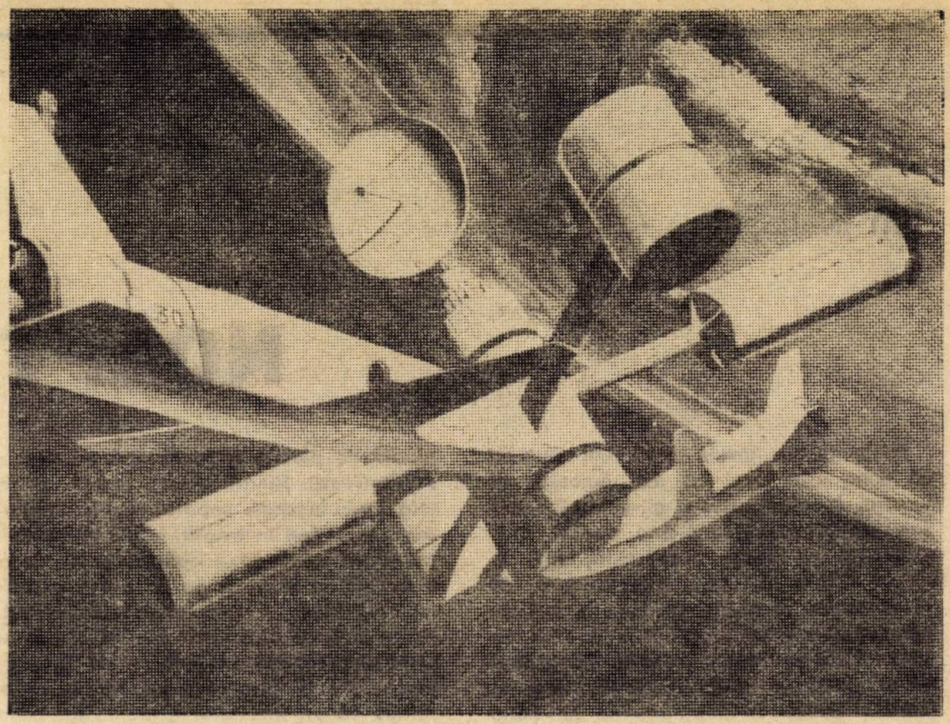

PESTE 3 DECENII, MILENIUL 3

- De la un miliard la 13,5
- Poftiţi la masa din retortă
- Durata normală a vieţii: 150 de ani
- A fi sub apă sau pe cer
- Circulaţi prin poşta pneumatică!

Nu un singur an, ci doi ani, celebraţi în aceeaşi noapte de Revelion – 2 000 şi 2 001 – vor face (primul cu melancolie, al doilea cu exuberanţă) hotarul între două milenii ale erei noastre.

Propriu vorbind, aceasta este unica lor semnificaţie. Cei doi ani constituie doar un important reper calendaristic pentru o bună parte din omenire, anume pentru aceea ce-şi măsoară timpul şi „lunile ce trec în goană" după calendarul introdus de Iuliu Cezar cu 45 de ani înaintea erei noastre şi corectat de papa Grigore al 13-lea în 1582.

Considerat azi, pe toată suprafaţa planetei, drept calendar de referinţă, sistemul iulian-gregorian de divizare a evoluţiei Pămîntului în jurul Soarelui şi-a extins aria abia în secolul 20, din nevoia de omogenizare a termenelor în contractele internaţionale şi a orarelor în transporturile navale şi aeriene.

Pe măsură ce ne apropiem de anul 2000, ne depărtăm, cum nu se poate mai mult – din punct de vedere spiritual – de superstiţiile medievale ce acordau celuilalt final de mileniu, anul 1000, o teribilă semnificaţie, socotindu-l „anul ispăşirilor", adică ultimul înaintea „judecăţii eterne".

Anul 1000 n-a fost, de altfel, singurul despre care s-a crezut că va încheia existenţa omenirii. Anii 1500 şi 1600 au fost aşteptaţi şi ei, cu groază, de milioane de bigoţi. Însuşi anul 1700, cel care încununa, în Franţa, „secolul filozofilor" a fost considerat fatidic de un număr mare de prezicători. De atunci şi pînă în zilele noastre, pasiunea pentru prognozele metafizice s-a epuizat, firește. Nu mai cred în sfîrşitul Pămîntului decît astrofizicienii care, evaluînd capacitatea calorică a Soarelui, prevăd că ultimul Revelion va avea loc peste vreo zece miliarde de... miliarde de ani, cifră absolut lipsită de conţinut emoţional.

Redus la rangul de reper calendaristic, anul 2000 nu pierde nimic din valoarea lui reală şi foarte importantă, anume aceea de bilanţ a două milenii de civilizaţie mediteraneană şi europeană – inclusiv toate extensiunile, conexiunile şi anexiunile acestei civilizaţii.

La rîndul său, anul 2001, moment de pornire al celui de-al treilea mileniu, poate fi considerat, de pe acum, uvertura unui uriaş program de activitate omenească, a cărui geneză trebuie căutată în conţinutul civilizaţiei actuale.

Dar, mai înainte de a ne îndrepta gîndurile către anii 2000–2001, va trebui să investigăm viitorul din imediata noastră apropiere. Ce noutăţi ne vor aduce următorii 30 de ani (durata, convenţională, a unei singure generaţii) în viaţa oamenilor? În ce fel ne pregătim intrarea în mileniul 3!

Pentru a răspunde acestor întrebări – fără să recurgă la agreabila aventură intelectuală a ficţiunii – publiciştii fac apel, în ultima vreme, la cea mai nouă ramură a ştiinţei, **prospectiva.** Este o disciplină adolescentă, care se bucură, deci, de o remarcabilă prospeţime, de multă putere de seducţie şi are viitorul de partea ei.

Formularea anumitor previziuni pentru deceniile 8, 9 şi 10 ale veacului 20 şi chiar pentru un timp mai îndelungat sînt posibile, prin optica prospectivei, dacă vom accepta, de la început, o mare doză de riscuri – mai mare decît a meteorologiei! – iar investigaţiile futurologice le vom face cu multă prudenţă, aşa cum înaintează astronauţii şi auto-roboţii pe solul imaculat al Lunii.

Ne aflăm, deci, în mişcare, pe un domeniu cu desăvîrşire necunoscut. Înaintea primului pas spre viitor, prospectiva ne învaţă că trebuie să privim îndărăt, pentru a şti bine cu ce forţe pornim, apoi să examinăm cu atenţie toate circumstanţele stării noastre prezente în care se înregistrează decalaje atît de importante în nivelul de dezvoltare şi abia după aceea să evaluăm, treptat, etapele viitoare ale progresului.

OAMENII DE MÎINE

Înarmaţi cu aceste elemente de metodă, să examinăm factorul numărul 1 al viitorului, **omul.**

În anul 1970, pe Pămînt trăiesc trei miliarde şase sute treizeci şi două de milioane de oameni, cifră comunicată de Biroul de statistică al Organizaţiei Naţiunilor Unite.

În 1950, numărul oamenilor era de numai două miliarde şi patru sute optzeci şi cinci de milioane, spun demografii, cu o evidentă nuanţă de îngrijorare, stîrnită de creşterea accelerată a mulţimii de pe glob.

Să privim, însă, mai adînc în trecutul omenirii, mult dincolo de anul 1950. Cifrele sînt, bineînţeles, mai puţin sigure, deoarece nu funcţiona Biroul de statistică al O.N.U., dar noi nu le vom reproduce decît pe cele acceptate de majoritatea demografilor.

Acum aproximativ o sută de mii de ani, planeta era locuită de familiile sau mai exact de cetele de „homo sapiens". Pentru a-şi cîştiga dreptul la supravieţuire şi a se dezvolta aşa cum vedem azi, specia probabil

De două ori mai multe locuințe, dar firește că nu toate edificiile viitorului vor împrumuta stilul piramidelor aztece

că era, de pe atunci, foarte numeroasă. Peste o sută de milioane, ba chiar, după unii autori, între două și trei sute de milioane de oameni „sapiens" erau presărați pe planetă și trăiau direct în mediu natural, în condițiile impuse de echilibrul „ecologic" – cuvînt despre care strămoșii noștri nu aveau nici cea mai mică idee.

Trebuie să admitem – mai cu seamă azi, cînd ne apropiem de bilanțul minuscul a numai două milenii – (civilizația noastră numără, în total, vreo 10 milenii) – că lupta lui „homo sapiens" pentru existență a fost inimaginabil de grea. Timp de o sută de milenii oamenii s-au înmulțit foarte încet, într-un perpetuu duel cu natura și cu speciile rivale. Trecutul acesta sumbru, abia descifrabil, apare ca un îngrozitor holocaust. Dar, deodată, ritmul foarte lent de creștere a numărului de pămînteni a făcut un salt. Evenimentul s-a întîmplat în imediata noastră apropiere cronologică și anume abia în a doua jumătate a mileniului actual, prin anul 1650, cînd planeta era locuită de 4–500 de milioane de oameni. De atunci, a început explozia demografică.

Între 1800 și 1850, populația globului atingea primul miliard. În 1950, așa cum am văzut, O.N.U. recenzează două miliarde și jumătate de oameni.

Din 1950 și pînă în 1960, numărul pămîntenilor a crescut, în medie, cu 50 000 000 pe an. Din '61 pînă în '70, sporul mediu s-a ridicat la 57 500 000 de oameni pe an.

Conform indicilor de creștere accelerată, evaluați acum, demografii afirmă că mileniul al doilea va trece asupra succesorului său o zestre de circa șase miliarde de indivizi din specia modernă „homo humanus" (cu standard superior de viață).

Continuîndu-se accelerația, în anul 2006 vor conviețui pe Pămînt 7 miliarde de oameni, iar prin 2025–2030 se va atinge limita critică a capacității globului terestru : 13,5 miliarde de locuitori.

Dincolo de această cifră, supraviețuirea nu este nicidecum interzisă, dar ea nu va fi posibilă decît în anumite condiții de organizare a mediului natural și mai cu seamă a celui social, cu accentul decisiv pe salvgardarea intereselor colectivității și cu tendința firească de echilibrare a denivelărilor sociale și economice care au ținut progresul sub frînă timp atît de îndelungat.

În fine, dacă în secolul 22 (între 2110 și 2120) planeta va fi acoperită **de o sută de miliarde de oameni** și dacă în acele momente ale viitorului va începe (sau nu) migrația spre alte planete, aceasta este o chestiune ce depășește limitele problemelor noastre.

Să revenim, însă, pentru o înțelegere exactă a fenomenului demografic, la lumea istorică și anume la pragul pe care l-a însemnat a doua jumătate a mileniului curent.

Relația între creșterea accelerată a populației, progresul științei și dezvoltarea producției prin mijloace tehnice este evidentă. În linii generale, relația aceasta funcționează și în zilele noastre și va funcționa, fără îndoială mai departe, cei doi factori activi, populația și economia societății, mișcîndu-se dialectic unul față de altul.

Au fost de-ajuns **trei secole** pentru ca numărul oamenilor să ajungă la **trei miliarde** și vor fi necesare numai **trei decenii** pentru ca numărul să se ridice la **șase miliarde.** Nu cumva, pentru a se produce avalanșa aceasta de viață, au intervenit, pe lîngă factorii sociali și economici, alte elemente, cu efecte mai greu descifrabile, cum sînt factorii biologici și fiziologici ? Răspunsul este nu ! De la „homo sapiens" și pînă acum, oamenii se nasc la fel și mor la fel. Avea dreptate antropologul englez A.M. Hocart cînd spunea, cu delicatețe, că nici măcar „în maniera de a dispune de corpul neînsuflețit nu s-au produs modificări în curgerea mileniilor". Oamenii se nasc și sînt înmormîntați exact ca acum cîteva milioane de ani. Singura contribuție – foarte importantă – a stadiului contemporan de civilizație la sporirea densității umane pe planetă este creșterea duratei medii a vieții. De fapt, un triumf asupra morții.

30 DE ANI PENTRU IMUNIZARE

Dacă astăzi trăim (e un fel de a vorbi) pînă la vîrsta medie de 70 de ani, înseamnă că în duelul său cu natura, omul, sistem biologic închis, unitar, fragil, în relații foarte limitate și precise cu mediul, a găsit mijloace mai bune de apărare decît în vremurile cînd viața era (pe alocurea, pe glob, mai este, și azi) de două-trei ori mai scurtă.

Mijloacele actuale de apărare sînt complexe, aparțin mai multor ramuri ale medicinii, chimiei, radiologiei, dar domeniul lor cel mai important este imunologia. În așteptarea momentului cînd vor fi destul de înțelepți încît să renunțe la războaiele dintre ei, oamenii au cîștigat războaiele cu aproape toți „dușmanii invizibili" ce-i puteau ataca organismul.

Pasteur, în a doua jumătate a secolului 19, a făcut pasul cel mai important spre victorie. Secolul 20 a perfecționat, la rîndul lui, metodele de lucru și a rafinat cunoașterea mediului viu, ajungînd pînă la identificarea corpusculilor virali. În 1970, știința medicală cercetează la microscopul electronic ultravirusurile, dar nu poate spune că ar fi găsit metodele sau „anticorpii" care să elimine complet și definitiv pericolul maladiilor infecțioase din corpul omenesc.

Următoarelor trei decenii le revine tocmai sarcina de a duce mai departe cercetările și de a obține :

– realizarea **imunității** perfecte și durabile a organismului omenesc față de invazia ultramicroorganismelor patologice ;

– identificarea agenților fizici sau chimici care provoacă **maladiile canceroase** și elaborarea terapeuticii de combatere a lor ;

– perfecționarea tehnicii **transplantelor** de organe, crearea „băncilor de organe", adică a „laboratoarelor frigorifice" în care diferite organe din corpul omenesc pot fi conservate fără leziuni ireversibile ;

– reducerea rezistenței imunologice a corpului față de organul transplantat ;

– prevenirea timpurie a maladiilor cardiovasculare ;

– eradicarea pandemiilor și epidemiilor persistente din societatea modernă, prin distrugerea bacilului lui Koch și a spirochetului, precum și prin ameliorarea funcțiilor nutritive ale organismului uman.

Vor fi oamenii în măsură să rezolve pînă în anul 2000 problemele enunțate sumar în această listă ? Să sperăm că da. Vor trece, desigur, și mai departe, în descifrarea secretelor biochimice ale celulelor vii, vor înțelege și reproduce procedeele de sinteză intracelulare. Acțiunea ultrasubtilă a moleculelor de acid-dezoxiribo-nucleic și oxiribo-nucleic (cei doi factori genetici descoperiți de savanții acestui secol) va putea fi dirijată către **obținerea de celule vii, în laborator** și ameliorarea activității acestor celule în organism.

În sfîrșit, enigmele neurocelulare, mecanismele sensibilității, procesele de acumulare și reproducere a datelor despre mediul exterior, așadar memoria și rațiunea, vor putea fi ameliorate și – probabil – modelate prin procedee de laborator.

Al treilea mileniu va cunoaște ființa omenească perfectă ? Nici vorbă nu poate fi. În primul rînd, mai mult de jumătate din oamenii ce trăiesc azi se vor afla în plină putere de viață și muncă peste 30 de ani și, cu tot respectul ce-l datorăm acestor semeni, nimeni nu pretinde că perfecțiunea corporală și psihică ar fi apanajul unanimității ființelor omenești.

Procesul de ameliorare nu poate fi spontan. Așa cum o idee tehnică nouă are nevoie de cîteva decenii pentru a ajunge în domeniul practic, tot astfel descoperirile din domeniul științelor medicale suferă și ele o copioasă întîrziere din cauza inerției intelectuale. Anumite rezultate obținute azi în laboratoarele de ultramicrobiologie se vor generaliza pentru folosul oamenilor probabil prin anul 2000. Primul lor efect va fi o nouă victorie asupra morții și – eventual – asupra bătrîneții. Se admite că durata vieții omenești va putea fi prelungită pînă la 150 de ani, cu condiția de a controla și dirija procesele de nutriție. În al treilea mileniu, oamenii vor trăi – așadar – 150 de ani, cifră pe care marele fiziolog Mecinikov o credea, încă de pe la sfîrșitul secolului al 19-lea, „limita naturală a vieții omenești". Nimic nu împiedică pe savanți să facă această prezi-

cere, în principiu. Ea se situează în limitele ipotezelor admise de știință. Oamenii își vor prelungi în mod sigur viața, dar niciodată, cu nici un preț, nu vor deveni nemuritori.

Se poate vorbi — după aceste perspective demografice — despre „suprapopulația" mileniului viitor ? În primul rînd, problema densității umane nu face parte dintre cele ce ar putea fi soluționate anticipat. Din toate punctele de vedere — etic, social, economic — deciziile, atît individuale cît și colective, privitoare la regimul natalității, compoziția familiilor, numărul de locuitori, volumul de producție necesar pentru întreținerea lor, nu pot fi luate decît direct de cei interesați. Totul ne îndeamnă să credem că umanitatea, ca ansamblu biologic, își va găsi întotdeauna echilibrul ei social și natural, în raport cu hrana și locuința. Dozarea rațională a instinctelor de conservare a individului și de perpetuare a speciei — ambele în cadrul viu al colectivității — vor face cu putință conviețuirea pe Pămînt — și eventual emigrarea pe alte corpuri cerești, a unui număr de oameni pe care astăzi nimic nu ne poate ajuta să-l apreciem.

PROTEINA DIN UZINE

Pornind, totuși, de la premisa „anul 2025 = 13,5 miliarde de oameni", se pune întrebarea în ce condiții vor locui și cum se vor hrăni acești viitori locuitori ai lumii, admițînd că inegalitățile actuale de nivel economic și social trebuie să dispară sau să devină mai puțin evidente.

Din nou, să căutăm răspunsurile în adîncul istoriei. Sursa dominantă de hrană a oamenilor a fost întotdeauna pămîntul roditor. Culegători și vînători de-a lungul a sute de mii de ani, hominzii și oamenii nu au început să înțeleagă valoarea nutritivă a recoltelor agricole decît acum 10—12 mii de ani. Și, cu toate că evoluția agriculturii a fost foarte rapidă, oamenii au încă incalculabile rezerve de hrană și de materii prime în crusta de pămînt, această peliculă subțire de substanțe minerale și organice, pulverizate și ținute în stare de suspensie într-un amestec intim de apă și de aer. Aici se află veritabila speranță de supraviețuire a viitoarelor miliarde de oameni. Potențialul de hrană pe care-l posedă pămîntul prin exploctarea agricolă extensivă și intensivă, prin punerea în valoare a solurilor virgine, drenarea și irigarea zonelor cu exces sau cu deficit de apă, este, deocamdată, nelimitată. Deficitul real în agricultură nu-l constituie pămîntul, ci omul. În secolul 20, producția agricolă s-a multiplicat pe unele suprafețe de cinci și chiar de zece ori față de trecut, grație exploatării cu mașini.

Pentru cele trei decenii ce au rămas din acest secol, perspectivele sînt mai mult decît promițătoare. Agricultura — evident foarte mecanizată și riguros planificată — se va preface într-o uriașă industrie agro-alimentară, domeniu esențial pentru dezvoltarea armonioasă a omenirii. De pe acum, în regiunile cu ploi puține și în regiunile costiere, se preconizează construcția unor complexe gigantice, formate din :

1) o suprafață agricolă de circa 300 000 hectare, reunind ferme specializate, alimentate cu rețele dese de irigație ;

2) una sau două mega-uzine energetice (atomoelectrice sau de tip clasic) furnizoare de putere electrică pentru întregul complex ;

3) surse bogate de apă dulce (lacuri de acumulare, fluvii cu debite reglate, apă desalinizată din mări și oceane) ;

4) un grup de uzine producătoare de mașini agricole și de mașini-unelte pentru „stațiile de servicii" ;

5) un grup sau două de uzine pentru prelucrarea integrală a producției agricole și pentru prepararea de îngrășăminte chimice.

Implantarea primelor complexe de tipul acesta va fi opera de căpetenie a deceniilor imediat următoare. Capacitatea lor de a satisface exigențele populației va crește paralel cu solicitările.

Alte mijloace de sporire a roadelor pămîntului vor fi puse la dispoziția oamenilor de către laboratoare. Nu e vorba de semințele miraculoase din care ar putea să crească plante inepuizabile, nici de substanțele chimice stimulatoare, ale căror efecte n-au fost verificate pe scară mare. În schimb, laboratoarele de fito-igienă vor avea un rol foarte important în agricultura viitorului. Se crede că ele vor fi în măsură să imite organizațiile internaționale de azi (O.M.S. etc.), care combat epidemiile și epizotiile și vor reuși să împiedice, de la pornire, invaziile de lăcuste, migrațiile insidioase ale insectelor parazite și ciupercilor microscopice, de pe urma cărora sînt distruse, anual, culturi cerealiere, legumicole și plantații de dimensiuni colosale.

Vor fi posibile aceste acțiuni fără să se afecteze grav sistemul ecologic ? O armată întreagă de specialiști, sub controlul puternic al opiniei publice, va avea datoria de a veghea la conservarea mediului natural, despre al cărui echilibru se spune că este — păstrînd proporțiile — tot atît de sensibil ca al organismului omenesc.

Dacă eforturile pentru extinderea și intensificarea agriculturii ar atinge un prag critic și roadele pămîntului nu ar mai satisface cerințele consumatorilor, la ce alte surse vor recurge oamenii viitorului ? Numeroși savanți speră că, mai înainte de a suna ceasul din urmă al mileniului al doilea, laboratoarele de biochimie și microbiologie vor încheia cu succes cercetările actuale în domeniul proteinelor sintetice. Va trece un răstimp de 15-20 de ani, pentru asimilarea lor tehnologică, apoi vom citi despre uzinele de proteine artificiale comestibile. Nu este exclusă nici presupunerea ca aceste produse din eprubetă să devină cu adevărat delicioase. Deocamdată, „masa de prînz din retortă" este o formulă care nu se bucură nici de entuziasmul gurmanzilor — adică al oamenilor cu poftă de mîncare — nici de sufragiile gurmeților — adică a oamenilor care preferă plăcerea de a gusta bucate rafinate.

În Statele Unite ale Americii trăiesc, într-o clinică de nutriție, cîteva persoane-test care, de doi-trei ani, se hrănesc numai cu un „regim dietetic din retortă", combinat din aminoacizi sintetizați în laborator, proteine concentrate, hidrați de carbon, acizi grași, vitamine și substanțe minerale dozate foarte fin. Hrana aceasta „nu are nici gust nici miros", dar se pare că este o combinație optimă pentru organismul omenesc. Dacă generațiile de oameni ai mileniului 3 vor găsi pe placul lor aceste dejunuri, rămîne de văzut.

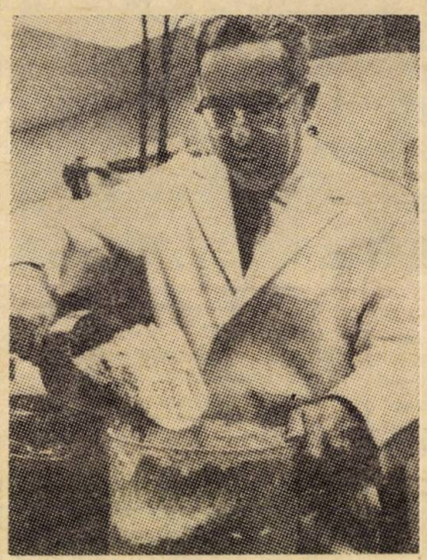

Proteine din... petrol, gata pentru a fi puse la tavă

VÎNĂTOAREA PE MĂRI ȘI OCEANE

Înainte de a se mulțumi cu mîncărurile strict chimizate, ei vor avea la dispoziție alte domenii de producție alimentară, nebănuit de bogate. Acestea sînt mările și oceanele, cărora li se spune, de pe acum, „ogoarele lichide".

Față de rezervele de hrană cuprinse în mări și oceane, oamenii sînt exact în stadiul în care se afla omul primitiv, acum cel puțin o sută de milenii, față de solul arabil. Întocmai ca strămoșii de demult, noi am rămas simpli vînători ai vietuitoarelor marine și, arareori, culegători ai fructelor abisale. Dacă oamenii de mîine își vor modifica această atitudine și, înțelegînd valoarea de neprețuit a mărilor și oceanelor, se vor hotărî **să le cultive,** atunci rezervele de alimente se vor înmulți cel puțin pe măsura demografiei.

Încercările de a cultiva mediul marin pentru obținerea de alimente au început, foarte timid, acum 10,12 ani, în Japonia. Cîteva zeci de hectare de suprafață lichidă, situată între insulele de pe coasta Pacificului, au fost „îngrădite" cu plute de bambus și cultivate sistematic. Au fost răsădite artificial alge comestibile și industriale, s-au făcut însămînțări artificiale, de pești. Planctonul natural a fost îmbogățit cu substanțe anume studiate, pentru a servi, la rîndul lui, ca hrană specifică mediului. S-a mers pînă la plantarea de mărgean și de scoici pentru perle de cultură.

Nu încape îndoială că pionieratul acesta pe „ogoarele lichide" este foarte complicat, dar rezultatele sînt de maximă însemnătate pentru oamenii mileniului viitor.

Conform factorilor de apreciere de care dispunem acum, alimentația nu va fi, deci, o problemă de nerezolvat pentru un număr de locuitori ai Pămîntului de două și de trei ori mai mare decît azi. Generațiile actuale le lasă, drept succesiune, schița unei „strategii a abundenței", elaborată, în linii mari, de F.A.O. și bazată exclusiv pe cultivarea solului arabil, fără a recurge la culturile în mediu lichid. Se preconizează, în schimb, o politică de culturi agricole intensive, specializate, care vor fi realizate cu ajutorul profesioniștilor „para-agricoli". Acești auxiliari ai agriculturii ultramoderne sînt oamenii care se ocupă — din laboratoare, ateliere și de pe teren — de problemele agrotehnice și de mecanizarea absolută a lucrărilor practice. Altă categorie de agricultori care, pentru moment, nu pot fi numiți decît „agrobusiness", sînt oamenii ce se vor consacra diversificării recoltelor, culturilor de legume cu mari proprietăți hrănitoare și valorificării lor semi-industriale, începînd chiar de la recoltarea pe locul de producție.

Vor izbuti savanții să descopere și să reproducă în laborator procesul esențial al vieții pe Pămînt, adică fotosinteza ? Se va întîmpla lucrul acesta în următorii 30 de ani, așa cum ni se promite ? În caz afirmativ, nici una din problemele schițate mai

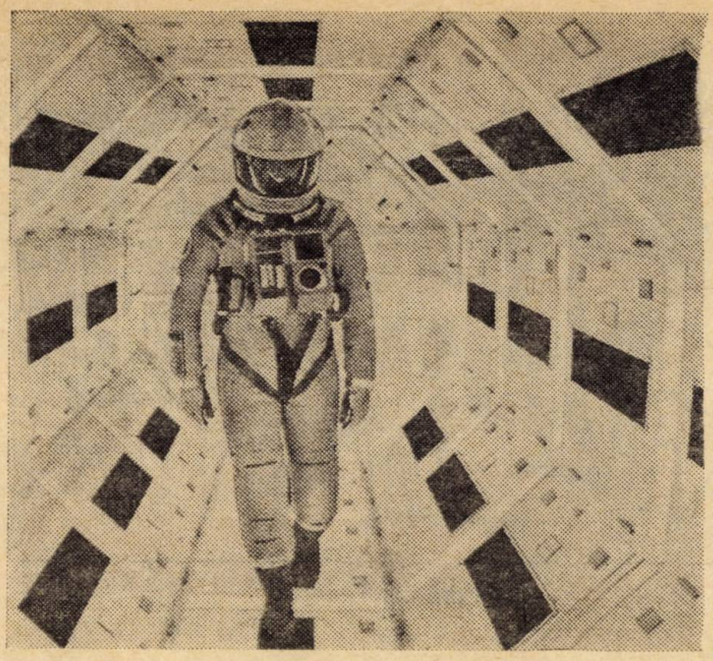

Într-un culoar al unei viitoare nave interplanetare. „Omul-etanș", cu ghete electromagnetice, pentru a învinge lipsa gravitației

sus nu va mai prezenta însemnătatea ce le-o acordăm astăzi. Dacă se vor putea obține cantități nemărginite de zahăr din apă și din acid carbonic și dacă genetica biochimică va pune la dispoziția chimiei industriale structura — acum încă secretă — a fermenților, alimentația substanțială va înceta de a fi o dilemă pentru foarte multe generații viitoare. În aceste condiții, nici demografia nu va mai avea aspectele critice sub a căror mască ne apare astăzi.

Mulți, bine hrăniți, cu viața prelungită, cu mijloace terapeutice foarte eficace, oamenii vor avea, totuși, alte probleme majore de rezolvat, fie în deceniile apropiate, fie, mai ales, în mileniul indefinisabil ce ne urmează. Aceste probleme sînt: distribuirea rațională pe profesii, ecuația „loc de muncă-transport-habitat" și, în sfîrșit, utilizarea timpului liber.

Pornind de la ipoteza că planurile de stat și planurile economice pe sectoare de producție și distribuție vor constitui în viitor, instrumente destul de eficace pentru orientarea profesională, nu este de crezut că s-ar putea produce vreo derută în acest domeniu. De altfel, profesiunea fiind atît de intim legată de învățămînt, iar acesta, la rîndul lui, legat direct de problemele producției, se poate crede că întregul mecanism, operînd ca un sistem cibernetic cu retrocontrol, nu se va ajunge niciodată la stări de criză gravă.

A ZIDI PENTRU UN SECOL

Simțitor mai complicată pare a fi ecuația „muncă-transport-locuință". Într-o lume urbanizată pînă la 90 la sută, cum se crede că vor fi anii 2000-2020, relația aceasta are un exponent înalt de importanță. Din experiența de pînă acum a umanității, rezultă că oamenii nu au — sau nu au căpătat încă dorința de a construi pentru eternitate. Înțelegem prin „eternitate" un termen lung, de exemplu un termen care să depășească posibilitatea de evaluare și de apreciere ale prospectivei. În fapt, oamenii au dovedit că ei zidesc pentru maximum o sută de ani, cu excepția unor clădiri publice monumentale. Locuințele — și mai ales clădirile cu destinație industrială — mai vechi de un veac sînt foarte rare. În locul lor se înalță imobile industriale și blocuri de locuințe incomparabil mai mari, mai solide, mai bine echipate, dar este foarte greu de spus dacă aceste clădiri vor fi utilizabile — la rîndul lor — mai mult de o sută de ani, ținînd seama de factorii demografici și economici noi, ce vor apărea în curgerea acestui interval de timp.

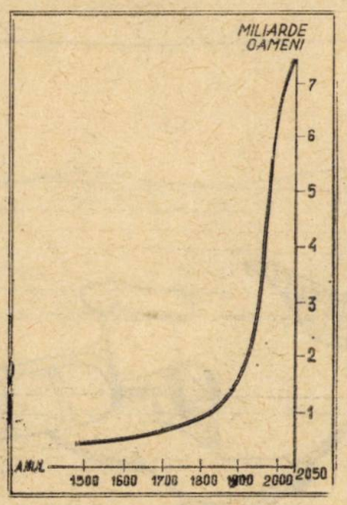

Trecut și prognoză demografică: numărul locuitorilor globului între anii 1500 și... 2050

Din punctul de vedere al futurologiei, arhitectura a rămas foarte departe în urma veacului. Pentru cei 6-7 miliarde de oameni care vor serba Revelionul mileniului 3, ar fi nevoie să se ridice, în numai trei decenii, **de două ori mai multe locuințe decît sînt acum pe planetă.** Și nu numai atît. Aceste locuințe trebuie să fie toate, din ce în mai repede, la același nivel de confort, de igienă, pentru toți locuitorii Pămîntului, denivelările actuale, de la coliba de frunze pînă la superapartamentul presurizat, nemaifiind posibile într-o lume din care vor dispărea, în mod inexorabil, privilegiile de orice fel. Probabil că singura soluție a viitorului nu sînt construcțiile, adică înălțarea propriu-zisă a edificiilor, ci pregătirea unei uriașe industrii a materialelor de construcție. Mai cu seamă a materialelor noi, plastice, impermeabile, insonorizate, termostabile. De pe acum se știe că peste 20 la sută din producția mondială de materii plastice a fost consumată de construcții, cota fiind, desigur, mult mai mare în anumite țări. Zidirile viitorului nu vor fi, așadar, o rezultantă a fabricilor de cărămizi, nici a celor de ciment, ci a interferenței multor sectoare industriale, în frunte cu chimia.

În unanimitate, arhitecții care colaborează cu prospectiviștii pentru a prefigura lumea urbană de mîine, sînt de acord că nu vor duce lipsă de teren pentru construcții. Un mare număr de constructori visează orașe edificate pe axe verticale, orașe arborescente, orașe turn, sau orașe zigurate, în trepte, construite deasupra solului, pe stîlpi uriași, printre care vor trece, nestingherite, căile de transport. La rîndul lor, aceste căi de transport nu vor semăna, aproape de loc, din chiar primele decenii ale mileniului 3, cu actualele noastre străzi, șosele și autostrăzi.

Dacă locuitorii orașelor, deci imensa majoritate a oamenilor viitori, vor să se deplaseze în condiții confortabile și sigure, ei trebuie să renunțe la ideea transportului individual. Automobilul împlinește un veac de existență între anii 1 990 și 2 000. Toate previzările converg spre a crede că, în acel moment, extraordinarul „vehicul al secolului 20", „vectorul civilizației și al economiei moderne", „idolul mecanic al generațiilor noastre", va fi un ridicol obiect de muzeu. Trenuri „pe perne", „trenuri continue", de fapt benzi rulante, completate cu scări tot rulante, circulînd, cel puțin pe orizontală, cu 4—500 kilometri pe oră, se vor substitui tuturor mijloacelor actuale de transport terestru. Nu va trece mult timp — deoarece timpul va fi materia primă cea mai prețioasă a deceniilor viitoare — și noile „trenuri" vor fi suprimate, pentru a face loc „sistemului pneumatic", descris cam așa: „un vagon sferic, alunecînd pe un film de aer, în interiorul unui tub care ar permite catapultarea fără șoc a o sută de pasageri deodată, cu peste 800 de kilometri pe oră". Dacă din dormitor pînă la uzină distanța va fi de cel puțin 50 de kilometri, o asemenea „poștă pneumatică pentru oameni" se va dovedi utilă.

Dar dacă oamenii nu vor mai trăi pe Pămînt? Genul acesta de întrebare este acum la modă. Nu se poate ști dacă va fi și peste 30 de ani. În ipoteza că, pentru trebuințele producției de bunuri materiale, din lipsă de materii prime, sau — mai puțin probabil — din lipsă de spațiu propriu-zis, oamenii vor căuta refugii în altă parte decît pe suprafața Terrei, soluțiile aflate la îndemîna viitorimii sînt multiple. Oamenii vor găsi loc sub sol, în locuințe implantate adînc, pînă la 2—300 de metri, în scoarța planetei, unde nu ar mai fi nevoie de încălzire, de apă curentă, ci numai de o foarte puternică ventilație.

Alt mediu, cu un grad relativ mai mare de ostilitate față de condiția fiziologică a omului, va fi mediul subacvatic. Experiențele cu diferite capsule submarine efectuate pînă acum nu au nici o concludență serioasă, nu pot fi extinse rapid, la dimensiuni sociale. S-a demonstrat, totuși, că eventualitatea construirii unor locuințe subacvatice nu mai este o aberație, în condițiile tehnice de azi.

Aproximativ același grad de probabilitate îl au, de altfel, și locuințele extraterestre, domeniu în care se știe ce experiențe interesante și spectaculoase s-au făcut de către astronauții sovietici și americani. În anul 1985 — etapă „de control" în desfășurarea ultimilor trei decenii — pe cer vor evolua cel puțin treipatru, dacă nu o duzină, de stații orbitale cvasi-permanente, locuite de oameni, cu schimbul. Din punct de vedere tehnic, în raport cu posibilitățile actuale de proiectare și de construcție, aceste laboratoare și „cosmoteluri" se pare că au cele mai mari șanse de a deveni reședințele unui număr important de oameni.

Instalarea lor este, în orice caz, de multe ori mai simplă și mai ieftină decît edificarea unor construcții pe Lună. Șanse mai mari de reușită vor avea, dincolo de anul 2 050, laboratoarele, uzinele și locuințele ce vor fi instalate în profunzimea solului rece de pe Marte, unde nu este exclus, în principiu, să se găsească posibilitatea implantării, sau poate mai exict a reimplantării vieții, cu ajutorul fotosintezei semiartificiale și a căldurii nucleare.

Am alunecat, inevitabil, în domeniul fascinant al științei imaginare, urmărind liniile mari ale gîndirii actuale cu privire la viitor.

De la numărul oamenilor mileniului 3 pînă la felul cum își vor procura hrana și cum vor locui, toate aceste chestiuni se împletesc pe viu, chiar de pe acum, se leagă și se dezleagă de la o clipă la alta, în ritmul vieții cotidiene. Nimeni nu se poate smulge din vraja subtilă a ideii de mîine. Cu fiecare faptă a lor, oamenii deceniilor imediat următoare pregătesc geneza Mileniului 3.

Mircea GRIGORESCU

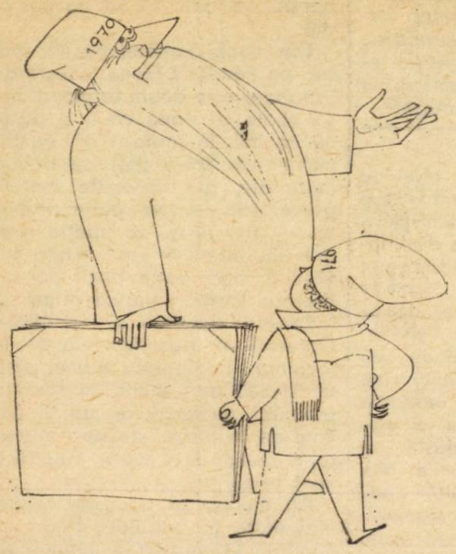

Ilustrată din Veneția

INSTANTANEE ...DE DURATĂ

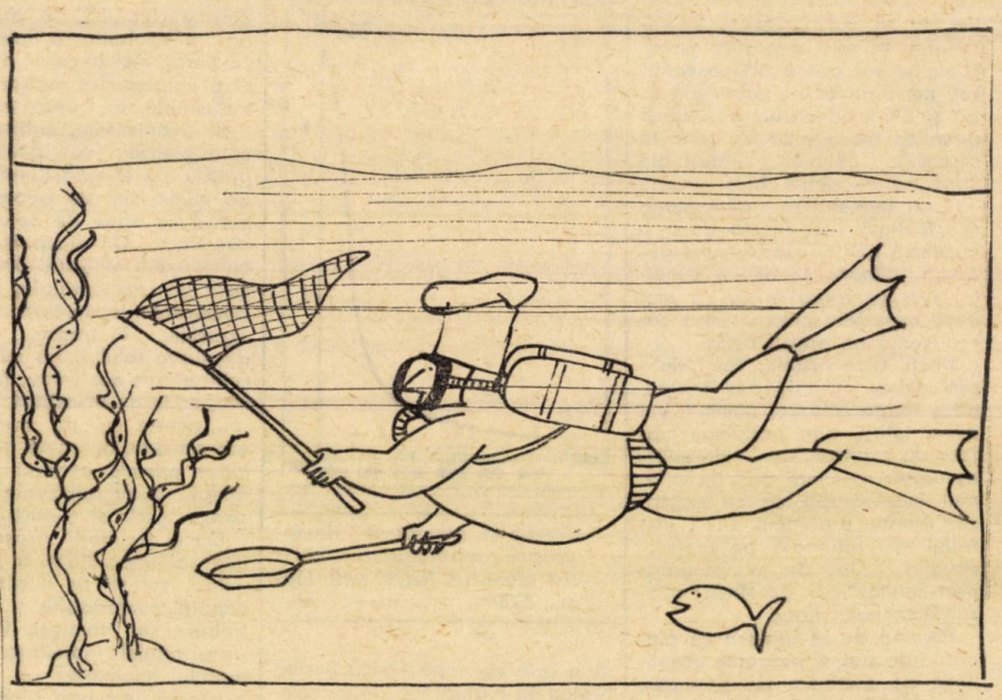

Bucătar în mileniul trei

Mercur '70

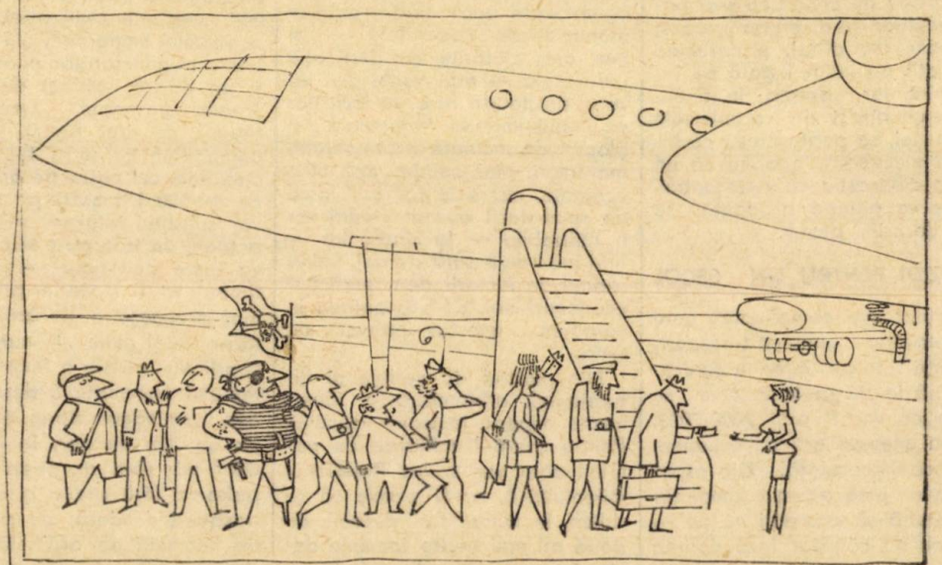

Piratul : — Pe vremea mea, îmi recunoșteam ușor confrații...

Ambasador, undeva în America Latină

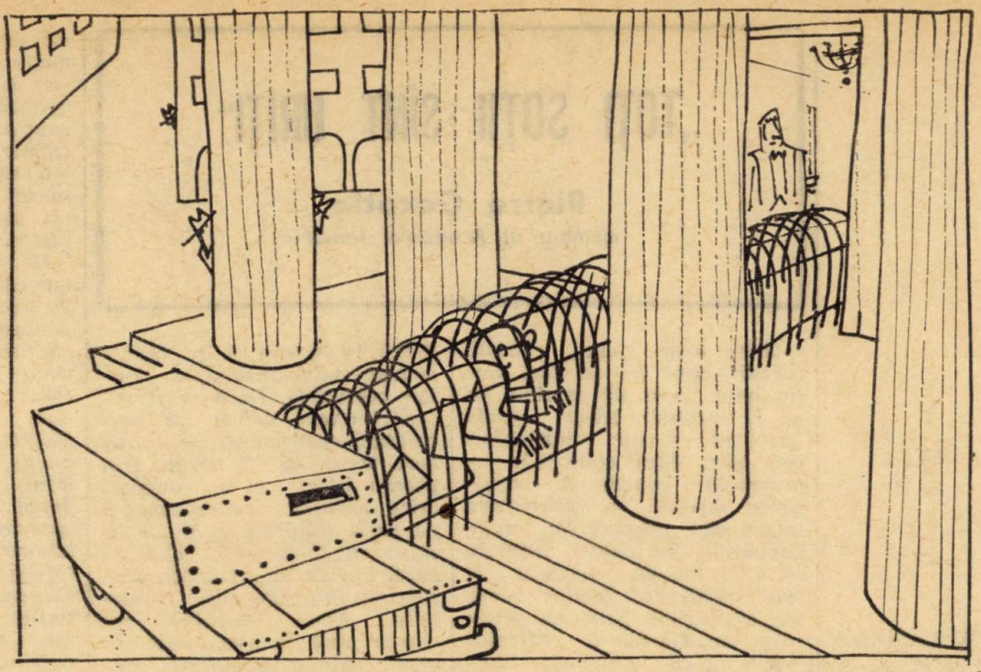

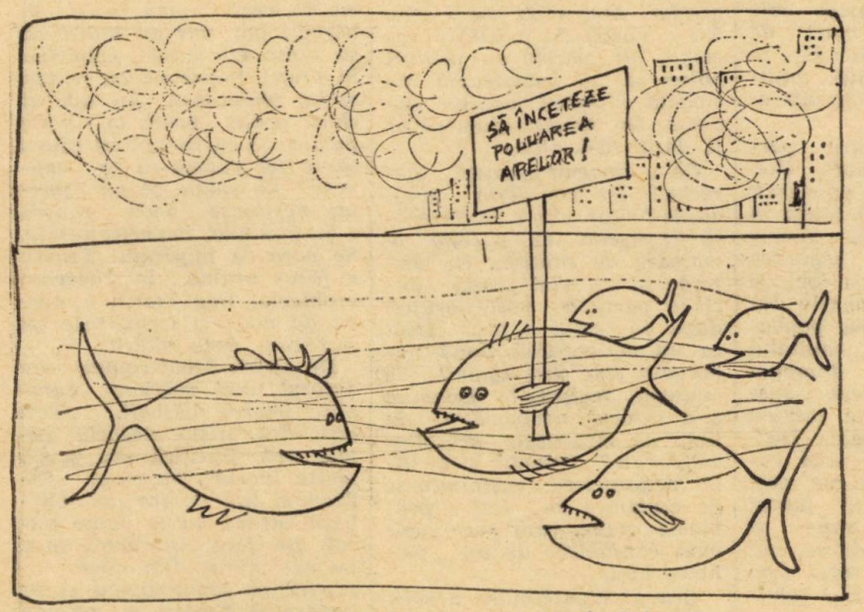

Fiţi mulţumiţi. De-aţi şti ce-i afară !...

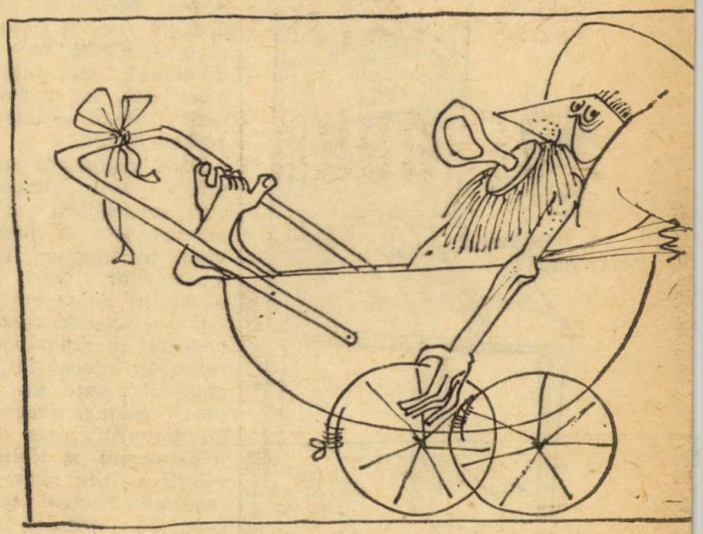

Subdezvoltarea...
...o problemă ajunsă la maturitate

— În ce limbă se înţeleg ?
— N-are importanţă... Bine că vorbesc...

Desene de CIK DAMADIAN

CONTRAPUNCT

DUPĂ VOTUL DE LA O.N.U

Încă un an cîştigat pentru Cian Kai Şi

(Din „Le Canard Enchaîné")

„TOŢI SOŢII SÎNT URÎŢI"

Pierre Gaxotte
membru al Academiei franceze

Orice s-ar spune, există lucruri care nu se fac. Soţia unui şofer de camion nu ar fi trebuit să-şi înşele bărbatul cu un nord-african căci, dacă conştiinţa universală condamnă separarea raselor, ea recomandă totuşi ca apropierea între popoarele de culori diferite să aibă loc cu decenţă şi fără încălcarea legilor sacre ale căsătoriei. Ştiu că generalul de Gaulle a afirmat într-o zi că practică integrarea fără s-o spună, dar această faţă a politicii sale algeriene este de mult de domeniul trecutului şi, în orice caz, nu trebuie aplicată într-o căsnicie, sub această formă.

Prin mijlocirea unui personaj din „Candide", Voltaire ne asigură că popoarele nordice par să aibă lapte în vine, în timp ce în vinele locuitorilor din regiunea muntelui Atlas curge foc şi vitriol. Această afirmaţie dovedeşte că psihologia popoarelor, în specal la capitolul amorului, este un domeniu încă nesigur, deoarece susmenţionatul şofer de camion îl dezminte pe Voltaire. Dezminţirea este chiar prea categorică. Nimeni nu va găsi ceva de criticat în faptul că, surprinzîndu-şi soţia şi amantul zbenguindu-se în Grădina Deliciilor, soţul cu pricina a manifestat o justificată indignare şi a administrat seducătorului o bătaie zdravănă. Dacă ar fi rezervat cîteva palme şi necredincioasei consoarte, lumea încă l-ar fi iertat. Din păcate însă, el a depăşit orice măsură: a dezbrăcat-o pe soţia adulteră şi a aşezat-o cu forţa pe o sobă cu gaze, aprisă în prealabil. Exceptînd împrejurimile muntelui Atlas, virtutea nu merge pînă la asemenea excese. Doamna a suferit arsuri grave. Domnul a fost arestat. Mai mult nu ştiu. Nu e vorba de o istorie recentă, iar ziarele au prostul obicei să nu povestească niciodată sfîrşitul faptelor diverse. Or, tocmai sfîrşitul aş fi dorit să-l aflu.

Ce a devenit această pereche? Îşi vor ierta unul altuia? Vor uita? E dureros să fii înşelat de o soţie amatoare de exotism. E dureros să nu mai posezi decît o parte a posteriorului, după ce restul a fost fript ca un cotlet. Cele două nenorociri sînt oare egale? Se anulează reciproc? Doamna şi-a refăcut nevinovăţia în timp ce cicatricele arsurilor dispăreau? Domnul şi-a uitat nenorocirea ruşinîndu-se de cruzimea sa? Iată probleme grave, care s-ar cuveni examinate de un psiholog abil.

Gravul Montesquieu a scris mult despre femei: constituiau pentru el un motiv de preocupare. Era un observator plin de bunăvoinţă. A luat apărarea rujului şi a pudrei: „E de neînchipuit cît de mult se ocupau femeile odinioară de tenul lor; cît de mult se priveau în oglindă, ce măsuri de precauţie luau; cît de mult trăiau sub o mască, de teamă să nu se pîrlească la soare". Machiajul a desfiinţat asemenea îngrijiri de prisos.

Ce părere are deci acest magistrat indulgent despre menajurile care merg prost şi despre soţii nemulţumiţi? „Scrisorile persane" se încheie printr-un masacru de serai: nu este un exemplu bun. În „Carnetele" sale, Montesquieu pretinde că romanii nu ştiau ce este gelozia şi că mergeau cu răbdarea atît de departe încît autorităţile au trebuit să ia hotărîrea de a pedepsi pe soţi pentru prea marea indulgenţă manifestată faţă de soţiile lor. De altfel, zadarnic. „Nu numai că ele au continuat să asiste la toate spectacolele, chiar şi la acelea în care luptau între ei bărbaţi goi, dar au îndrăznit să lupte ele însele, coborînd în arenă împreună cu atleţii şi cu gladiatorii. Au apărut chiar goale puşcă la băile publice şi cu timpul au ajuns să le fie ruşine să se acopere". Se spune că nu purtau veşminte decît pentru a-şi ascunde imperfecţiunile. Se pare că împăratul Traian a făcut ordine în această problemă. Dar Traian a murit de mult şi legile sale au fost cam date uitării.

De altfel, Montesquieu este autorul unei maxime cumplite pentru bărbaţi. „Toţi soţii sînt urîţi". Aceasta autorizează, justifică sau scuză multe lucruri, ba chiar îndeamnă la celibat pe bărbaţii cărora nu le place riscul. De fapt, istorioara mea nu are sfîrşit. Dar dacă amestec pe Montesquieu şi pe împăratul Traian în această afacere, este un fel de a spune că, în materie de nud şi de infidelitate, nu există nimic nou sub soare.

(După „Le Figaro")

(Din „Times")

Franco a împlinit 78 de ani...

(Din „L'Express")

OAMENII VÎRSTEI DE PIATRĂ

Unde și cum trăiesc primitivii în secolul XX

Există ținuturi care ajung extrem de rar în actualitate. Aproape că nu se vorbește despre Noua Guinee, despre Kalahari, despre Amazonia, despre crestele munților Anzi, pămînturi în care oamenii își duc traiul întocmai ca în urmă cu sute și mii de ani. Se mai întîmplă ca vreun ziarist, vreun fotoreporter îndrăzneț sau vreun cercetător solitar să se aventureze în aceste regiuni pentru a dezvălui apoi lumii lucruri incredibile pentru acest secol.

În miezul aproape deșertic al continentului australian, grupuri mici de aborigeni nomazi rătăcesc la nu mai mult de 500 kilometri de baza spațială de la Woomera, unde calculatoare electronice urmăresc pregătirile pentru lansarea rachetelor și sateliților artificiali. În Noua Guinee, apoape trei milioane de locuitori se află încă la începuturile istoriei, în timp ce relativ aproape, în atolul Bikini, situat în norul de insulițe și atoli din vestul Pacificului, se efectuează de 25 de ani experiențe nucleare. Pigmeii galbeni ai Africii cutreieră zone restrînse din regiunea australă a continentului, aceeași regiune în care se construiesc buildinguri uriașe din sticlă și beton și în care, cu utilaje ultraperfecționate, se extrage uraniu. Drumul transamazonian — lucrare îndrăzneață ce urmează să traverseze aproape întreg continentul sud-american și despre care se spune că va putea fi zărit cu ochiul liber de pe Lună — străbate zone ai căror locuitori nu au văzut încă un automobil, un aparat de radio sau un ziar. Coexistența civilizației, a revoluției tehnico-științifice cu aceste colectivități primitive este unul din tulburătoarele contraste ale epocii noastre.

Denumirea de „primitivi" — denumire, după cum vom vedea, numai parțial justificată — se aplică deopotrivă papuașilor, pigmenilor, boșimanilor, aborigenilor sau indienilor din America, oameni care ignoră fie țesăturile, fie ceramica, fie agricultura, fie descoperirile neolitice, fie pe toate acestea la un loc, și care se retarg mereu în fața omului alb. Numărul lor este necunoscut pentru că nimeni n-ar putea spune cîți nomazi cutreieră deșertul Kalahari sau cîți indieni se ascund în jungla terifiantă a Amazoanelor. „Primitivii" n-au fost și n-au putut fi vreodată obiectul unui recensămînt. Trăind într-o ignoranță totală, lipsți adesea de cele mai elemetnare mijloace de subzistență, ei se

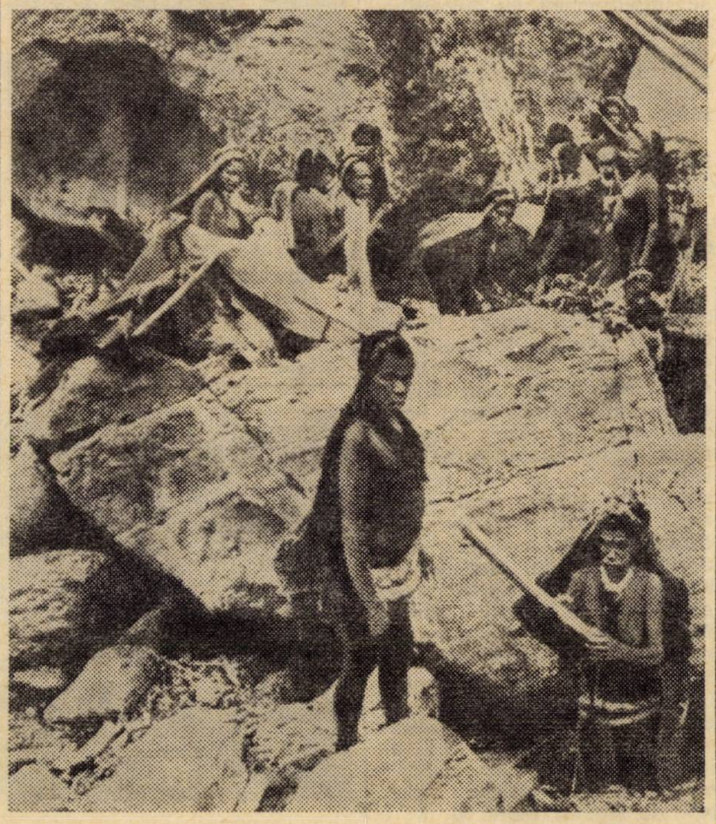

Tribul Jalé, din Noua Guinee, nu cunoaște țesăturile, dar obține sarea din cenușa fibrelor de bananier uscate la soare pe bolovani uriași

nasc și pier de secole într-un tragic anonimat.

PAPUAȘII

Dacă am socoti Australia un continent și Groenlanda un imens ghețar, Noua Guinee ar fi cea mai întinsă insulă din lume, cu cei 771 900 kmp. cuprinzînd nesfîrșite păduri ecuatoriale și țărmuri crestate adînc, pe care le scaldă valuri limpezi de culoarea cerului. Străină prin faună atît de Asia cît și de Australia, dar împărțită între cele două continente, insula se numără printre puținele ținuturi din lume unde se mai păstrează obiceiuri și stări sociale străvechi și, în care cultura și civilizația pătrund anevoios și cu rezultate minime.

Regiune cu o bogată istorie dar în care mai există acele *no white man's land*. Puțini sînt cei ce s-au avenurat în inima insulei, prin locurile unde sălășluiesc descendenții omului pe care, cu mult înaintea erei noastre, istoricul chinez Șu-Iu-Kua îl considera ca aparținînd culturii *dongson* — vîrsta de bronz a Indiei și Indoneziei. Înainte ca frații Leahy să descopere, în 1930-31, valea Wahgi, nu se știa că, dincolo de primele obstacole muntoase, trăiesc sute de mii de băștinași. Populațiile insulei (aproape trei milioane de locuitori), a căror origine, parcă mai mult ca oriunde, e înconjurată de mister, vorbesc 700 de limbi distincte și trăiesc într-o diversitate etnică uluitoare. Numai în districtul Goroka, în platourile înalte centrale, cei 90 000 de locuitori vorbesc șase limbi : kafe, agana, bena, gafuku, asaro, siani.

Oamenii acestor ținuturi au cunoscut avionul înaintea... roții pentru că numai pe calea aerului se putea ajunge la Goroka, Tanamehrah, Telefomin, Wamena. Drumuri, în accepția modernă a cuvîntului, se construiesc abia acum : în partea australiană a insulei o zi pe săptămînă — lunea, *the road day* — de-a lungul a sute de kilometri, indigenii depun o muncă neplătită pentru construirea unor căi de comunicații al căror rost nu-l înțeleg încă, în schimbul serviciilor prestate de administrația australiană.

Sînt în miezul acestei insule oameni care nu realizează ce înseamnă banul. La tîrgul din Goroka, băștinașii aduc fructe pe care le așternpe pămînt, calmi și răbdători ; alegi orice, oricît și lași o monedă sau cît socotești că merită, fără nici o tîrguială. Apoi papuașul, rămas imposibil, depune toți banii pe tejgheaua unei prăvălii al cărei stăpîn îi dă ce vrea el ; podoabe, un cuțit ori corn beef. Pentru triburile wahgi, valorile sînt altele : femeia, porcul, sideful și penele. Înaintea căsătoriei, femeia e liberă să întrețină relații cu orice bărbat, dar acesta este dator să plătească un „tribut" fratelui ei. Căsătoria se încheie prin evaluarea tinerei în porci și pene, în funcție de frumusețe și de tinerețe. Trăiesc relativ puțin — rar depășesc patruzeci și cinci de ani. Boli de tot felul distrug sistematic pe acești locuitori meșteri în fabricarea centurilor (singura lor îmbrăcăminte), diademelor și brățărilor. La moartea unui copil, mama își mutilează chipul cu pietre ascuțite, își smulge falangele și poartă un doliu nesfîrșit, iar cadavrul, expus într-o groapă spre a fi văzut de toți, e înmormîntat numai după ce devine schelet. Sufletul — socotesc ei — rătăcește după moarte două luni, apoi se schimbă în *kibe*, o formă eternă sub care începe o altă viață, asemeni celor vii, cu căsnicii numeroase și copii ; după ce toate rudele și cunoscuții din timpul primei vieți au murit, sufletul pornește spre munții Kubar, lăcașul strămoșilor.

Alte triburi, pigmeii din Valea Telefomin, au fost pînă acum cîțiva ani antropofagi. Boala *kuru-kuru*, care bîntuie printre ei, și a cărei cauză nu se cunoaște — cum nu se cunosc nici mijloacele de vindecare (nu sînt atinse decît femeile care, cuprinse de un tremur convulsiv și apoi de o paralizie generală, se sting în doi-trei ani) — e atribuită de medicul american Carleton-Gajdusek obiceiului de a-i devora pe membri morți ai clanului. Acești pigmei devin cu timpul agricultori.

În ultimul deceniu, organisme ale O.N.U. și adminis-

trația australiană au depus eforturi pentru a-i apropia pe papuași de epoca noastră. Sînt școlarizați anual 50 000 de copii. La Port-Moresby s-a înființat un fel de colegiu tehnic, iar în urmă cu patru ani, la Goroka, o școală normală care are actualmente 900 de elevi. Sînt papuași care reușesc să ajungă la universitățile din Sydney și Canberra, dar se pierd apoi în funcții administrative, fără nici un folos pentru locuitori.

Printre măsurile economice încercate se numără cooperativele NAMASU (Native Marketing Supply Service Ltd. — Serviciul indigen de comercializare și aprovizionare), care au ajuns să numere zeci de mii de membri. Rolul acestor cooperative, care vînd conserve din preparate culinare locale și obiecte de artizanat, e atît de mare încît, în idiomul local, pe lîngă fibră de nucă de cocos, „namasu" înseamnă și „dezvoltare". O dezvoltare mai vizibilă în Noua Guinee decît în orice alt ținut locuit de „primitivi". În partea australiană a insulei s-a încercat și imprimarea unui anumit interes pentru politică: în februarie 1969 a fost alcătuit un parlament local, format din 84 de mebri. Atribuțiile acestui parlament sînt însă strict administrative și orice proiect de lege trebuie supus și aprobării parlamentului australian. A fost încercat și un „embrion" de guvern — șapte deputați au fost numiți „membri ministeriali", cu atribuții administrative.

PIGMEII

Pigmeii din Africa, al căror număr nu se cunoaște, au devent în ultimele două decenii sedentari, după ce fuseseră timp de secole vînători și culegători nomazi. Se împart astăzi în populațiile bambuti (care trăiesc în regiunea Ituri, în nord-estul R.P. Congo), batwa (în bucla fluviului Congo), bagieli (în sudul Camerunului), akoa (în Gabon) și babinga (în sudul Republicii Africa Centrală, în sud-estul Camerunului, la nord de fluviul Congo). Despre pigmeii din Africa, Raoul Hartweg, profesor la Institutul de etnografie din Paris, susține că ar fi rămășițele unor migrații antice, de proveniență asiatică, și că ar putea fi apropiați de alte rase puțin numeroase — hotenții și boșimanii din Africa de Sud, a căror geneză se pierde departe, în negura vremii. Pigmeii n-au cunoscut și nu cunosc olăritul sau fabricarea metalelor: atît cuțitele și securile, singurele unelte pe care le folosesc, cît și oalele în care își fierb uneori hrana, și le procură din satele locuite de populația neagră pe care au început să o slujească, muncindu-i pămîntul. Trăiesc în mici colibe sferice, înjghebate din frunze și liane împletite și îngrămădite pe un schelet de lemn fragil, înnegrit de fumul gros produs de focul din mijloc, întreținut permanent. Dar toate aceste colibe nu mai „călătoresc" prin junglă, ca odinioară, într-un anume perimetru, în funcție de vînat. Cîte două-trei așezări de pigmei depind astăzi de un sat de negri, al căror pămînt îl lucrează bărbații. Înainte, bărbații împleteau plase din liane și vînau; astăzi, împletitul și vînatul e munca femeilor, cărora nu le ajunge timpul să mai culeagă fructe. Trăind într-o stare de subnutriție cronică, pigmeii se împuținează cu fiecare anotimp. Maniocul pe care, din pricina foamei, îl fură și-l mănîncă nepreparat, îi intoxică: conține acid cianhidric.

BOȘIMANII

Spre sud, în dreptul Tropicului Capricornului, trăiesc boșimanii — pigmeii galbeni — ai căror strămoși au vînat mii de ani nestingheriți în imensul ținut dintre fluviul Orange, munții Beciuana și Capul Bunei Speranțe. Boșimanii s-au opus înaintării și opresiunii albilor. După lupte nesfîrșite, în care numărul lor a scăzut considerabil, au fost nevoiți să se retragă spre zone mereu mai pustii. Au dispărut definitiv din Repubilca Sud-Africană, Rhodesia și Zambia. Mai pot fi întîlniți în Namibia și Angola — unde trăiesc într-un fel de „domiciliu forțat" — și, mai ales, în Botswana în semideșertul roșu Kalahari. Cei aproximativ 25 000 de oameni din Kalahari. trăiesc cu spectrul setei. Ei au învățat să caute apa la mari adîncimi, cu ajutorul unor țevi de stuf și pene, și să o păstreze în găoace pentru lunile de secetă. Vînatul e rar, dar boșimanii nu își fac provizii și consumă totul în comun. Dacă nu mai au ce vîna,se hrănesc cu rădăcini, scormonind pămîntul cu ghearele, pentru că nu dispun de nici un fel de unelte; după cum nu au nici țesături. Ca să se adăpostească, îngrămădesc frunze în jurul unor prăjini de lemn. Boșimanii sînt monogami, trăiesc în grupuri mici, înrudiți de obicei, fără vreun conducător. Nu cunosc vreo formă de organizare socială, alcătuind aproape un colectiv anarhic. Sînt mîndri dar pașnici și cutrieră o imensă suprafață semideșertică pe care omul alb n-a îndrăznit încă să o străbată. Omul alb, care nu prea departe de Kalahari, construiește hidrocentrale și sporește randamentul solului prin întinse lucrări de irigații...

NEGRITOS ȘI ABORIGENI

Unele populații primitive se opun vreunei schimbări a felului lor de trai, se retrag în junglă, în deșerturi, pe platourile ascunse între crestele munților și se sting treptat. Altele încearcă o adaptare sau sînt asimilate de civilizația contemporană. Vechii locuitori ai Filipinelor, numiți la sosirea spaniolilor *negritos*, mai sînt în număr de aproximativ 25-30 000, în insulele Mindanao și Palawan. Căsătoriile mixte și obligația de a-și schimba ocupațiile i-au împuținat pînă aproape de dispariție. Se împart în trei grupuri, în funcție de ocupația principală: vînători (care vînează cu cîini și săgeți otrăvite), culegători de fructe și sedentari, legați de pămîntul pe care își au colibele. Femeia este cumpărată; sînt în schimb pedepsite aspru furtul, violul, adulterul. Manifestă față de copii o prețuire mult mai profundă decît în alte ținuturi: un orfan este imediat adoptat și crescut ca propriul copil. O mare parte din *negritos* au început să lucreze în exploatările forestiere ca tăietori sau paznici, alții se îndreaptă spre porturi, unde devin hamali.

Din aborigenii Australiei, între 300 000 și 500 000 în urmă cu două secole, au mai rămas 40 000 „pur sînge" și 65 000 amestecați și răspîndiți pe întregul continent. Astăzi aborigenii se împart în mai multe categorii: nomazi; cei care trăiesc în rezervații, adaptîndu-se modului de viață european; cei ce trăiesc la marginea orașelor, în condiții de mizerie; cei ce locuiesc în ghetto-urile orașelor; în sfîrșit, cei, foarte puțini, relativ asimilați de societatea australiană.

INDIENII DIN AMERICA

Formau o civilizație foarte avansată în urmă cu sute și mii de ani, ocupînd întreg continentul. Astăzi reprezintă 35 la sută din locuitorii Mexicului, 66 la sută din locuitorii Guatemalei, o însemnată parte a populației din Honduras, Ecuador, Peru, Bolivia; sînt estimați la șase-șapte milioane în regiunile andine. O parte din ei s-au adaptat vieții moderne din țările respective. Alții refuză sau nu pot să-și părăsească vechiul mod de trai pentru simplu motiv că nu li se oferă nimic mai bun în schimb și continuă să aparțină epocii de piatră.

500 000 de indieni trăiau în Amazonia la începutul acestui secol; astăzi au mai rămas ceva mai puțini de 70 000. Genocid endemic. În 1910 a fost creat „Serviciul de protecție a indienilor" (SPI) de către mareșalul metis Cándido Rondón. Eficacitatea inițială a instituției s-a pierdut după o vreme: fondurile erau deturnate, pămînturile acaparate, indienii aflați „sub protecție" erau uciși sau vînduți ca sclavi pe plantațiile de cafea și cauciuc. Un ziarist dintr-o echipă care a anchetat activitatea SPI scria: „Suplicii și pedepse corporale, ca smulgerea tendoanelor genunchilor, au fost aplicate de crescătorii și cultivatorii «civilizați» indigenilor care refuzau să

În triburile din regiunea superioară a rîului Xingu (Brazilia), femeile sfărîmă și astăzi fructele cu maiul, în trunchiuri de copac scobite

Trăind în condiții de sete cronică, boșimanii din Kalahari au învățat să caute apa în adîncul deșertului, sorbind-o cu ajutorul unor „țevi" de trestie

servească drept animale de povară sau să predea recoltele pămînturilor lor ; tinere indiene au fost violate și îndreptate spre centrele de proxenetism sau vîndute unor proprietari bogați; au fost descoperiți bărbați zăcînd ghemuiți în temnițe de 1,30 m pe 1 m atinși de boli infecțioase ; copilele au fost private de instruirea școlară pentru a legăna, după-amieze întregi hamacurile soților anumitor funcționari ai SPI și, ca urmare, căpătau varice la picioare încă de la șase ani. S-au petrecut și nelegiuiri mai mari : exterminarea sistematică a unor triburi întregi. Cel mai mult au avut de suferit semințiile *pataxos* și *xavantes*, în statul Bahia, *cintas largas* și *beiços de pau* în Mato Grosso. Primii au murit prin inocularea variolei, ceea ce reprezintă un progres tehnologic față de 1935, cînd etnograful francez Lévi-Strauss descoperise că albii fură, în spitale, veșmintele persoanelor atinse de această boală și le «dăruiesc» familiilor indigene. Ceilalți au avut de înfruntat armele de foc, mai cu seamă carabinele crescătorilor de vite, care rîvneau aceste pămînturi".

Tribul *beiços de pau* a pierit din pricina alimentelor contaminate de variolă și tifos sau a zahărului otrăvit. Doi supraviețuitori au povestit această dramă ziariștilor. În statul Goias, pe malul fluviului Tocantin, trăiau o sută optzeci de indieni *gavioes*. În 1956, lîngă așezarea lor a fost întemeiată o exploatare de lemn prețios. Cei douăzeci și patru de supraviețuitori au relatat misiunilor de anchetă metodele folosite pentru exterminarea lor. Din semința indiană *botocudos* din Espirito Santo, pe coasta atlantică, au mai rămas opt suflete.

Genocidul a îmbrăcat și forme indirecte : indienii care trăiau în apropierea așezărilor civilizate, încercînd să se adapteze, se stingeau datorită subnutriției și foametei. Paralel cu anchetarea crimelor săvîrșite împotriva indienilor, guvernul brazilian a fost nevoit să deschidă anchete privind speculațiile. Teritoriile care aparțineau triburilor de indieni sînt bogate în esențe prețioase, în plante medicinale, în minereuri. Indienii au fost alungați mereu mai departe, în junglă, pămînturile lor fiind vîndute și apoi revîndute la prețuri mari.

„Societatea pentru protecția indienilor", mult prea compromisă, a fost desființată în 1967. Locul ei a fost luat de „Fundația Națională Indiană", care patronează și Parcul Național Xingu, creat în urmă cu 29 de ani de frații Leonardo, Orlando și Caudio Villas Boas. E vorba de o suprafață de 24 000 kmp, de-a lungul rîului Xingu, afluent al Amazonului, în care religia, organizarea socială, costumele și arta indiană sînt menținute în forma lor naturală de toate semințiile ce trăiesc aici: chiukahameí, kayabí, trumai, kalapalo, nahukua, kamayura, waura, yamalapití, kuikúro, mehinaku.

Indienii din bazinul amazonian — ascunși în junglă, între mlaștinile colcăind de șerpi și aligatori și numeroasele brațe ale afluenților Amazonului, pe tărîmuri unde numai hidroavionul poate pătrunde — nu sînt singurii oameni din America de Sud cantonați într-o altă epocă. În Paraguay trăiesc triburile *guayaki*, pe cale de dispariție. Indienii *cayapas* din Ecuador s-au refugiat în păduri, într-o zonă extrem de umedă (în care plouă 330 de zile pe an), de-a lungul fluviului Cayapas și al afluenților săi: Sapayo, Sanmiguel, Camarones. Cînd Gaspar de Torres sosea, în 1590, în această regiune, indienii *cayapas* ocupau mari întinderi de pămînt și cunoșteau o organizare socială avansată. Cele 2 000 de rămășițe ale acestei populații de odinioară, astăzi refugiați în păduri, n-au văzut niciodată vreo școală, vreun funcționar guvernamental și n-au beneficiat de serviciile administrației. În schimb, învățînd în ultimele decenii să distileze sucul de trestie de zahăr, degenerează din pricina alcoolismului.

În podișul peruvian, indienii care cultivau porumbul cu opt secole înaintea erei noastre și cunoșteau douăzeci și patru de specii de cartofi, nu mai cultivă astăzi nici măcar terasele aflate la 3 000 metri înălțime, de pe care mai obțineau în urmă cu 60 de ani însemnate recolte. Mereu mai puțini, obligați să se căsătorească între ei, specia degenerează: se nasc copii debili mintal, surdo-muți, monstruoși la înfățișare. Alcoolul și subnutriția desăvîrșesc „acțiunea de civilizare".

Ostracizați de cuceririle albilor în ținuturi neprimitoare sau inaccesibile, populațiile vîrstei de piatră ne relevă un incredibil contrast în acest secol al ordinatoarelor și al călătoriilor spațiale. Trebuie pe de altă parte precizat că unele din aceste populații sînt clasificate impropriu drept „primitive" și că ele nu se situează cu nimic mai prejos de omul alb. De altfel, pentru antropologi, civilizația se naște o dată cu omul: oriunde apare el, se conturează o anumită formă de civilizație. Primitivitatea condițiilor materiale se asociază uneori cu existența unor raporturi moral-sociale evoluate sau cu o uimitoare subtilitate artistică. Operele de artă ale incașilor, bunăoară, se află și astăzi la loc de cinste în muzeele lumii. „Gîndirea sălbatică — scrie Lévi-Strauss — este logică, în același sens și în același fel ca și a noastră, dar așa cum este a noastră, numai cînd își dă osteneala să cunoască un univers căruia îi recunoaște simultan proprietăți fizice și proprietăți semantice". Savantul finlandez Rafael Karsten consideră că unele din aceste populații au atins un nivel spiritual superior, deși diferit de al nostru: înțeleg și explică natura, practică medicina, controlează perpetuarea speciei etc; numai un șoc, o forță din afară acționînd cu brutalitate — bolile, alcoolul, violența — poate distruge echilibrul perfect dintre om și om sau dintre om și natură.

Mai „primitivi" sau mai evoluați, oamenii aceștia, inclusiv cei ce par să trăiască încă pe primele trepte ale istoriei, aparțin totuși lumii de astăzi. Acțiunile promovate de O.N.U., de instituțiile sale specializate, de alte organizații în folosul lor, eforturile concertate menite să-i salveze de foamete, de subnutriție, de ravagiile maladiilor distrugătoare, de genocidul direct sau mascat — reprezintă nu numai o problemă de echitate pentru comunitatea internațională ci și o cale eficientă de a aduce aceste populații în contemporaneitate.

Stelian ȚURLEA

LECȚIA PRIMITIVILOR

„Oamenii primitivi pot să ne dea lecții". Nu este o lozincă hippie, ci concluzia unui articol publicat recent de foarte serioasa revistă americană „Science". Autorul este un genetician, James V. Neel. Și, de patru ani, în colaborare cu vreo douăzeci de cercetători, sub egida universității din Michigan, el studiază sistematic condiția fizică a trei triburi indiene uitate, care locuiesc în fundul bazinului Amazoniei.

Unul dintre ele, yanomăna, vorbește o limbă care nu este înrudită cu nici una cunoscută. Antropologii au avut nevoie de 15 luni pentru a o învăța, înainte de a-și începe lucrările.

În total, au fost examinați peste 2 500 indieni, aparținînd triburilor yanomana, makiritare și chavante, au fost stabilite formulele lor sanguine și cromozomice, iar evoluția ereditară a grupurilor a fost reconstituită printr-un ordinator.

„Acești indieni — declară Neel — care nu se întîlnesc niciodată cu oameni albi, care trăiesc și acum aproape exclusiv de pe urma vînătorii și a culesului, sînt fără îndoială, ceea ce se apropie cel mai mult, în zilele noastre de omul primitiv, de omul dinaintea Istoriei și dinaintea civilizației, reproduc condițiile în care umanitatea și-a petrecut cea mai mare parte a timpului de cînd a apărut pe Pămînt".

Primele rezultate ale studiului ne determină să ne revizuim multe idei preconcepute cu privire la aceste condiții. În primul rînd, în ciuda caracterului aspru și precar al existenței lor, acești indieni sînt destul de sănătoși. În orice caz, mai sănătoși decît țăranii din India contemporană, indiferent dacă este vorba de mortalitatea infantilă sau de rezistența la boli. Ei se bucură de o imunitate naturală cu totul remarcabilă. Procentul de gammaglobulină din sîngele lor este de aproximativ două ori mai mare decît la omul civilizat. Or, gammaglobulina constituie cea mai bună apărare a organismului împotriva agresiunii microbiene.

Principalul motiv al acestei rezistențe excepționale este, potrivit lui Neel, grija cu care sînt crescuți copiii, datorită unui sistem riguros de control al nașterilor. Diferite proceedee, care merg de la tabuurile sexuale pînă la infanticid, obligă tribul să nu aibă mai mulți copii de cît poate hrăni. „La patruzeci de ani — constată Neel — o indiană a adus pe lume mai puțini copii decît multe gospodine americane, deși și-a început viața sexuală mult mai devreme".

Acest lucru pare atît de important autorului încît el se întreabă dacă controlul nașterilor nu este unul din factorii hotărîtori ai hominizării, la fel ca și unealta și limbajul. Fapt este că specia umană e singura, din lumea vie, care îl practică, poate de la originile ei. În orice caz, Neel consideră că civilizația a dus la un regres în domeniul sănătății, pe care progresele actuale ale medicinei abia încep să-l corecteze.

Dar, în calitate de genetician, el se interesează în special de un alt aspect al observațiilor. Acești indieni, care sînt puțin numeroși și trăiesc într-o izolare completă, prezintă între ei deosebiri genetice apoape la fel de importante ca acelea ale indivizilor, luați la întîmplare, dintr-o țară modernă, deschisă tuturor amestecurilor de populație. Au fost necesare cercetări îndelungate pentru a explica acest fenomen, la prima vedere paradoxal.

Două acțiuni se conjugă. În primul rînd, dezintegrarea tribului în sate minuscule, care duce la separarea diferitelor patrimonii genetice. Apoi, înăuntrul acestor sate, instituția poligamiei, care determină oamenii să trăiască pe baza aceluiași patrimoniu genetic întărind astfel originalitatea lui. Ajungem la ceva care seamănă cu practica crescătorilor, atunci cînd vor să selecționeze cutare sau cutare rasă specială de animale și să creeze pe cale artificială deosebiri genetice.

Pe bază de cifre, Neel demonstrează că moravurile triburilor indiene au permis o evoluție mai rapidă decît evoluția biologică naturală, bazată doar pe hazardul mutațiilor. Moravurile actuale, care lasă libertate deplină hazardului biologic, nu vor duce deci oare la o încetinire a evoluției ?

Totuși, oricît de rezonabilă pare, în lumina acestor cercetări, viața omului primitiv, nu trebuie să uităm că nu există paradis fără păcat. Cercetătorii americani au constatat că, în ciuda stării excelente a sănătății lor, indienii din Amazonia nu trăiesc niciodată mult. Ei sînt uciși în război, la 20, 30, 40 de ani. Și dacă, din întîmplare, cîțiva reușesc să scape, ei sînt executați sub acuzația de vrăjitorie.

(După „L'Express")

CONTRAPUNCT

ÎNTÎMPLARE CU GANGSTERI

Guy Rotschild, milionarul septuagenar, celebru în lumea bursei mondiale, în timp ce stătea la căpătîiul soției sale suferinde, primește un telefon. La capătul celălalt al firului, baronul David, tînărul moștenitor Rotschild, cu o voce topită de spaimă, îi ceru tatălui două milioane de franci, și încă repede-repede.

Se întîmplase ce se mai întîmplase și altora. Micul Rotschild fusese răpit, cum se răpește îndeobște, de o bandă de gangsteri și pus să telefoneze tatălui pentru a le transmite răscumpărarea. Cu un fiu în valoare de două milioane, pater familias fu cuprins de furie și deveni subit, prin parcurgerea inversă a agitatei sale genealogii, brigand. Pentru a evita riscul unei gafe a poliției, bătrînul recurse la „forțe proprii": și-a mobilizat nepoții, oamenii de casă, ba chiar suferinda soție și — precum în vremurile bune ale economiei naturale, cînd strămoșii plecau, înconjurați de vasali, cu bîtele, să-și facă dreptate — Rotschild și compania se îndreptară, printr-o conspirație savantă, spre locul unde urmau să schimbe doi saci cu bancnote contra tînărului moștenitor.

Treaba merse ca pe roate, cu excepția unui scurt schimb de focuri de carabină. Surprinși de manevra abilă și înconjurați de reflectoarele orbitoare ale Mercedes-urilor, bandiții au intrat în panică și l-au abandonat pe tînărul baron în brațele familiei.

David se întoarse acasă palid și speriat, iar bătrînul Guy, cu un ochi atins de un glonte inamic.

La reședința familiei a avut loc imediat o conferință de presă unde, învelită în somptuoase așternuturi, suferinda doamnă Rotschild prezidă cu umor seria de răspunsuri; miliardarul privea victorios cu singurul său ochi rămas teafăr, iar David mesteca timid chewing-gum, palpîndu-și biletul de avion spre stațiunea elvețiană unde urma să-și relaxeze nervii.

Valeții se aleseseră cu prime, iar nepoții cu felicitări.

R. B.

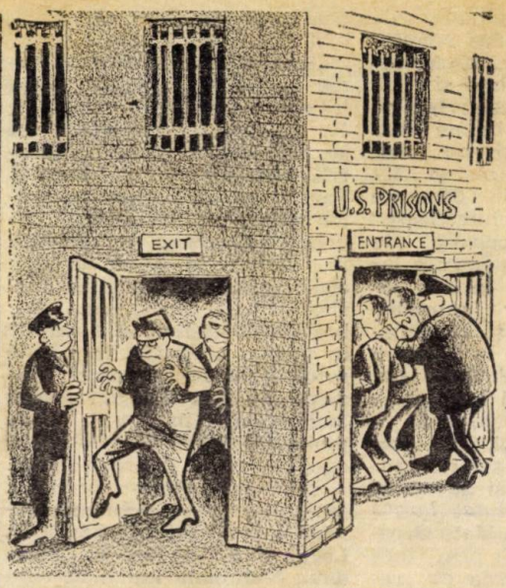

Institut corecțional

(Din „International Herald Tribune")

SHERLOCK HOLMES DENIGRAT

Prezentarea filmului „Viața particulară a lui Sherlock Holmes" a provocat o adevărată ridicare de scuturi printre membrii societății londoneze „Sherlock Holmes", care-i grupează pe admiratorii nemuritorului personaj al lui Conan Doyle. Motivul agitației: cedînd unei „mode" dubioase, filmul face aluzie la o relație homosexuală între detectiv și nedespărțitul său amic Watson.

Secretarul societății „Sherlock Holmes" a declarat că ideea i se pare „fantezistă și chiar revoltătoare", iar James Holroyd, autor a două volume de exegeză holmesiană, a precizat: „De fapt, textele oferă suficiente indicații că Watson a fost căsătorit de trei ori"...

DISPUTĂ MACABRĂ

Administrațiile fiscale franceză și luxemburgheză sînt în divergență asupra aplicării „taxei pe valoarea adăugată" (T.V.A.). Totul pornește de la faptul că în Luxemburg nu există un crematoriu. Cei ce doresc să se odihnească veșnic sub formă de cenușă, apelează la serviciile crematoriului din Strasbourg.

Dar — așa cum relata „La Tribune de Genève" — administrația franceză apreciază că incinerarea reprezintă o „prestare de servicii unui particular" și deci aplică T.V.A. Fiscul luxemburghez respinge interpretarea franceză (și perceperea T.V.A.), afirmînd că este vorba de o „operație de prelucrare efectuată de o firmă străină, cu reimportarea produsului finit".

Evident, de vreme ce se reimportă produsul finit...

ATLEȚII ÎN... BALANȚA DE PLĂȚI

Organizatorii „Săptămînii comerciale britanice", desfășurată în octombrie în Kuweit, au considerat nimerit să includă între manifestări și o serie de demonstrații de forță. Nu s-a recurs la trupe — care oricum sînt pe cale să părăsească Golful Persic — ci la luptători profesioniști de lupte libere, cunoscuți kuweitienilor din programele de televiziune filmate în Marea Britanie și transmise, ani în șir, de posturile locale. Se pare că mușchii celor din fotografie au depus un efort util pentru stabilizarea balanței de plăți britanice.

TUMBE ȘI ANANAȘI

Leabua Jonathan înveselește atît pe copii cît și pe vîrstnici. El adună un număr de spectatori într-un spațiu larg deschis și execută cu succes tradiționale dansuri locale. Deși cîntărește 124 kg, exaltarea sa, la care se adaugă o grație absolut personală, conferă spectacolului un ritm ieșit din comun. Un dans durează aproximativ o oră, iar hămesirea provocată de strașnica zbenguială costă cam cît 25 de salarii locale.

Leabua este prim-ministrul unei țări care se numește Lesotho. (În afara ei, numai Malawi mai întreține legături cu rasiștii din Africa de Sud, dar aceasta într-o cu totul altă ordine de idei). Așadar, înțeleptul Jonathan, a înțeles că supușii săi trebuie distrați. Și o face el însuși. Asistența s-a obișnuit și, în general, se amuză. Își vede domnul și stăpînul făcînd tumbe în praf și, din simpatie, aruncă pe parcursul spectacolului, cu ananași parfumați, în protagonist...

LUMEA

săptămînal de politică externă editat de Uniunea Ziariștilor din Republica Socialistă România

Redactor-șef Liviu Rodescu

Redacția și administrația: București, Piața Scînteii 1 Telefon 17 60 10. Internațional 18 50 05 și 18 53 55
Abonamentele se fac la oficiile poștale, factorii poștali și difuzorii voluntari din întreprinderi și instituții

MAȘINI PENTRU INDUSTRIA UȘOARĂ • MAȘINI PENTRU INDUSTRIA UȘOARĂ •

Uzina METALUL ROȘU — CLUJ

realizează :

- Mașina semiautomată de tip M.T.D., executată în cinci fineți (5, 6, 7, 8, 10) pentru tricotat degete la mînuși

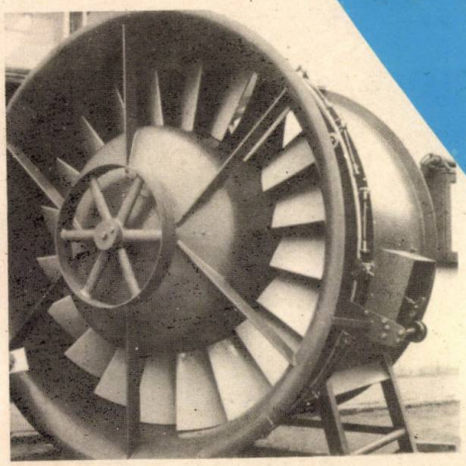

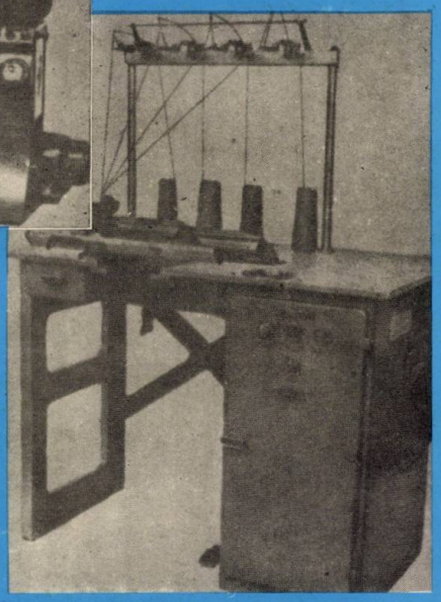

- Mașina de tricotat semiautomatizată de tip VKTM, executată în patru fineți (3, 8, 10, 12) pentru prelucrarea fibrelor de bumbac, de lînă, de viscoză și poliacrilanitrilice în tricouri.

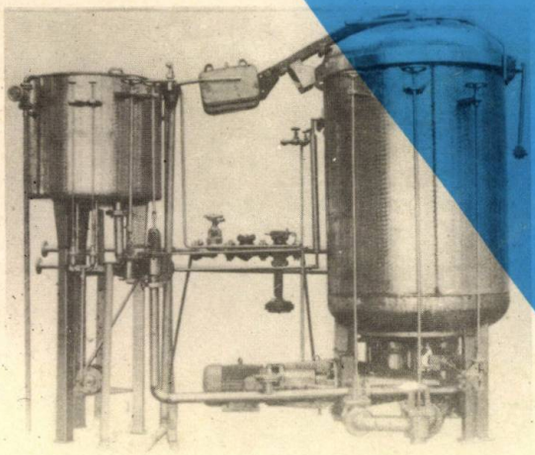

- Utilaj destinat finisajului textil
- Utilaje necesare tăbăcăriilor, pentru prelucrarea pieilor
- Utilaje pentru diverse alte sectoare ale industriei ușoare, ca de exemplu, pentru industria sticlăriei, a porțelanului, a maselor plastice și a cauciucului

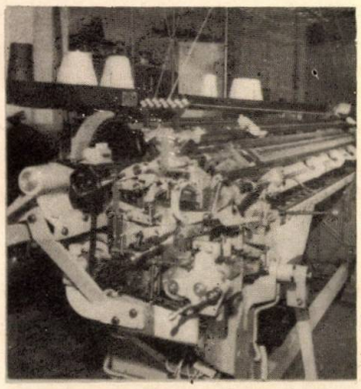

METALUL ROȘU
str. Tudor Vladimirescu 12—14
Cluj

MAȘINI PENTRU INDUSTRIA UȘOARĂ • MAȘINI PENTRU INDUSTRIA UȘOARĂ • MAȘINI PENTRU INDUSTRIA UȘOARĂ • MAȘINI PENTRU INDUSTRIA UȘOARĂ •

UZINA DANUBIANA

produce sortimente de anvelope convenționale sau radiale și camere de aer, în profile diferite pentru exploatare pe orice fel de drum și intemperii, pentru echipare de :

turisme, autobuze, camioane, tractoare, mașini agricole, mașini industriale, electrocare, motociclete, scutere, biciclete, motorete.

Centrala industrială de anvelope și mase plastice BUCUREȘTI

LUMEA

CABINETUL DE LECTURĂ SIBIU

Nr. 2 *7 ianuarie 1971*

În exclusivitate
Interviu cu
NORODOM SIANUK

Scrisoare din Roma
ISTORIE
ŞI
PREZENT

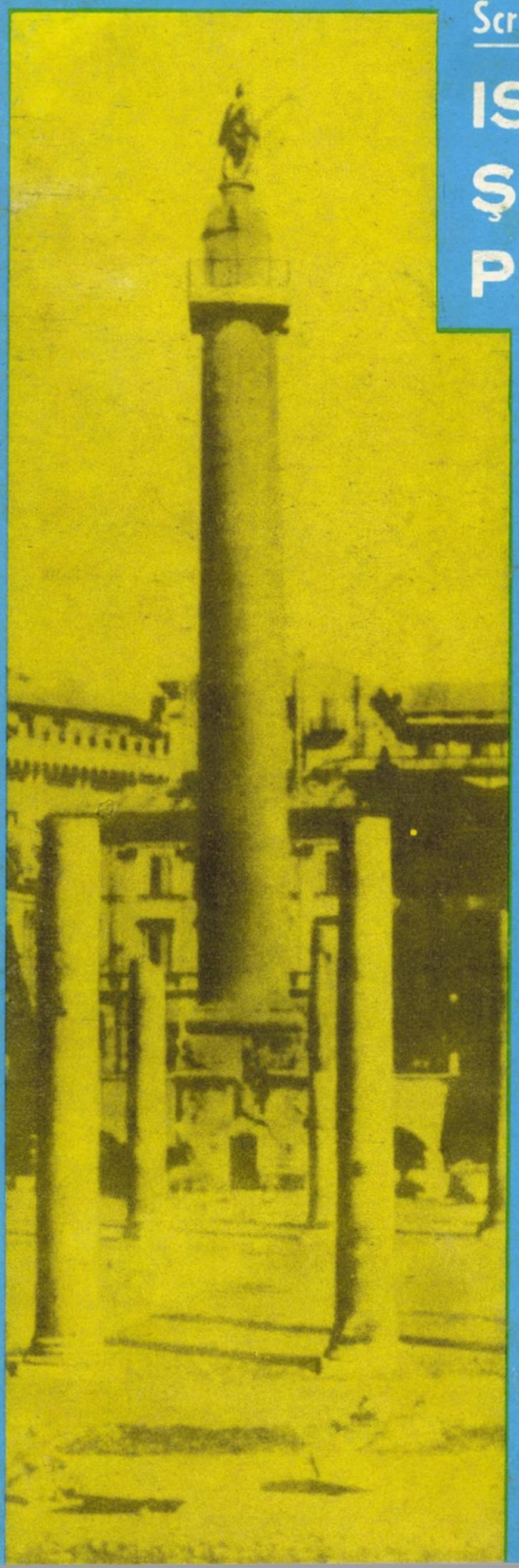

Întrebări
din Australia

1939 — 1945
RĂZBOIUL UNDELOR

„Fie ca anul 1971 să aducă poporului român noi înfăptuiri în opera de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate, în ridicarea bunăstării sale materiale și spirituale, să marcheze succese și mai mari în lupta popoarelor pentru progres, libertate, independență și colaborare, să aducă noi victorii forțelor socialismului și păcii".

Din cuvîntarea tovarășului
NICOLAE CEAUȘESCU,
rostită la posturile de radio și televiziune cu prilejul Anului Nou

La Palatul Consiliului de Stat, președintele Nicolae Ceaușescu a primit pe șefii misiunilor diplomatice care au prezentat felicitări cu prilejul Anului Nou

LUMEA

Nr. 2 (376) — 7 ian. 1971

CABINETUL DE PARTID BIBLIOTECA SIBIU

UNUL DIN PRINCIPALELE evenimente politice cu care debutează noul an : relansarea „misiunii Jarring". Va fi depășit oare impasul din Orientul Apropiat ? se întreabă observatorii, fără a putea risipi îndoielile (pag. 2). După procesul de la Burgos și după ecoul său național și internațional fără precedent, va mai putea fi Spania aidoma cu cea dinainte ? (pag. 4). Recentele alegeri din Pakistan au marcat o deplasare spre stînga a corpului electoral, prefigurînd și o eventuală coaliție între partidele majore din estul și vestul țării (pag. 5). Noul regim bolivian a păsit pragul anului 1971 rezolvînd pozitiv complicatul „dosar Debray" și lansînd o optimistă „strategie a dezvoltării" (pag. 6).

ÎN EVOLUȚIA ascendentă a relațiilor româno-italiene, o pondere însemnată revine schimbului de valori spirituale, bazat pe profunde afinități de limbă și cultură și pe aportul a numeroși cărturari eminenți aparținînd celor două popoare (pag. 12).

CĂLĂTORULUI sosit în Australia i se pun de obicei cîteva întrebări aparent anodine, dar avînd nu puține corelații cu particularitățile social-istorice ale continentului australian și cu întregul proces al dezvoltării sale (pag. 16).

UNDE ȘI DE CE a dispărut Howard Hughes ? se întreabă insistent presa occidentală, comentînd pe spații ample, o dată cu enigma recentei dispariții, biografia excentricului miliardar american, patronul unor faimoase cazinouri din Las Vegas (pag. 23).

„ECONORAMA", una din rubricile pe care le inaugurăm în acest număr al revistei, răspunzînd astfel și unor sugestii formulate de numeroși cititori, își propune să informeze și să comenteze fenomene, tendințe și fapte semnificative din viața economică internațională (pag. 14).

sumar

ARTICOLE ȘI REPORTAJE

Orientul Apropiat. Reluarea misiunii Jarring. Rodica Georgescu. **2**

S.U.A. Președintele și problemele interne. 2

Spania. Testul Burgos-ului. Rodica Dumitrescu. **4**

Pakistan. Spre o coaliție politică ? Radu Budeanu. **5**

Bolivia. Cazul Debray : implicații. Anca Voican. **6**

Roma. Istorie și prezent. Alexandru Balaci. **12**

Zafra cea mare. Antonio Conte. **18**

Miliardarul invizibil. Roger Mauge. **23**

DIN SURSE, 7

SINTEZE

Egalitatea în drepturi — normă de bază a vieții internaționale. Aureliu Cristescu. **8**

INTERVIUL NOSTRU

Norodom Sianuk, șeful statului cambodgian. 11

ECONORAMA. 14

MERIDIANE '71

Întrebări din Australia. Radu Ioan. **16**

PE URMELE ISTORIEI

Războiul undelor. Cristian Popișteanu. **19**

PUNCTE DE VEDERE DIN PRESA MONDIALĂ

L'Unità, Le Nouvel Observateur, Les Temps Modernes, International Herald Tribune, Le Monde Diplomatique. 26-30

PROFIL

Aldo Moro, ministrul afacerilor externe al Italiei. 30

POȘTA REDACȚIEI 31 — 32

ORIENTUL APROPIAT

RELUAREA „MISIUNII JARRING"

Gunnar Jarring

Mediatorul O.N.U., Gunnar Jarring, și-a reluat în cursul acestei săptămîni misiunea. Faptul a devenit posibil după ce, la 28 decembrie, parlamentul israelian a ratificat hotărîrea guvernului de a participa din nou la tratativele de sub egida lui Jarring. Este reînnoită astfel tentativa negocierilor indirecte între R.A.U., Iordania și Israel, în încercarea de a defini modalitățile unei reglementări politice a conflictului din Orientul Apropiat.

Reluarea activității de mediere oferă un binevenit răgaz de o lună (la 5 februarie urmează să expire cel de-al doilea termen al acordului de încetare a focului) și este primită cu satisfacție generală. Și aceasta, deși impresia predominantă pentru moment în rîndul observatorilor politici este că negocierile ar putea fi de lungă durată și dificile, date fiind obstacolele care vor trebui depășite pentru găsirea unei soluții trainice. Una din aceste dificultăți — subliniază comentatorii — este, fără îndoială, cea suscitată de interpretarea rezoluției Consiliului de Securitate din noiembrie 1967 : partea israeliană continuă să lege evacuarea teritoriilor ocupate de stabilirea unei păci „contractuale", în limitele unor frontiere „sigure și recunoscute", iar partea egipteană continuă să susțină că primul obiectiv al misiunii Jarring este obținerea evacuării totale a teritoriilor ocupate în prezent de armata israeliană.

În cuvîntarea rostită la 29 decembrie în fața parlamentului israelian, premierul Golda Meir declara că participarea Israelului la negocierile de sub auspiciile Jarring „nu angajează Ierusalimul față de propunerile teritoriale ale planului Rogers și nici față de vreun alt proiect de această categorie". „Considerăm misiunea Jarring — arăta premierul israelian — drept un efort pentru a se ajunge la un acord de pace și continuăm să credem că pentru a-și atinge scopul ea trebuie să parvină la negocieri directe între părți". Pe aceeași linie, ministrul de externe Abba Eban preciza zilele trecute într-o conferință de presă : „Calendarul evacuării trupelor israeliene din teritoriile ocupate nu va putea fi stabilit decît atunci cînd se va cunoaște data semnării tratatului de pace cu Egiptul".

La rîndul său, expunînd poziția țării sale, președintele Anwar Sadat sublinia, într-o cuvîntare pronunțată la 29 decembrie, că R.A.U. nu va accepta transformarea încetării temporare a focului într-un armistițiu permanent. „Nu vom accepta o prelungire a încetării focului — arăta el — decît dacă există într-adevăr un început de transpunere în fapt a rezoluției Consiliului de Securitate, comportînd în primul rînd un program al retragerii trupelor israeliene din teritoriile ocupate după războiul din iunie 1967". „Dorim pace — a declarat președintele R.A.U. la un miting popular organizat cu prilejul călătoriei pe care o întreprinde începînd de luni prin diferite regiuni ale țării — dar nu sîntem dispuși să facem nici o concesie teritorială".

Cu toate acestea, în cercurile diplomatice de la O.N.U. prevalează impresia că acordul de încetare a focului ar putea fi prelungit dincolo de data de 5 februarie. În schimb, nu se manifestă mari iluzii cu privire la posibilitatea ca Jarring să ajungă la un acord rapid în împrejurările actuale, dat fiindcă părțile direct interesate nu par să renunțe la „precondițiile" care, de trei ani, împiedică misiunea să avanseze. Chiar înainte de a-și fi prezentat raportul în fața Consiliului de Securitate, reprezentanții la Națiunile Unite ai Israelului — Yosef Tekoah — și R.A.U. — Mohammed Zayyat — au sosit la New York pentru a putea avea primele contacte cu Jarring. Se crede că întrevederea cu reprezentantul israelian s-a axat exclusiv pe probleme de procedură. Israelul ar insista — menționează comentatorii — ca negocierile să se desfășoare la nivel de miniștri de externe și într-un alt loc decît New York-ul.

După o îndelungată convorbire avută la sediul O.N.U., cu U Thant, secretarul de stat american, William Rogers, a ținut să sublinieze „existența unor puncte pe baza cărora s-ar putea realiza un acord între părți în cadrul misiunii Jarring". Evocînd „concertarea celor patru", William Rogers a apreciat că, în împrejurările actuale, „trebuie lăsate să acționeze părțile direct interesate" pe linia angajării în negocieri conforme cu rezoluția Consiliului de Securitate, urmînd ca într-o fază ulterioară „marile puteri să joace eventual un rol complementar".

Întreaga presă internațională acordă o atenție deosebită relansării misiunii Jarring. Să fi intrat oare criza din Orientul Apropiat „într-o fază nouă" ? se întreabă observatorii.

Rodica GEORGESCU

S. U. A.

PREȘEDINTELE ȘI PROBLEMELE INTERNE

În ajunul Anului Nou, președintele Nixon a primit neoficial la Casa Albă cîțiva ziariști. El le-a spus că nu este de acord cu criticile apărute în diverse ziare și reviste în sensul că ar evita contactul cu gazetarii. În seara zilei de 4 ianuarie, președintele a inaugurat un nou tip de conferință de presă : o convorbire în biblioteca de la parterul Casei Albe, cu patru reporteri de televiziune : Eric Sevareid de la C.B.S., John Chancellor de la N.B.C., Howard Smith de la A.B.C. și Nancy Dickerson de la televiziunea necomercială. Transmisă în direct, la ora 9 seara, ora Washingtonului, discuția „despre președință, privită în adîncime și în perspectivă" a fost prima conferință de presă televizată a președintelui Statelor Unite după cea de la 1 iulie 1970 (în care se referise exclusiv la probleme de politică externă).

De astădată interesul major al ziariștilor s-a îndreptat spre diferite probleme interne, domeniu care a oferit o serie de întrebări stăruitoare.

— În pofida inițiativelor pe care le-ați luat în ultimele cîteva săptămîni — a fost întrebat președintele — mai

există încă un pesimism larg răspîndit în legătură cu şomajul. În regiuni cum este California, de pildă, există chiar o psihologie apropiată de panică în legătură cu şomajul. Şi — au insistat ziariştii — consilierii dv. economici spun că deficienţa fundamentală este lipsa de încredere în economie. Ce intenţionaţi să faceţi pentru restabilirea încrederii populaţiei în economie, înainte ca situaţia să se înrăutăţească şi mai mult?

La această întrebare concretă, una din primele puse, preşedintele se străduieşte să aleagă exemple convenabile, fără însă a ajunge la concluziile cele mai optimiste: „În ce priveşte eforturile noastre de a controla inflaţia, progresul nu a fost atît de rapid, după cum am fi dorit", spune el, în timp ce „procentul de şomeri pentru anul acesta va fi de aproximativ 4,9 la sută", cifră pe care o recunoaşte ca fiind „prea ridicată". Preşedintele evocă experienţe personale: „Ştiu ce înseamnă şomajul. Am văzut un şomer intrînd în magazinul tatălui meu. Am văzut ochii lui, cînd nu putea să plătească nota. Am văzut ochii copiilor săi cînd nu putea plăti această notă". Şi preşedintele promite în faţa milioanelor de telespectatori „un program care să nu reducă doar inflaţia, domeniu în care începem să înregistrăm succese, ci un program care să ducă la expansiunea economiei".

Judecînd după următoarea întrebare pusă, ziariştii nu par nici lămuriţi nici satisfăcuţi. Ei insistă: — Aţi arătat ce aţi dori să se întîmple cu noul dv. program economic în anul acesta; dar ce va conţine el? După cîte se poate deduce din cele spuse de dv. se pare că el nu va prevedea nimic în materie de control, preţuri, salarii sau altceva de acest gen. Este aceasta concluzia pe care trebuie s-o tragem din cele ce aţi spus?

Răspunsul preşedintelui: „Am examinat toate opţiunile şi am ajuns la concluzia că nici una din ele nu ar fi eficace în perioada actuală şi în consecinţă cred că orientarea cea mai justă este cea pe care am sugerat-o, o politică bugetară de expansiune care să nu depăşească veniturile unei folosiri depline a mîinii de lucru, concomitent cu o politică monetară adecvată pentru alimentarea unei economii în creştere". Acest răspuns atrage noi întrebări, solicitînd mai multă precizie:

— În 1972, despre care aţi spus că va fi un an foarte bun, veţi ajunge oare la un şomaj de 4 la sută, despre care majoritatea afirmă că înseamnă folosirea deplină a mîinii de lucru? Va scădea şomajul atît de repede?

Răspunsul navighează abil între reticenţe şi formularea clară a obiectivelor urmărite: „Nu voi preciza cifra exactă, căci deşi sînt dispus să fac pronosticuri în fotbal şi în materie de bursă, nu sînt dispus să declar care va fi cifra şomajului după un an şi jumătate. Obiectivul nostru însă este folosirea deplină a mîinii de lucru pînă la sfîrşitul anului 1972".

Şi preşedintele anunţă că nu intenţionează să ceară noi impozite, deşi s-ar putea totuşi să acţioneze în direcţia instituirii unei taxe suplimentare de valoare, ca un substitut pentru alte impozite. Apoi se referă la ceea ce consideră că este „cea mai mare dezamăgire a sa din punct de vedere legislativ" şi anume faptul că nu a obţinut încă reforma asistenţei sociale. El declară că va supune din nou Camerei Reprezentanţilor proiectul în acest domeniu, precum şi un alt proiect privind repartizarea veniturilor.

Problema şomajului preocupă însă prea profund opinia publică americană pentru ca ziariştii să considere încheiată discuţia pe această temă. Ei revin cu noi întrebări: — Există acum un număr îngrozitor de mare de oameni în această situaţie, asigurările lor de şomaj expiră, iar ideea unor programe de expansiune nu ne spune cu adevărat mare lucru. Cum îi convingeţi pe aceşti oameni rămaşi fără slujbe, ale căror soţii au trebuit să se ducă din nou să lucreze şi ai căror copii părăsesc şcoala din lipsă de bani, cum îi convingeţi tocmai acum să-şi păstreze calmul dat fiind că, după părerea dv., lucrurile se vor îmbunătăţi în mod rezonabil abia în viitor?

Preşedintele recunoaşte că „aceşti oameni nu pot fi convinşi pur şi simplu pe credit, cum spunem noi. Oamenii sînt prea deştepţi pentru a se lăsa convinşi, chiar şi de preşedintele S.U.A., că lucrurile se vor îmbunătăţi poimîine. Ei pot fi convinşi numai în funcţie de ceea ce se întîmplă".

Şi ce se va întîmpla? Preşedintele anunţă că în regiunea Californiei de sud „urmează să se realizeze în anul ce vine cele mai mari lucruri în domeniul construcţiei de locuinţe". Lărgite, promisiunile se extind apoi „în domenii cum ar fi acela al mediului înconjurător, unde vom introduce programe de dezvoltare"; propunerile ce vor fi prezentate în acest sens Congresului vor avea darul, după opinia preşedintelui, să producă „efecte stimulatoare asupra economiei".

Un număr de întrebări s-au referit la problemele rasiale, la integrarea în suburbii, la programul de locuinţe pentru grupurile minoritare. În esenţă, preşedintele a răspuns că se va urmări crearea de „posibilităţi pentru toţi americanii de a avea acces la programul de locuinţe", fireşte fiind vorba de „acele locuinţe pe care pot să şi le permită".

Răspunsurile la întrebările privind diferitele probleme ale politicii externe americane nu au adus nimic nou sau relevant. Cu privire la războiul din Vietnam, ideea de bază rămîne ca şi pînă acum dezangajarea fizică progresivă a trupelor americane, dar nu sfîrşitul definitiv al războiului. Astfel, preşedintele Nixon a declarat că „vietnamizarea îşi urmează cursul" şi că „sud-vietnamezii vor fi în stare să preia schimbul" pînă la sfîrşitul lui 1972 cînd grosul trupelor americane ar urma să părăsească teritoriul sud-vietnamez.

În ce priveşte Orientul Apropiat, Richard Nixon apreciază că cele cinci luni de „încetare a focului" ar indica existenţa unei şanse reale de pace în regiune. Întrebat dacă S.U.A. va continua să furnizeze armament Israelului, preşedintele a vorbit despre preocuparea americană pentru aşa-zisa „menţinere a echilibrului înarmărilor" în Orientul Apropiat, adăugînd că nu crede că „o alianţă formală între S.U.A. şi Israel ar fi necesară sau ar servi interesele păcii în această regiune".

Abordînd problema relaţiilor Est-Vest, preşedintele S.U.A. şi-a exprimat încrederea în perspectivele dialogului americano-sovietic, în conformitate cu formula lansată de el însuşi la 20 ianuarie 1969: „Era negocierilor ia locul erei înfruntării". „Negocierile, a precizat el, implică în acest caz două părţi, între ale căror interese vitale există deosebiri mari. Acesta este motivul pentru care procesul negocierilor se prelungeşte. Negocierea nu presupune neapărat un acord imediat". Invitat să facă unele precizări, preşedintele a citat, printre problemele asupra cărora între S.U.A. şi U.R.S.S. există neînţelegeri, situaţia din Marea Mediterană şi din Orientul Apropiat, precum şi problema Berlinului occidental. La punctele pozitive, el s-a referit în special la progresele tratativelor desfăşurate în ultimii doi ani şi cu osebire la cele în legătură cu limitarea înarmărilor strategice (S.A.L.T.).

Preşedintele Nixon a răspuns favorabil la o întrebare privind posibilitatea unei întîlniri cu conducătorii sovietici, „dacă la un moment dat reiese că o întîlnire de acest gen ar fi necesară" pentru progresul convorbirilor S.A.L.T. sau a reglementării situaţiei din Orientul Apropiat. „Dar dacă nu există şansă de progres, a adăugat Richard Nixon, o convorbire la nivel înalt nu este în interesul acestora, nu este în interesul nostru, şi nici în interesul păcii mondiale. Aceasta creează un fals sentiment de securitate."

Ultima parte a discuţiei dintre preşedintele Nixon şi ziariştii americani s-a referit la relaţiile dintre Casa Albă şi Congres, la modul în care priveşte atribuţiile ce-i revin în înalta sa calitate de şef al statului. Evocînd un discurs ţinut de Richard Nixon în 1968, în care vorbea despre necesitatea ca şeful statului să dea ţării impulsul pentru „transformarea visurilor

→

DETECTOR

Tălmăciri...

Un subcomitet al Congresului S.U.A., care foloseşte răgazul dintre sesiuni spre a examina unele forme mai puţin cunoscute de ajutor militar pentru străinătate, a făcut o descoperire senzaţională: o serie de ţări sărace şi foarte sărace au cumpărat în ultimii şase ani arme americane în valoare de peste 700 milioane de dolari în cadrul programului... „Alimente pentru pace". Senatorul William Proxmire, care a condus lucrările subcomitetului, a mai arătat că „s-au folosit sume de necrezut", cele mai multe dintre ele „ascunse Congresului", pentru înarmarea aliaţilor Statelor Unite. Astfel, deşi bugetul oficial pe anul financiar în curs prevede 545 de milioane de dolari la capitolul ajutor militar extern, s-au cheltuit în acest scop cel puţin patru miliarde de dolari.

„Cea mai şocantă măsluire, a spus Proxmire, priveşte programul «Alimente pentru pace» care reprezintă, pentru a nu folosi cuvinte grele, o corupere a limbii engleze". În exerciţiul fiscal următor (1 iulie 1971—30 iunie 1972), Statele Unite vor cheltui şapte miliarde de dolari „pentru a înarma guverne străine" — a afirmat senatorul William Fulbright. Şi a adăugat: „De fapt nu cunosc cifra exactă a acestui ajutor şi mă îndoiesc că cineva o cunoaşte. Cei ce cred că ajutorul nostru militar se compune în special din creditele militare ale programului de ajutor pentru străinătate, care însumează circa 377—400 de milioane de dolari, abia dacă întrezăresc vîrful aisbergului".

în realitate" și remarcînd că pînă acum „mulți oameni nu au constatat acest impuls", un ziarist a rugat pe președinte să spună „care sînt aceste visuri și ce intenționați să faceți pentru ca ele să devină o realitate pentru popor în viitorii doi ani" ?

Din punctul de vedere al președintelui, „înainte de a putea da impulsul necesar transformării visurilor în realitate trebuie să scăpăm de unele din coșmarele pe care le-am moștenit. Unul din coșmare este un război fără sfîrșit. Noi vom pune capăt acestui război". Declarația nu poate fi despărțită de ceea ce președintele enunță ca un al doilea obiectiv și anume „calmarea situației pe plan intern". El se referă apoi destul de limpede la corelația dintre industria de război și conjunctura economică, subliniind „tranziția dificilă de la o economie de război la o economie de pace". Și președintele își încheie declarațiile reafirmînd un adevăr și mărturisind o dolеanță — anume că recîștigarea încrederii, în primul rînd din partea tineretului, va putea fi realizată numai „dacă vom pune capăt războiului, dacă vom putea pune capăt recrutărilor, dacă vom putea asigura slujbe și posibilități egale, fără a plăti prețul războiului și al creșterii inflației".

A. S.

SPANIA

TESTUL BURGOS-ULUI

Burgos — orașul acesta auster, cu cazărmi cenușii, a fost, în 1936, prima capitală a regimului franchist și tot lui avea să-i fie sortit, treizeci și patru de ani mai tîrziu, în decembrie 1970, să găzduiască ceea ce s-ar putea numi „procesul regimului de la Madrid". Căci pentru prima oară în istoria Spaniei aici, la Burgos, oameni înlănțuiți și-au pledat cauza, denunțînd poliția și metodele dictaturii. Pentru prima oară un proces s-a putut desfășura în Spania, deși parțial, sub privirile atente ale ziariștilor spanioli și străini. Aici, la Burgos, „a dispărut dintr-o dată, ca o mască ce o smulgi — scria trimisul special al săptămînalului «L'Express», Edouard Bailby — imaginea pe care încerca să și-o dea un regim ce promitea o nouă prosperitate și libertate. O dată masca smulsă, au apărut ridurile unui regim îmbătrînit, moștenitor al războiului civil, cu aparatul său sinistru de consilii de război, de polițiști cenușii și stîlpi de execuție ridicați la revărsatul zorilor".

„Qué la sangre de Julián sea la última !" — „Fie ca sîngele lui Julián să fie ultimul vărsat !" — striga, printre lacrimi, văduva lui Julián Grimau, eroul comunist executat în 1963, anul în care în Spania au avut loc ultimele execuții. Șapte ani mai tîrziu, Spania avea din nou să trăiască zile de coșmar : a așteptat, împreună cu cei șase patrioți condamnați la moarte, să i se redeschidă rănile nevindecate ale anilor 1936—1939. Dar imensul ecou, național și internațional al procesului de la Burgos, protestele de o amploare fără precedent de la Barcelona, Madrid sau Bilbao, luările de poziții ale personalităților cu cele mai diverse orientări : comuniști, socialiști, democrat-creștini, monarhiști sau moderați, delimitările apărute în sînul bisericii și armatei, manifestațiile de masă ca și luările de poziții la nivel guvernamental în numeroase țări au determinat de astă dată guvernul de la Madrid să împiedice, în penultima zi a lui 1970, făptuirea unei crime.

„Burgos-ul — declara democrat-creștinul Antón Canellas — reprezintă proba cea mai evidentă a incapacității de evoluție a guvernului, căci o dictatură ca cea franchistă nu poate evolua". Au evoluat însă în Spania forțele politice : atît cele din opoziție cît și forțele pe care regimul își sprijină puterea : Falanga, Opus dei, Biserica, Armata. În octombrie 1969 Falanga, partid sinonim în Spania cu fascismul, avea să fie detronată de Opus dei. Cei trei — rămași în picioare — n-au rămas însă intacți : treizeci de ani de dictatură, de intrigi politice și frămîntări interne au dus la o eroziune pe care în ciuda eforturilor ce le face, regimul n-o mai poate contesta. Și această eroziune s-a făcut simțită în zilele Burgos-ului.

Tehnocrații opus-de'ști, în ciuda autoritarismului tradițional pe care caută să-l respecte, își declară ambiția de a face din Spania o națiune inserată în contextul unei Europe moderne, cu ferestrele deschise spre lume. Este o ambiție mărturisită de voiajurile neîntrerupte pe care López Bravo le efectuează de paisprezece luni încoace pe aproape toate meridianele globului. Ministrul de externe a făcut de la început parte din cei care știau ce va aduce cu sine înscenarea judiciară de la Burgos. De aceea, la reuniunea ministerială de la 4 decembrie, cea mai lungă din istoria cabinetului Franco, López Bravo a pledat pentru indulgență : el prevedea sutele de manifestații ce aveau să se desfășoare în lumea întreagă în favoarea patrioților condamnați, înțelegea, în contact direct cu exteriorul, cît de greu vor fi uitate la Roma, Paris sau în alte părți, zilele Burgos-ului.

Cea mai dificilă situație pentru regim a fost însă creată de aliatul său tradițional — Biserica. „Cotitura spre stînga" a unei mari părți a clerului spaniol n-a apărut niciodată mai evidentă ca în ultimele zile ale lui 1970. Faptele ce susțin această afirmație le-am prezentat într-un articol precedent. Prezența a doi preoți alături de paisprezece laici în sala tribunalului militar vorbește despre activitatea pe care o mare parte a clerului o desfășoară pe ogoare, în fabrici și uzine sau cu arma în mînă în scopul cuceririi adevăratelor libertăți democratice. Numai în înalta ierarhie ecleziastică, formată din prelați ridicați de războiul civil, se mai putea vorbi despre o oarecare solidaritate cu puterea franchistă. Dar și aici Burgos-ul a zdruncinat echilibrurile existente : scrisoarea pastorală a episcopilor de San-Sebastián și Santander, în care se cerea suspendarea consiliului militar însărcinat cu judecarea patrioților basci, avea să marcheze la 22 noiembrie prima înfruntare publică dintre Biserica oficială și statul franchist.

În zilele procesului „poporul spanʼol, atent și neliniștit, — arăta Santiago Carrillo — privește spre armată. Franco și Blanco vor, o dată mai mult, să facă din ea un instrument îndreptat împotriva poporului. Ei vor să-i facă pe militari să suporte responsabilitatea crimei". Dacă o parte a conducătorilor militari a rămas fidelă regimului, reclamînd asprime în procesul celor șaisprezece, în rîndurile armatei s-au făcut simțite curente noi, mai liberale, impulsionate de militari care s-au împotrivit să fie folosiți ca forțe represive. Dar și printre fidelii regimului, personalități ca Garcia Valino, locotenent-general, deputat în „Cortes", militar ce s-a afirmat în timpul războiului civil, au încercat să avertizeze regimul de pericolul pe care l-ar putea reprezenta pronunțarea sentinței capitale. Astfel, în zilele de așteptare a
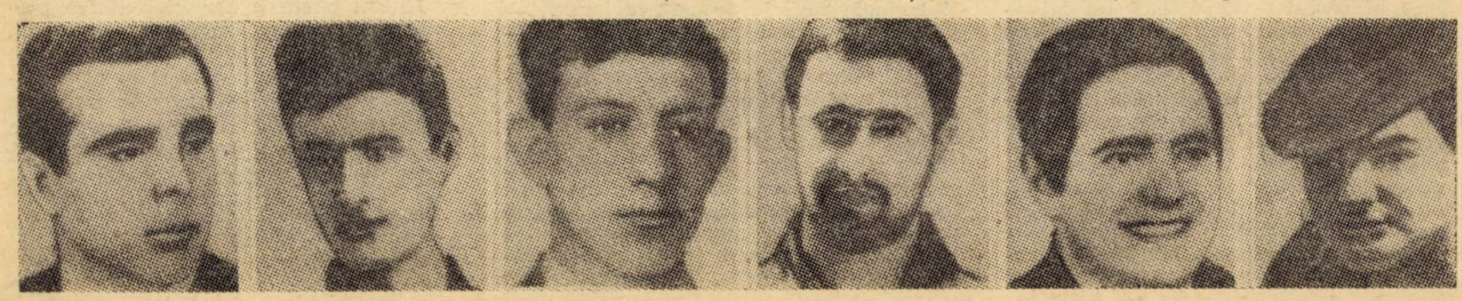
Cei șase patrioți basci ale căror vieți au fost salvate datorită uriașei mișcări de solidaritate internațională : Joaquim Gorostidi, Francisco Javier, Eduardo Uriarte, Jose Maria Dorronso, Francisco Javier Izko și Mario Onaindia (de la stînga la dreapta)